

2 0 2 2
INFORMES TERRITORIALES

INFORME SOBRE EXCLUSIÓ I DESENVOLUPAMENT SOCIAL A LA DIÒCESI DE BARCELONA

RESULTATS DE L'ENQUESTA SOBRE
INTEGRACIÓ I NECESSITATS SOCIALS
2021

FUNDACIÓN FOESSA
FOMENTO DE ESTUDIOS SOCIALES
Y DE SOCIOLOGÍA APLICADA

Caritas

Informe sobre exclusió i desenvolupament social a la diòcesi de Barcelona

Resultats de l'Enquesta sobre Integració i Necessitats Socials 2021

FUNDACIÓN FOESSA
FOMENTO DE ESTUDIOS SOCIALES
Y DE SOCIOLOGÍA APLICADA

Coordinació

Daniel Rodríguez de Blas

Membre del Comitè tècnic de la Fundació FOESSA

Anàlisi i redacció

Raúl Flores Martos

Pedro Fuentes Rey

Idoia García Goikoetxea

Marina Sánchez-Sierra Ramos

Raquel Sanz Álvarez

Pilar Pallero Soto

Thomas Frederic Ubrich

Joseba Zalakain Hernández

Imanol Ilárraz Rodríguez

Sara Peña Valderrama

Secretaria tècnica de la Fundació FOESSA

Col·laborador de la Fundació FOESSA

SIIS Centre de Documentació i Estudis

Equip tècnic de la Fundació FOESSA

SIIS Centre de Documentació i Estudis

Col·laboradora de la Fundació FOESSA

Membre del Comitè tècnic de la Fundació FOESSA

SIIS Centre de Documentació i Estudis

SIIS Centre de Documentació i Estudis

SIIS Centre de Documentació i Estudis

Disseny mostral

Manuel Trujillo Carmona

Institut d'Estudis Socials Avançats

Treball de camp

Anàlisi i Investigació

FRESNO *the right link*

Traducció

Montserrat Pibernat

Madrid, 2022

© FUNDACIÓN FOESSA
Embajadores, 162
28045 Madrid
informacion@foessa.org
www.foessa.es

© Cáritas Española Editores
Embajadores, 162
28045 Madrid
Teléf.: 91 444 10 00
publicaciones@caritas.es
www.caritas.es

ISBN: 978-84-8440-872-7
Dipòsit Legal: M-4644-2022

Preimpresió i impressió:
Gráficas Arias Montano. S. A.
www.ariasmontano.com

Impressió a Espanya /Printed in Spain

Índex

Introducció	7
Resum executiu	11
Bloc 1. La integració social i les característiques de les llars afectades pels processos d'exclusió social a la diòcesi de Barcelona	31
Capítol 1. La integració i l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona	33
1.1. La situació de la integració social a la diòcesi de Barcelona	34
1.2. Els eixos i les dimensions de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona	40
1.2.1. Augmenta el percentatge de la població afectada per situacions d'exclusió en l'eix econòmic i en l'eix polític	40
1.2.2. Augmenta el percentatge de persones amb problemes en quatre o més dimensions de la vida quotidiana	44
1.2.3. Deteriorament especialment acusat en la dimensió del treball, de l'habitatge i la participació política	46
1.2.4. Les despeses excessives de habitatge i l'amuntegament greu són els dos problemes més freqüents i afecten més del 20% de la població	49
Capítol 2. L'impacte desigual de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona	61
2.1. Introducció	61

2.2. Els col·lectius més afectats per l'exclusió social: persones en situació de pobresa, sense ingressos, persona sustentadora principal en cerca de feina i persones estrangeres	63
2.3. L'exclusió creix entre la població menor de 45 anys, resident en àrees urbanes i pertanyent a llars monoparentals	66
2.4. Els col·lectius més nombrosos dins de l'exclusió social	68
Bloc 2. Els principals factors exclusògens de la crisi actual i la resposta a les necessitats generades o visibilitzades per la COVID-19	75
Capítol 3. L'impacte de la COVID-19 en el mercat de treball i en la relació entre l'ocupació i la integració social	77
3.1. Introducció	77
3.2. Un mercat de treball sacsejat per la COVID-19	78
3.3. Les dificultats de la població en situació d'exclusió en l'àmbit del treball ..	88
Capítol 4. Els problemes d'exclusió social en l'àmbit de l'habitatge afecten cada vegada més persones	95
4.1. Introducció	95
4.2. Els problemes d'exclusió en l'habitatge han augmentat considerablement i afecten una de cada tres llars	96
4.3. Les situacions d'habitatge insegur augmenten i disminueixen lleugerament les d'habitatge inadequat	101
Capítol 5. Problemes de salut, exclusió social i la COVID-19	105
5.1. Introducció	105
5.2. Un major impacte de la COVID-19 a la província de Barcelona, respecte Catalunya	106
5.3. La pandèmia ha fet empitjorar l'estat d'ànim d'una mica més d'un terç de la població de la diòcesi de Barcelona	110
5.4. Augmenten les llars i la població amb problemes d'exclusió social en la dimensió de la salut	113
5.5. Els problemes de malaltia o trastorn mental es tradueixen en una major presència de situacions d'exclusió en pràcticament totes les dimensions	117
Capítol 6. La pandèmia i la crisi associada no han malmès les relacions socials ni han debilitat les xarxes de suport familiar	121
6.1. Introducció	121
6.2. La incidència dels problemes d'exclusió social vinculats a les relacions socials, que era molt alta el 2018, aconsegueix reduir-se	122
6.3. Les xarxes d'ajuda mútua entre llars han sobreviscut, i fins i tot s'han incrementat, a la irrupció de la pandèmia	127

Capítol 7. La bretxa digital, un nou element exclusogen	131
7.1. Introducció	131
7.2. La bretxa digital afecta a la diòcesi de Barcelona una de cada tres llars en situació d'exclusió	131
7.3. El 7,3% de les llars en exclusió ha perdut oportunitats a causa de la bretxa digital	135
Capítol 8. Pobresa i garantia d'ingressos: l'impacte de l'IMV sobre situacions de pobresa i d'exclusió	139
8.1. Introducció	139
8.2. Cau la despesa de les llars, mentre creixen la pobresa i la desigualtat	140
8.3. El difícil desplegament de l'IMV i el creixement de la Renda Garantida de Ciutadania	144
8.4. Dificultats d'accés a l'IMV de la població en situació de pobresa severa	151
Metodologia	157
Glossari	161

Introducció

El mes de març del 2020 passarà a la història com el mes en què va explotar la crisi de la COVID-19 al nostre país. Una crisi que, si bé es va originar a Àsia, aviat es va convertir en pandèmia mundial i va fer evident una de les grans característiques del món actual, la globalització. Gran part de les persones que habitem el planeta sentim les mateixes cançons, consumim els mateixos productes audiovisuals, ens vestim amb la mateixa roba... En un món tan interconnectat, el coronavirus amb prou feines va necessitar unes setmanes per sortir de Wuhan i convertir-se en una crisi sanitària a escala mundial, i tot això malgrat els intents fermes de contenir-lo per part de la majoria de països.

Encara que la crisi de la COVID-19 s'ha convertit probablement en la primera pandèmia mundial d'escala realment planetària, els seus efectes han estat i són molt diferents segons els diversos països i regions. Els costums de major o menor contacte social arrelats a cada territori, la severitat i encert de les mesures de contenció i prevenció implementades pels governs, la sensibilització davant la problemàtica per part de la ciutadania o la capacitat d'atenció dels serveis sanitaris han estat elements clau a l'hora de minimitzar l'impacte sanitari de la crisi.

Pel que fa a la crisi social i econòmica derivada de la sanitària, també són múltiples els factors que poden haver incidit en un major o menor impacte en la ciutadania. Entre aquests elements hi ha el nivell mateix d'afectació de la crisi sanitària, la severitat de les mesures de contenció que han paralitzat o alentit l'economia, la fortalesa del model productiu i la dependència dels sectors més afectats (turisme, oci, etc.) i les respostes de protecció social que han posat al servei de la ciutadania els diversos governs.

Tot i que en aquests moments la intensitat de la crisi sanitària sigui inferior a la que s'ha viscut en mesos anteriors, encara és aviat per avaluar aquelles mesures i factors que s'han mostrat més rellevants a l'hora de contenir tant la situació sanitària com la social que se'n desprèn.

Des de la Fundació FOESSA, en canvi, sí que hem considerat pertinent i oportú actualitzar en aquests moments la fotografia de l'exclusió a la nostra societat després de, o durant, el pas del tsunami que ha significat i significa aquesta pandèmia. Pocs dies després d'haver-se iniciat el confinament del mes de març vam començar a plantejar-nos algunes preguntes a les quals sentíem el deure de donar-hi resposta: com està afectant aquesta crisi els nivells d'exclusió i integració al nostre país? La pandèmia ha castigat de la mateixa manera totes les capes de la societat, o són, un cop més, les llars en posicions menys avantatjoses les més afectades? Podem identificar nous elements que configuren l'exclusió en aquest nou context?

Per respondre aquests i altres interrogants s'ha llançat una nova onada de l'Enquesta d'Integració i Necessitats Socials de FOESSA (EINSFOESSA 2021), amb un treball de camp que s'ha desenvolupat entre els mesos de març i maig del 2021. Els resultats de l'esmentada enquesta nodreixen una part del present informe, que a més es veu completat amb la informació més rellevant de fonts estadístiques oficials. El document resultant té un caràcter eminentment descriptiu sobre la situació de l'exclusió i sobre l'impacte que la crisi de la COVID-19 ha tingut de manera específica en les condicions de vida i l'estructura social a la diòcesi de Barcelona. Una mirada territorial que hauria de ser completada amb la lectura de l'informe global «Evolució de la cohesió social i conseqüències de la COVID-19 a Espanya», el disseny del qual constitueix un document més ampli i afegeix matisos més interpretatius i prospectius de la realitat.

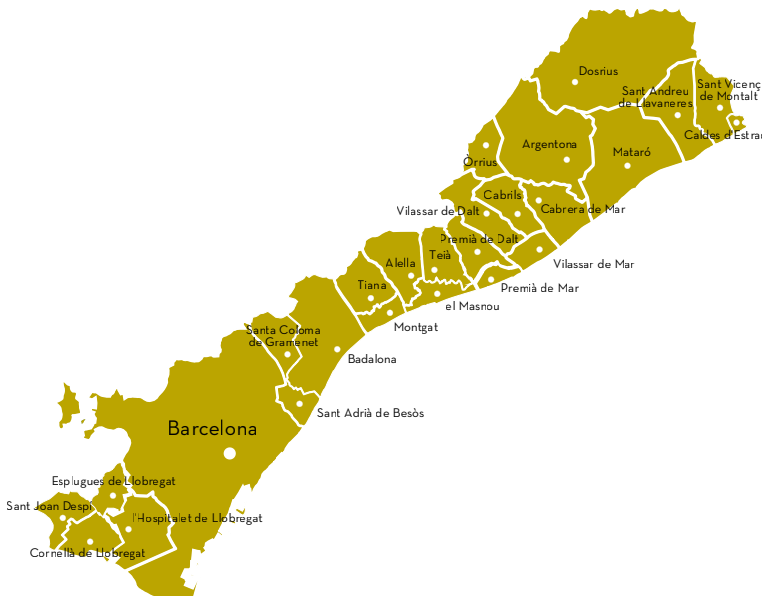
Des de l'any 2007, la Fundació FOESSA ha optat per observar i investigar de manera sistemàtica l'evolució de l'esmentada exclusió social. En les diverses onades (2007, 2009, 2013 i 2018) l'Informe FOESSA ha reflexionat sobre les condicions de vida del conjunt de la societat i de manera especial entre aquelles persones i col·lectius més vulnerables. Per això ens hem valgut de l'Índex Sintètic d'Exclusió Social (ISES), un índex que beu de 37 indicadors que avaluen les capacitats i oportunitats de les persones per participar de la societat en vuit dimensions bàsiques: feina, consum, participació política, salut, educació, habitatge, conflicte social i aïllament social. En aquesta ocasió, l'ISES s'ha revisat i ampliat amb l'objectiu d'identificar millor la realitat de les persones en situació d'exclusió social.

El procés de treball iniciat el 2007 ens ha permès des d'aleshores denunciar elements de caràcter estructural que generen o mantenen situacions de desigualtat i, de manera paral·lela, abordar i investigar canvis de caràcter més conjuntural, esdevinguts com a resultat de períodes de crisi, de bonança econòmica o de modificacions substancials en el conjunt de polítiques que exerceixen la seva influència sobre la cohesió social, la integració i les dimensions de l'exclusió social. En aquest sentit, i en la present edició de l'informe, destaquen dues novetats: la implementació de l'Ingrés Mínim Vital com un instrument de protecció social i la bretxa digital com un nou element generador d'exclusió.

Així doncs, amb aquesta edició de l'EINSFOESSA s'actualitza la fotografia de l'exclusió a la diòcesi de Barcelona i s'ofereix des d'una doble perspectiva: longitudinal i comparativa. Longitudinal perquè es mostra l'evolució de les xifres d'exclusió a la diòcesi de Barcelona respecte del 2018 i comparativa perquè s'ofereix la possibilitat de confrontar les dades autonòmiques amb les del conjunt de Catalunya i d'Espanya.

La Diòcesi de Barcelona respon a una ordenació territorial eclesiàstica, i inclou un conjunt de municipis situats entorn de la ciutat de Barcelona i àrea metropolitana, tal i com es detalla al gràfic següent:

La diòcesi de Barcelona i els municipis que la componen

Font: elaboració pròpia.

A la diòcesi de Barcelona, com a la resta d'Espanya, aquesta crisi sanitària ha deixat una profunda empremta. Més enllà de l'esperable increment de l'exclusió i la pobresa, el resultat més greu es tradueix en l'eixamplament de l'exclusió social, sobretot entre aquelles persones i famílies que acumulaven més dificultats d'integració.

Aquesta tendència ens adverteix que, tot i que durant la crisi es produeix un increment ràpid de l'exclusió, l'arribada posterior de períodes de recuperació i creixement econòmic no suposen un descens dels esmentats nivells d'exclusió al mateix ritme. D'aquesta manera, en les darreres dècades s'ha constatat que la facilitat per caure en l'exclusió quan hi ha crisi es transforma en dificultat per sortir-ne fins i tot en períodes de bonança.

En definitiva, en aquests temps d'incertesa i d'immediatesa, des de la Fundació FOESSA volem, d'una banda, aportar dades que ajudin la societat a dimensionar l'impacte de la crisi identificant les persones i grups socials més afectats i, de l'altra, afavorir la reflexió profunda que ens convidi a repensar el model social i relacional, el model econòmic i de redistribució, així com els valors sobre els quals fonamentar la nostra convivència, amb l'objectiu últim d'evitar la cronificació de les situacions de pobresa i exclusió social amb la mirada posada en la transformació social cap a una societat més justa.

Resum executiu

Contingut

1.	Reducció de les situacions d'integració plena i augment de les situacions d'exclusió moderada i severa	13
2.	Augment del percentatge de la població afectada per situacions d'exclusió en l'eix econòmic i en l'eix polític-ciutadania	14
3.	Augment del percentatge de persones que tenen problemes en alguna de les dimensions de la vida quotidiana	16
4.	Les despeses excessives d'habitatge i l'amuntegament greu són els dos problemes més freqüents i afecten més del 20% de la població	17
5.	Els col·lectius més afectats per l'exclusió social: persones en situació de pobresa, sense ingressos, persona sustentadora principal en cerca de feina i persones estrangeres	18
6.	Augment de l'exclusió entre la població menor de 45 anys, resident en àrees urbanes i pertanyent a llars monoparentals	19
7.	La COVID-19 sacseja el mercat de treball i creix la inestabilitat laboral	19
8.	Els problemes d'exclusió social en l'àmbit de l'habitatge han augmentat considerablement i afecten una de cada tres llars	21
9.	Augment de les llars i la població amb problemes d'exclusió social en la dimensió de la salut	23
10.	La pandèmia i la crisi associada no han soscavat les relacions socials ni han debilitat les xarxes de suport familiar a la diòcesi de Barcelona, al contrari que a Catalunya i al conjunt de l'Estat	25
11.	Els col·lectius més afectats per la bretxa digital: les llars sustentades per persones sense estudis o incomplets, de 65 anys i més i persones jubilades o prejubilades	25
12.	Amb els seus límits, la creació de l'IMV i la Renda Garantida de Ciutadania intenten fer front a un escenari en què augmenten la pobresa i la desigualtat	27

Resum executiu

En el present resum executiu oferim les conclusions més importants del present informe sobre Exclusió i Desenvolupament Social a la diòcesi de Barcelona, fruit de la investigació realitzada per la Fundació FOESSA a través de l'Enquesta sobre Integració i Necessitats Socials 2021. Amb aquest treball es pretén donar resposta a com la pandèmia de la COVID-19, i la crisi social i econòmica que ha suposat, ha afectat els nivells d'exclusió i d'integració. Des d'aquesta nova fotografia que s'ha obtingut sobre la situació d'exclusió aprofundirem en el fet de conèixer quins han estat els col·lectius o sectors de la societat que s'han vist impactats en major mesura i ens endinsarem en la recerca de nous elements que configuren l'exclusió en aquest nou context.

Les conclusions següents mostren alguns dels titulars que hem extret del conjunt de dades de l'Informe. Si bé és cert que el resum executiu ofereix una visió global i àmplia, cal tenir en compte que la lectura completa n'ofereix una descripció molt detallada i extensa en dades, que explica la situació de les persones i les llars en situació d'exclusió a la diòcesi de Barcelona.

1. Reducció de les situacions d'integració plena i augment de les situacions d'exclusió moderada i severa

D'acord amb les dades de l'Enquesta sobre Integració i Necessitats Socials de la Fundació FOESSA, el 2021, quatre de cada deu persones de la diòcesi de Barcelona es troben en una situació d'integració precària (39,0%), el 29,0% en una situació d'integració plena, el 14,5% en una situació d'exclusió moderada i el 17,5% en una situació d'exclusió severa. En conjunt, les persones en situació d'exclusió social –bé sigui moderada o severa–, representen el 32% de la població total de

la diòcesi de Barcelona, cosa que en termes absoluts es tradueix en 885.000 persones. La situació actual de la diòcesi de Barcelona, en termes comparats, resulta similar a la que s'observa en el conjunt de Catalunya i una mica menys favorable que la del conjunt d'Espanya.

En termes evolutius, s'observa que els nivells d'integració plena el 2021 han caigut de forma considerable tant en el conjunt d'Espanya, com de manera molt particular, a Catalunya i a la diòcesi de Barcelona. En efecte, entre el 2018 i el 2021 es registra a la diòcesi de Barcelona una important reducció del pes relatiu que representava la població en una situació d'integració plena i, per tant, que no es veu afectada per cap factor d'exclusió social. És a dir, si abans de la crisi el 44,3% de la població resident a la diòcesi de Barcelona gaudia d'una integració social plena, ara només ho fa el 29%, cosa que suposa un retrocés de 15,3 punts percentuals. Aquest retrocés en la integració plena ha comportat tant un augment de la integració precària, com un augment de l'exclusió social.

En efecte, les situacions d'exclusió social han augmentat deu punts percentuals a la diòcesi de Barcelona entre el 2018 i el 2021, passant del 22% al 32%.

Aquest augment general (del 49,7%) s'ha vist acompanyat d'un creixement de l'exclusió severa del 30,2%, amb 112.000 persones més, passant de 371.000 (13,8%) a 483.000 (17,5%) entre el 2018 i el 2021. Però més accentuat ha estat l'increment de l'exclusió moderada, del 82,7%, amb 182.000 persones més, passant de 220.000 a 402.000 persones, un tret diferencial si es compara amb l'evolució experimentada en el conjunt d'Espanya.

Així, si s'examina el balanç entre l'exclusió moderada i l'exclusió severa, es pot comprovar com la proporció que suposaven les situacions més severes dins de l'exclusió s'ha vist reduïda. En efecte, si l'any 2018 les situacions d'exclusió severa representaven el 62,7% dintre de l'espai de l'exclusió, l'any 2021 suposen el 54,7%.

2. Augment del percentatge de població afectada per situacions d'exclusió en l'eix econòmic i en l'eix de ciutadania

La metodologia de l'EINSFOESSA diferencia tres grans eixos d'exclusió: l'econòmic, el de ciutadania, i el relacional. En l'eix econòmic, es tenen en compte les dimensions relacionades amb l'ocupació i el consum, de manera que, d'una banda, s'examinen els processos que exclouen les llars i els membres d'una relació labo-

ral normalitzada i, de l'altra, la suficiència i/o qualitat dels ingressos econòmics per a la participació en la societat, així com les situacions de privació de béns considerats bàsics. El segon dels eixos, l'eix de ciutadania, fa referència a l'exclusió de la participació política, de l'educació, de l'habitatge i de la salut. En la dimensió de la participació política es considera el dret a escollir els representants polítics i a ser escollits, així com la capacitat efectiva de participació política i ciutadana; mentre que, en les dimensions relacionades amb la ciutadania, es té en compte l'accés en condicions similars al conjunt de la població a l'educació, l'habitatge i la salut. Finalment, l'eix relacional de l'exclusió social fa referència fonamentalment a les situacions de conflicte i aïllament social, que inclouen d'una banda les relacions socials adverses i altres situacions de conflictivitat social i/o familiar i, de l'altra, l'absència de llaços i suports socials.

D'acord amb les dades de l'Enquesta, el 57,5% de la població de la diòcesi de Barcelona està afectada per una situació d'exclusió en l'eix de ciutadania, el 37,9% en l'eix econòmic, i el 14,4% en l'eix relacional. La situació de la diòcesi de Barcelona pel que fa a cadascun d'aquests eixos és similar a la que s'observa en el conjunt de Catalunya i lleugerament més negativa que a Espanya. En efecte, el percentatge de població afectada per problemes tant en l'eix econòmic com en l'eix de ciutadania és superior a la diòcesi de Barcelona que en el conjunt de Catalunya i Espanya, i molt similar en el cas de l'eix relacional.

En termes evolutius, es pot dir que, tant a la diòcesi de Barcelona com a Catalunya, l'evolució dels eixos econòmic i de ciutadania ha estat negativa, encara que aquest empitjorament ha estat més acusat en el conjunt de la comunitat autònoma, especialment pel que fa a l'eix econòmic. En efecte, entre el 2018 i el 2021 s'observa amb claredat un empitjorament generalitzat en l'evolució del percentatge de població afectada per situacions d'exclusió en l'eix econòmic, i de ciutadania. A la diòcesi de Barcelona el percentatge de persones afectades en l'eix econòmic ha augmentat un 69% i l'augment ha estat del 25% en l'eix de ciutadania. Tal com s'ha esmentat, una de les principals diferències evolutives en tots dos territoris és l'augment més acusat de la població afectada en l'eix econòmic a Catalunya (creixement del 95%) que a la diòcesi de Barcelona (increment del 69%). Pel que fa a l'eix de ciutadania es destaca l'elevada proporció de persones afectades a la diòcesi de Barcelona, en comparació de Catalunya, i sobretot, del conjunt d'Espanya (57,5% vs. 53,3% i 43,8%, respectivament), cosa que reflecteix, principalment, les majors dificultats que existeixen en les grans ciutats de la diòcesi de Barcelona relacionades amb l'accés i el manteniment d'un habitatge digne, com es veurà més endavant.

3. Augment del percentatge de persones que tenen problemes en alguna de les dimensions de la vida quotidiana

Els tres eixos de l'exclusió social que acabem d'assenyalar en l'apartat anterior (eix econòmic, de ciutadania, i relacional) s'articulen en funció de vuit dimensions concretes, que es refereixen a vuit aspectes de la vida quotidiana: l'ocupació, el consum, la participació política, l'educació, l'habitatge, la salut, el conflicte social i l'aïllament social. D'acord amb les dades de l'enquesta, el 29% de la població no es troba afectada per situacions d'exclusió en cap d'aquestes vuit dimensions, mentre que el 15,6% es troba afectat per situacions problemàtiques en quatre o més dimensions. L'empitjorament de la situació és clar quan s'observa que el percentatge de població que no presenta problemes en cap dimensió s'ha reduït del 44,3% al 29%, mentre que la proporció de persones que tenen problemes en dues dimensions augmenta (de l'11,2% al 17,3%), així com la proporció de les que tenen problemes en tres dimensions (del 7,0% a l'11,8%).

Més enllà del nombre de dimensions de l'exclusió social que poden afectar una persona o una llar, resulta també essencial saber el percentatge de població afectada per cadascuna d'aquestes dimensions i el canvi experimentat entre el 2018 i el 2021 en aquest percentatge. Les dades de l'Enquesta indiquen una evolució similar pel que fa a la presència de problemes d'exclusió social entre la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya. En tots dos casos, els indicadors relacionats amb l'exclusió de l'ocupació i l'habitatge són els que s'han vist deteriorats en major mesura en els darrers tres anys: el percentatge de població afectada per problemes en la dimensió de l'ocupació s'ha multiplicat per 2,3, i ha passat del 12,5% al 28,6% entre el 2018 i el 2021. També s'ha incrementat notablement el percentatge de població afectada per problemes d'exclusió en l'habitatge, que ha augmentat més de deu punts percentuals –del 30,4% al 41,4%–, fet que suposa un increment del 36% en termes relatius. L'increment de la població afectada per problemes en la dimensió de l'exclusió política i la salut és més gran en el cas de la diòcesi de Barcelona que en el cas de Catalunya. Al contrari, l'evolució en la presència de problemes d'exclusió en l'àmbit del conflicte social, educació i consum ha estat més negativa a Catalunya que no pas a la diòcesi de Barcelona. En tots dos casos, s'aprecia un lleuger descens en el percentatge de persones afectades per situacions d'exclusió en l'àmbit de l'aïllament social.

4. Les despeses excessives d'habitatge i l'amuntegament greu són els dos problemes més freqüents i afecten més del 20% de la població

Els eixos i dimensions de l'exclusió als quals hem fet referència es deriven de la situació que les famílies i les persones experimenten en relació amb 37 indicadors específics. Conèixer a quantes persones i llars afecten les situacions que recullen aquests indicadors, i com han evolucionat des del 2018, permet radiografiar les principals necessitats de la diòcesi de Barcelona i orientar les polítiques públiques cap a aquestes necessitats. D'acord amb les dades de l'Enquesta, els problemes més freqüents, que afecten més del 15% de la població, són sis: les despeses excessives d'habitatge (26,2%), l'amuntegament (20,0%), els problemes de participació política (18,5%), les dificultats per comprar medicaments a causa de problemes econòmics (17,8%), la inestabilitat laboral greu de la persona que es considera sustentadora principal de la llar (17,1%) i la pobresa severa (16,6%). Dependent de l'indicador, a l'entorn de 500.000 persones estan afectades per aquestes situacions de mancança el 2021 a la diòcesi de Barcelona. Tot i que afecten diverses dimensions o àmbits —habitatge, política, salut, ocupació i consum—, deriven de l'absència d'uns ingressos econòmics suficients per donar una mínima resposta al conjunt de les necessitats de les famílies.

Finalment, cal destacar que, dels 37 indicadors analitzats, 14 afecten menys del 3% de la població de la diòcesi de Barcelona i, entre ells, 9 a menys del 2% de la població. Concretament, es tracta de les llars en infrahabitatges (<0,1%), amb relacions dolentes o molt dolentes amb els veïns i veïnes del barri (0,5%), llars amb alguna persona sense cobertura sanitària (0,8%), amb persones que tenen o han tingut problemes amb la justícia (1,1%), llars en què hi ha alguna persona malalta greu o amb una malaltia crònica que no ha rebut assistència mèdica per a aquella malaltia en un any (1,2%), llars en què hi ha alguna persona que ha estat en institucions en el darrer any (1,3%), en què hi ha persones que tenen o han tingut problemes d'addiccions (1,7%) i llars en què hi ha algú que serà pare o mare adolescent o que ho ha estat en els darrers 10 anys (1,7%).

5. Els col·lectius més afectats per l'exclusió social: persones en situació de pobresa, sense ingressos, persona sustentadora principal en cerca de feina i persones estrangeres

Les situacions d'exclusió i integració no es distribueixen de manera aleatòria entre el conjunt de la població i depenen en gran manera d'una sèrie de variables socio-demogràfiques i socioeconòmiques.

En efecte, si les situacions d'integració i exclusió s'analitzen tenint en compte les característiques de les persones i de les llars, s'observa que nou perfils o grups socials registren a la diòcesi de Barcelona taxes d'exclusió social superiors al 50%: al capdavant se situen les llars en situació de pobresa severa (97,2%); les llars en situació de pobresa, però no severa (91,6%), llars sense ingressos (89,4%) i les llars en què el sustentador principal busca feina (84,4%). Amb taxes d'exclusió una mica menors, se situen les persones de nacionalitat estrangera (72,1%) i les llars en què la persona sustentadora principal té nacionalitat estrangera (71,8%). Finalment, amb taxes d'exclusió que ronden el 50%, les llars formades per cinc o més persones (53,9%), llars amb almenys dues persones menors de 18 anys (53,4%) i llars monoparentals (52,9%). Al contrari, els set perfils o col·lectius amb taxes d'exclusió més baixes són les persones de 65 i més anys (11,9%), les persones residents en àrees suburbanes (12,0%), les llars en què la persona sustentadora principal té 65 o més anys (14,1%), persones que no es troben en una situació de pobresa (14,5%), llars en què la persona sustentadora principal està jubilada o prejubilada (17,0%), llars unipersonals (18,2%) i llars en què la persona sustentadora principal compta amb estudis superiors (19,6%).

D'altra banda, hi ha cinc variables que determinen, segons la posició de les persones i les llars en relació amb aquesta variable, estar entre les llars amb majors o menors taxes d'exclusió. Aquestes variables, altament relacionades entre si, són: el nivell de pobresa, el tipus d'ingressos, la situació ocupacional, el lloc de naixement i la mida de la llar. Es tracta, per tant, des d'aquesta perspectiva –i al marge d'anàlisis estadístiques més exhaustives que puguin tenir en compte el nombre de categories de cada variable, la distribució de la població d'acord amb aquestes categories i l'existència de possibles relacions ocultes amb altres factors no observats–, de variables especialment determinants pel que fa al risc d'exclusió, ja que entre les seves categories s'observen grans diferències.

6. Augment de l'exclusió entre la població menor de 45 anys, resident en àrees urbanes i pertanyent a llars monoparentals

Més enllà de quins siguin els col·lectius o perfils amb taxes d'exclusió més elevades l'any 2021, les dades permeten analitzar en quins ha crescut i en quins s'ha reduït més la prevalença de l'exclusió des del 2018. Basant-nos en els resultats, a la diòcesi de Barcelona els increments principals s'han produït en el cas de les llars en què la persona sustentadora principal té menys de 45 anys (que passen de 27,1% a 49,9%), persones que resideixen en àrees urbanes (de 22,5% a 40,4%), llars monoparentals (del 35,5% al 52,9%), persones de 30 a 44 anys (del 22,7% al 40%) i sense ingressos (del 73% al 89,4%).

És també destacable, d'altra banda, la situació de determinats col·lectius o perfils, en què les taxes d'exclusió han augmentat, però de manera molt lleugera en aquest període marcat per la crisi socioeconòmica i sociopolítica. Entre elles, cal destacar el cas de les llars unipersonals i llars en què la persona sustentadora principal no té estudis o té estudis incomplets, té entre 45 i 64 anys i treballa.

En sentit contrari, les taxes d'exclusió s'han reduït lleugerament a la diòcesi de Barcelona en el cas de les llars en què conviuen cinc o més persones (del 57% al 53,9%), persones en situació de pobresa severa (del 100% al 97,2%), compten amb ingressos d'activitat i protecció (del 41,9% al 41%), i llars en què la persona sustentadora principal té estudis d'ESO o Batxillerat Elemental (cas en què les taxes d'exclusió s'han reduït del 31,8% al 31,5%).

7. La COVID-19 sacseja el mercat de treball i creix la inestabilitat laboral

Durant l'any 2020 la caiguda de l'activitat econòmica i les restriccions a la mobilitat provocades per la pandèmia de COVID-19 van donar lloc a un procés de destrucció de treball d'intensitat anteriorment desconeguda. En el segon trimestre d'aquell any, les dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) per al conjunt d'Espanya van registrar la major destrucció d'ocupació històrica en un trimestre (més d'un milió de llocs de treball). En els mesos posteriors, a mesura que van anar aixecant-se les restriccions, van créixer també els nivells d'ocupació, encara que a un ritme decreixent, que va arribar a ser negatiu en el primer trimestre del 2021.

A la diòcesi de Barcelona l'impacte de la pandèmia sobre el mercat de treball també ha estat intens, i aquest impacte s'ha traduït en un increment dels nivells d'exclusió social severa. Des del punt de vista del funcionament del mercat de treball en el conjunt de la província de Barcelona, cal destacar un increment de les taxes d'atur durant les primeres onades de la pandèmia –fins el 12,5% durant la primavera del 2020–, l'increment de l'atur de llarga durada, l'extensió dels Expedients de Regulació Temporal d'Ocupació (ERTO), als quals es va acollir a l'abril del 2020 un 22,4% de la població afiliada a la Seguretat Social, o la caiguda en el cost laboral brut per cada persona treballadora –amb una caiguda del 3,2%, en euros constants en el conjunt de Catalunya respecte de l'any anterior–, malgrat que havien sortit del conjunt d'assalariats aquells que tenien contractes més curts i menys remuneracions.

Tal com s'ha esmentat anteriorment, cal destacar l'increment que s'ha produït tant a la diòcesi de Barcelona, com a Catalunya i Espanya, entre 2018 i 2021, pel que fa a població afectada per situacions d'exclusió en l'eix econòmic, amb una proporció que ha passat del 22,4% al 37,9% a la diòcesi de Barcelona, del 18,8% al 36,7% a Catalunya i del 23,9% al 32,9% en el conjunt d'Espanya. L'increment, en tot cas, és molt més acusat en el cas de l'ocupació que no pas en el cas del consum, una dimensió que recull fonamentalment indicadors relacionats amb les situacions de privació material i de pobresa econòmica. Al seu torn, l'exclusió en la dimensió del treball implica que entre els membres de la llar es donen situacions de desocupació, treballs sense contracte ni cobertura a la Seguretat Social, treballs d'exclusió o alta inestabilitat laboral.

Les dades posen de manifest, entre altres aspectes, la importància de la desocupació com un dels factors explicatius de l'exclusió social: el 2021, a Catalunya, el 32,1% de les llars en situació d'exclusió social (i gairebé el 50% de les llars en situació d'exclusió severa) tenen totes les persones actives desocupades, enfront del 9% entre el conjunt de la població. A més, aquest percentatge ha crescut 7,2 punts percentuals entre les persones en situació d'exclusió i 12,3 punts percentuals entre les persones en exclusió severa. També caracteritza clarament les persones en situació d'exclusió social l'elevada prevalença de les situacions d'inestabilitat laboral greu **(1)** (31,9%, el doble que per al conjunt de les llars), i amb un notable augment respecte del 2018. De fet, aquest és l'indicador que en més gran

(1) En concret, aquest indicador fa referència a les llars o persones que resideixen en llars en què la persona sustentadora principal està activa i en una situació d'inestabilitat laboral greu; és a dir, té 3 o més contractes, treballa per a 3 o més empreses o porta 3 mesos o més en situació d'atur.

mesura s'incrementa entre el 2018 i el 2021 per al conjunt de les llars (increment de 13,4 punts percentuals) i registra un augment molt important també entre les llars en situació d'exclusió (23,1 punts percentuals).

En general, la major part d'indicadors en l'eix econòmic a la diòcesi de Barcelona mostren un deteriorament evident de la qualitat de vida de persones i llars. En aquest sentit, cal destacar el creixement de la proporció de llars en exclusió i de llars en exclusió severa on no hi ha persones ocupades ni pensionistes ni prestacions periòdiques. En concret, del 13,7% al 15,4% entre les llars en situació d'exclusió, i del 16,8% al 25,9% en el cas de les llars en exclusió severa.

En tot cas, si es considera el conjunt dels indicadors relacionats amb l'eix econòmic, pot observar-se que l'indicador que afecta una major proporció de llars en situació d'exclusió —i, en aquest sentit, les característiques que en més gran mesura comparteixen totes les persones en situació d'exclusió— es refereix a la pobresa severa, en la mesura en què el 67% de les llars en exclusió severa es veuen afectades, també, per la pobresa severa. Segueixen en importància l'atur de totes les persones actives de la llar (32,1% entre les llars en situació d'exclusió i 49,1% en situació d'exclusió severa) i l'endeutament de les llars (28,9% en exclusió i 46,3% en exclusió severa). Pobresa, atur i endeutament serien, en aquest sentit, els atributs que en més gran mesura comparteixen les persones en situació d'exclusió social a la diòcesi de Barcelona, comptant que són molt menys freqüents altres situacions com el treball irregular, el treball d'exclusió o la privació material.

8. Els problemes d'exclusió social en l'àmbit de l'habitatge han augmentat considerablement i afecten una de cada tres llars

La situació de Catalunya i, de manera específica, la de la diòcesi de Barcelona resulta especialment preocupant pel que fa a l'extensió de les situacions d'exclusió lligades a la dimensió de l'habitatge. Actualment, l'exclusió de l'habitatge afecta el 33,9% de les llars de la diòcesi de Barcelona —una de cada tres— i un 41,4% de la població. L'abast d'aquestes situacions és una mica superior al que s'observa a Catalunya en el seu conjunt —amb un 29,4% de les llars i un 35,3% de la població amb problemes d'exclusió en la dimensió de l'habitatge— i, per descomptat, molt més gran que el que resulta per al conjunt de l'Estat (20,6% i 24,0%, respectivament). A més, més enllà d'aquesta gran extensió, el que caracteritza aquest territori, i Catalunya en conjunt, és el ràpid deteriorament observat entre el 2018 i el 2021. En efecte, mentre que en el conjunt de l'Estat les situacions d'exclusió

Lligades a l'habitatge han augmentat en quatre punts percentuals, a la diòcesi de Barcelona i a Catalunya ho han fet en 11,0 i 13,1 punts percentuals, respectivament, fet que situa aquesta comunitat autònoma i aquest territori amb l'evolució més desfavorable de tot l'Estat pel que fa a aquesta dimensió.

A la diòcesi de Barcelona els problemes en què es veu implicada una major proporció de llars són els mateixos que els que s'observen per a Catalunya i, també, per al conjunt d'Espanya, si bé es destaca de manera molt especial el relacionat amb l'esforç econòmic que fan les llars per poder accedir a un habitatge. Concretament, a la diòcesi de Barcelona el 20,8% de totes les llars s'enfronta a aquest problema, davant d'un 19,3% a Catalunya i d'un 14,2% en el conjunt d'Espanya. El fet que el 59,2% de totes les llars identificades a la diòcesi de Barcelona en situació d'exclusió social estiguin afectades per aquest problema específic posa de manifest fins a quin punt aquesta situació és prevalent entre l'exclusió social d'aquest territori.

Les situacions d'habitatge insegur, tal com han estat definides per la tipologia ETHOS, estan molt vinculades a la incertesa que provoca no saber si es podrà continuar residint en el curt o el mitjà termini a l'habitatge habitual. D'acord amb la informació que proporciona l'EINSFOESSA del 2021, les situacions d'habitatge insegur afecten un 10,9% de la població de la diòcesi de Barcelona, pràcticament la mateixa proporció que s'observa en el conjunt de Catalunya (11,8%), si bé per damunt de la que resulta per a tot l'Estat (7,9%).

Les situacions d'habitatge inadequat al·ludeixen a una situació d'absència de condicions adequades i manca de confort per viure. Basant-nos en els resultats de l'Enquesta, les situacions d'habitatge inadequat afecten un 18,8% de la població de la diòcesi de Barcelona, una proporció superior tant a la que es dona a Catalunya en el seu conjunt (16,8%), com a la que s'observa en tot el territori estatal (10,1%).

En termes evolutius, i posant l'atenció en el conjunt de la població, el percentatge de la població afectada per totes dues situacions d'exclusió residencial que acabem d'esmentar ha augmentat en el cas de les situacions d'habitatge insegur i s'ha reduït lleugerament en els d'habitatge inadequat. Entre el 2018 i el 2021 la proporció de la població de la diòcesi de Barcelona en una situació residencial d'habitatge insegur ha crescut d'un 6,7% a un 10,9%, mentre que la d'aquelles persones que resideixen en un habitatge inadequat s'ha reduït des d'un 20,2% a un 18,8%. A diferència del que ha passat a la diòcesi de Barcelona, tant a Catalunya

com en el conjunt de l'Estat la prevalença d'aquestes situacions ha augmentat, tot i això, caldria no passar per alt que la diòcesi de Barcelona presenta una incidència propera al 19% i, per tant, superior a la dels altres dos marcs territorials.

Pel que fa a la situació de l'habitatge, és important assenyalar també que les persones en situació d'exclusió social pateixen en més gran mesura que les persones en situació d'integració situacions d'habitatge insegur o inadequat. En efecte, d'acord amb els resultats de l'EINSFOESSA del 2021, el 27,9% de la població en situació d'exclusió social de la diòcesi de Barcelona es troba en una situació d'habitatge insegur i el 46,5% en una situació d'habitatge inadequat.

9. Augment de les llars i la població amb problemes d'exclusió social en la dimensió de la salut

El caràcter sociosanitari de la crisi iniciada el març del 2020 obliga a prestar una atenció específica en aquest informe a les dimensions de l'exclusió social relacionades amb la salut, en un context en què els problemes de salut que es tenen en compte per a la construcció dels indicadors d'integració i exclusió social han incrementat la seva prevalença, tant en el conjunt de Catalunya i Espanya, com a la diòcesi de Barcelona. D'altra banda, algunes dades apunten a l'associació entre l'increment de les taxes d'exclusió i l'impacte diferencial de la pandèmia en cada comunitat autònoma. En aquest sentit, cal parlar d'una correlació positiva entre les taxes d'incidència acumulada de la COVID-19 i l'increment de les taxes d'exclusió en cada comunitat o territori.

Amb un total de 464.292 casos de contagis notificats entre l'1 de gener del 2020 i el 31 de maig del 2021, la província de Barcelona assoleix en aquest període una taxa acumulada de 8.083,9 contagis per cada 100.000 habitants, fet que situa aquesta província en uns nivells d'incidència acumulada, si bé una mica superiors, molt pròxims als de Catalunya en el seu conjunt, amb 8.058,2 contagis per cada 100.000 habitants. Des d'una perspectiva comparada, tant la província de Barcelona, com Catalunya es troben en una situació relativament intermèdia respecte de la resta de comunitats autònomes, si bé presenten totes dues una incidència una mica més gran que la del conjunt de l'Estat (7.815,8%). També s'observen diferències territorials en el ritme de contagis per COVID-19. En efecte, mentre que l'octubre del 2020 el pic de contagis de Catalunya i la província de Barcelona va ser major que el que es va observar per al conjunt de l'Estat, la tendència es va invertir el gener del 2021, on la tercera onada —que es va allargar entre el desem-

bre del 2020 i el febrer del 2021 aproximadament—, va tenir una taxa d'incidència més gran en el conjunt d'Espanya que a Catalunya.

La major incidència acumulada de casos de COVID-19 a la província de Barcelona també va suposar una taxa més gran que la registrada a Catalunya d'hospitalitzacions, ingressos en unitats de cures intensives i defuncions relatives a les persones que van morir amb diagnòstic clínic de COVID-19, d'acord amb les definicions de cas vigents en cada moment. En efecte, amb 36.017 hospitalitzacions, 3.034 ingressos a l'UCI i 11.543 defuncions en el període que va de gener del 2020 al maig del 2021, les taxes acumulades que resulten per a la província de Barcelona —de 627,1 hospitalitzacions, 52,83 ingressos a l'UCI i gairebé 201 defuncions per cada 100.000 habitants— són un 17%, 14% i 6%, respectivament, més altes que les que es registren per al conjunt de Catalunya.

Més enllà de l'impacte diferencial de la COVID-19 en la població de la diòcesi de Barcelona, el cert és que durant aquests tres darrers anys ha augmentat la proporció de llars i de persones que estan afectades per problemes d'exclusió social en la dimensió de la salut. En efecte, la seva afectació és molt propera al 20%; en concret el 19,4% de les llars i un 20,9% de la població. En relació amb aquesta qüestió, el que s'observa és que el deteriorament en aquesta dimensió que ha patit la diòcesi de Barcelona és similar al que ha experimentat Catalunya en conjunt o bé tot el territori estatal, tenint en compte, però, que la diòcesi de Barcelona, que ja presentava el 2018 uns nivells d'exclusió en aquesta dimensió més elevats, els ha mantingut el 2021.

Si es té en compte el conjunt de les llars de la diòcesi de Barcelona pot assenyalar-se que, amb diferència, els dos problemes més esmentats en la dimensió de la salut són la falta d'accés a medicaments a causa de problemes econòmics (el 13,0% de les llars de la diòcesi de Barcelona ha deixat de comprar medicaments o pròtesis, seguir tractaments o dietes, per problemes econòmics) i la presència d'una discapacitat, malaltia crònica o problemes greus de salut que afecten totes les persones adultes de la llar (5,8%). Tots dos problemes són també els que més prevalen a Catalunya i a Espanya, on afecten una proporció de llars no gaire diferent de la de la diòcesi de Barcelona. La prevalença d'aquestes problemàtiques és superior entre les llars en situació d'exclusió social: en aquest grup, el 42,8% ha deixat de comprar medicaments o seguir tractaments o dietes per problemes econòmics i el 12,0% compta amb algú que ha experimentat situacions freqüents de fam. El caràcter extremament exclusogèn de totes dues situacions també pot observar-se en contemplar les llars en situació d'exclusió severa, en què aquestes situacions són compartides pel 63,7% i 20,5%, respectivament, de totes elles.

10. La pandèmia i la crisi associada no han socavat les relacions socials ni han debilitat les xarxes de suport familiar a la diòcesi de Barcelona, al contrari que a Catalunya i en el conjunt de l'Estat

Si bé el 2018 dèiem que les bones relacions existents entre les persones que formen la llar i el seu entorn significaven una de les millors notícies del nostre anterior informe, avui hem de dir que la crisi de la COVID-19 està tibant i erosionant amb força la qualitat d'aquestes relacions. De fet, tant a Catalunya, com en el conjunt de l'Estat el que s'observa és un creixement gens menyspreable en els percentatges d'exclusió de la població en l'eix relacional. El cas de la diòcesi de Barcelona és, com s'ha comentat, singular. Presentava ja el 2018 un nivell d'exclusió en aquest eix superior al de Catalunya i el conjunt de l'Estat, i el 2021, lluny d'augmentar, ha aconseguit reduir lleugerament i equiparar pràcticament el nivell d'exclusió actual en aquest eix al de Catalunya.

Els problemes d'exclusió en l'eix relacional –contemplats a partir de les dimensions del conflicte i de l'aïllament social– experimenten en el conjunt de Catalunya un creixement relativament elevat que, amb tot, no es dona a la diòcesi de Barcelona. Entre els anys 2018 i 2021, la prevalença de problemes d'exclusió en l'eix relacional passa a Catalunya de l'11,6% de la població a un 15,9%, cosa que, si més no en termes relatius, situa aquest eix com el de major creixement en aquesta comunitat autònoma. En el cas de la diòcesi de Barcelona el major creixement en termes relatius es dona en l'exclusió en l'eix econòmic, mentre que en l'eix relacional la incidència de l'exclusió aconsegueix reduir-se en una mica menys d'un punt percentual.

11. Els col·lectius més afectats per la bretxa digital: les llars sustentades per persones sense estudis o incomplets, de 65 i més anys i persones jubilades o prejubilades

Les mesures adoptades per reduir el risc de contagis i combatre així la pandèmia de la COVID-19 s'han basat en la distància social i la limitació dels moviments i contactes entre persones. En aquest context de confinaments domiciliars i absència de viatges i visites, tant de feina com relacionals, l'entorn digital s'ha convertit en un aliat clau. En relació amb aquesta qüestió, cal destacar, en primer lloc, el constant increment en el nombre i la proporció de llars que disposen d'ordinador, tenen accés a internet, utilitzen freqüentment la xarxa i/o

fan compres a través d'internet. Si es té en compte el conjunt de la societat catalana, aquests percentatges oscil·len entre el 60,2% pel que fa a compres per internet —amb una molt notable arrencada des del 2010— i el 95,7% pel que fa a la utilització de la xarxa en els darrers tres mesos. També ha crescut molt notablement el percentatge de la població catalana que es connecta a internet de forma diària o gairebé diària.

Malgrat tot, les dades relatives al conjunt de la població no reflecteixen adequadament l'exclusió del món digital que es manifesta en les situacions de bretxa digital i el seu impacte específic en l'espai social de l'exclusió. Efectivament, comptar amb connexió il·limitada de dades, amb un dispositiu amb connexió a internet i de prou habilitats per moure's en l'entorn digital són tres elements que poden marcar la diferència en la societat actual. L'absència d'algun d'ells a la llar implica caure en situació de bretxa digital.

Les dades d'EINSFOESSA 2021 per a la diòcesi de Barcelona posen clarament de manifest l'extensió d'aquestes situacions entre la població en situació d'exclusió (moderada i severa), en comparació amb les llars en situació d'integració. En efecte, si la bretxa digital arriba al 31,6% del conjunt de les llars a la diòcesi de Barcelona, aquest percentatge és del 30,8% entre les llars en situació d'integració, arriba fins al 45,0% en el cas de les llars en situació d'exclusió moderada i a un 33,9% en situació d'exclusió severa. La informació recopilada també posa en relleu, però, que la bretxa digital no es deriva, específicament, de la disponibilitat dels equips necessaris per a l'accés a la societat digital, perquè el percentatge de llars en situació d'exclusió que compten amb mòbil, ordinador o tauleta digital és molt similar al del conjunt de les llars. Les diferències s'observen, principalment, quan ens referim a la disponibilitat d'una connexió il·limitada a la xarxa i la presència a la llar d'alguna persona amb habilitats informàtiques bàsiques.

Així mateix, si la bretxa digital s'analitza tenint en compte les característiques de les persones i de les llars, s'observa que tres perfils o grups socials registren a la diòcesi de Barcelona un percentatge de bretxa digital que supera el 60%: al capdavant se situen les llars amb una persona sustentadora principal sense estudis o amb estudis incomplets (68,6%), llars sustentades per persones de 65 i més anys (64%) i encapçalades per persones jubilades o prejubilades (59,6%). Amb un percentatge de bretxa digital menor se situen les llars al capdavant de les quals hi ha dones (38,6%), per persones que busquen feina (37,5%) i llars en què no hi ha cap persona menor de 18 anys (37%). Al contrari, els cinc perfils o grups socials amb un percentatge de bretxa digital més baix són aquells en què la persona sustenta-

dora compta amb estudis superiors (9,8%), treballa (14,6%), té menys de 45 anys (17,3%) i es tracta d'una llar monoparental (19,8%).

D'altra banda, en una societat amb un nivell de digitalització com l'actual, la bretxa digital pot arribar a ser un motor d'exclusió que pot limitar o reduir de manera important les oportunitats de participació. En concret, si entre les llars en situació d'integració els qui assenyalen haver perdut oportunitats de participació per no comptar amb dispositius, connexions o habilitats per moure's per internet és molt minoritari (inferior a l'1%), aquest percentatge és del 7,3% en el cas de les llars en situació d'exclusió.

12. Amb límits, la creació de l'IMV i la Renda Garantida de Ciutadania intenten fer front a un escenari en què augmenten la pobresa i la desigualtat

Les dades de què es disposen sobre les situacions de pobresa a Catalunya a partir de l'Enquesta de Condicions de Vida de l'INE posen en relleu un cert deteriorament en els darrers anys. Les dades corresponents a l'any 2020 (amb les dades de la renda del 2019) ofereixen per a Catalunya els nivells més alts de pobresa de tota la sèrie temporal. Aquest any Catalunya va registrar una taxa de risc de pobresa del 16,7% i una taxa de pobresa severa del 9,2%, superant en tots dos casos les taxes que es van registrar en els anys més difícils de l'anterior crisi econòmica iniciada el 2008. Si bé és cert que malgrat aquest augment la taxa de risc de pobresa continua mantenint-se per sota de la que resulta per al conjunt de l'Estat (el 16,7%, davant del 21% a Espanya), també ho és que la taxa de pobresa severa ha crescut de manera molt acusada, i s'ha equiparat pràcticament a la del conjunt d'Espanya (el 9,2% a Catalunya, davant d'un 9,5% arreu de l'Estat).

És possible observar també el recent deteriorament de la situació econòmica a Catalunya en analitzar l'evolució que ha experimentat la renda de les llars en els darrers anys. Si considerem el període comprès entre els anys 2018 i 2020, advertim com mentre a Espanya la renda mitjana augmenta en un 8,5%, a Catalunya només ho fa en un 3,5%. La menor recuperació de la renda de les llars a Catalunya ve acompanyada també d'un repunt important de la desigualtat a Catalunya. Els resultats evolutius que presenten els principals indicadors que es fan servir per mesurar la desigualtat en els ingressos posen clarament de manifest aquesta situ-

ació. Entre els anys 2018 i 2020, a Catalunya el coeficient de Gini **(2)** ha passat de 30,3 el 2018 a 31,7 el 2020 i la Relació S80/S20 **(3)** de 5,2 a 6.

Davant d'aquestes situacions de pobresa i privació desencadenades amb la crisi socio sanitària de la COVID-19, les administracions públiques van reaccionar posant en marxa diversos dispositius per pal·liar les situacions de major precarietat econòmica, entre les quals cal destacar la implantació de l'Ingrés Mínim Vital (d'ara endavant, l'IMV). Les dades d'EINSFOESSA 2021 no permeten valorar en tota l'extensió l'impacte de l'IMV, ni de la Renda Garantida de Ciutadania pel que fa a prevenció o reducció de la pobresa, però sí que permeten posar de manifest algunes consideracions molt bàsiques respecte de la cobertura i les possibilitats d'accés a aquestes prestacions a Catalunya i a la diòcesi de Barcelona.

Les anàlisis fetes fins ara en relació amb el desplegament de l'IMV en les diverses comunitats autònomes, i amb la interrelació amb les rendes mínimes autonòmiques, permeten ubicar Catalunya entre aquelles comunitats autònomes amb sistemes autonòmics de rendes mínimes que estan, des del punt de vista del nombre de persones beneficiàries, per damunt de l'IMV. Les dades disponibles per a Catalunya assenyalen que el setembre del 2021 hi havia en aquesta comunitat un total de 63.551 persones beneficiàries de l'IMV i que eren 42.173, en el cas de la província de Barcelona. D'altra banda, les dades disponibles sobre la Renda Garantida de Ciutadania reflecteixen que, el desembre del 2020 es beneficiaven d'aquesta prestació 150.215 persones (considerant el complement per a persones no activables) i 101.800, considerant únicament la Renda Garantida de Ciutadania, amb complement d'activació o sense. A la província de Barcelona, les persones beneficiàries eren 69.401.

En tot cas, l'EINSFOESSA ofereix, tant per al conjunt de l'Espanya com per a Catalunya i la diòcesi de Barcelona, algunes dades d'interès sobre el desplegament de l'IMV i sobre alguns desajustos d'implementació.

(2) Es tracta d'un valor comprès entre 0 i 100, on 0 expressaria la igualtat perfecta (totes les persones tenen els mateixos ingressos) i el 100 la desigualtat absoluta (una persona té tots els ingressos i la resta, cap). Al glossari d'aquest informe podeu consultar la informació addicional sobre aquest indicador.

(3) Expressa el quocient entre els ingressos totals percebuts pel 20% de persones amb uns ingressos equivalents més alts i els percebuts pel 20% amb els ingressos equivalents més baixos.

La primera dada d'interès es refereix al desconeixement de la població, fins i tot la que està en situació de pobresa severa, pel que fa a la prestació. Passat una mica més d'un any de la seva aprovació, encara hi ha un altíssim percentatge de llars, en particular aquelles en situació de pobresa severa, que no compten amb prou informació per a la sol·licitud o tramitació de l'IMV, fet que implica que la mesura no està tenint la cobertura desitjada entre el col·lectiu per al qual estava pensada, ja que el primer obstacle es produeix abans i tot d'iniciar els tràmits per sol·licitar-la.

Les dades disponibles per a la diòcesi de Barcelona suggereixen que les dues tercers parts de les llars en situació de pobresa severa (el 65,4%) no han rebut cap tipus d'informació pel que fa a aquesta prestació, mentre que un 3,6% assenyalen que la coneixen, però no prou com per haver-ne fet la sol·licitud. Així mateix, el 21,4% de les llars en situació de pobresa assenyalen que l'ha sol·licitat. Finalment, un 9,6% assenyalen, a més, que la coneix, però que no la necessita.

Pel que fa a la situació de les famílies en situació de pobresa severa que han sol·licitat l'IMV, les dades de l'EINSFOESSA 2021 posen de manifest que, després de la presentació de la sol·licitud, només una de cada deu llars a la diòcesi de Barcelona l'estaria percebant –davant del 14,8% en el conjunt de Catalunya–. En gairebé sis de cada deu casos (57,2%), la sol·licitud feta hauria estat denegada, mentre que un terç de les llars en situació de pobresa severa que han sol·licitat l'IMV estarien esperant resposta o en espera de la finalització dels tràmits administratius.

Les dades de l'EINSFOESSA 2021 també ofereixen algunes pistes sobre l'accés a la Renda Garantida de Ciutadania, que complementen les dades obtingudes de fonts administratives que s'han assenyalat prèviament. D'acord amb la informació recopilada, una part molt reduïda de les llars en pobresa severa de la diòcesi de Barcelona (14,3%) haurien sol·licitat en algun moment la Renda Garantida de Ciutadania, davant d'un 25,5% a Catalunya i un 19,8% en el conjunt de l'Estat.

Bloc

La integració social i les característiques de les llars afectades pels processos d'exclusió social a la diòcesi de Barcelona

Contingut

Capítol 1. La integració i l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona	33
Capítol 2. L'impacte desigual de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona	61

Capítol 1

La integració i l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona

L'objectiu principal d'aquest primer capítol consisteix a analitzar els nivells d'integració social de la diòcesi de Barcelona i, concretament, la distribució de la seva població dins l'espai que va de l'exclusió social severa a la integració plena. Per a aquest fi, s'analitzen les dades generals en relació amb la distribució de la població en aquell eix -tant en el conjunt de Catalunya com a la diòcesi de Barcelona-, l'evolució que s'ha produït al respecte en aquest territori entre el 2018 i el 2021, i la relació que hi ha entre els nivells d'integració social i les situacions de pobresa econòmica. Al llarg de tot el capítol es consideraran les dues perspectives següents: una d'evolutiva, comparant la situació del 2018 amb la del 2021; i una altra de territorial, comparant la situació de la diòcesi de Barcelona amb la del conjunt de Catalunya (4) i, en els casos en què es consideri rellevant, amb la del conjunt d'Espanya.

En el marc de la metodologia en què es basa l'Enquesta sobre Integració i Necessitats Socials de FOESSA (EINSFOESSA), l'anàlisi del continu que va de la integració a l'exclusió social s'articula en tres grans nivells: el primer i més global és el que al·ludeix als tres eixos bàsics de l'exclusió: econòmic, polític i de ciutadania, i social i relacional; el segon, a les dimensions de l'exclusió (ocupació, consum, participació política, educació, habitatge, salut, conflicte social i aïllament social); i, finalment, oferint una mirada molt més específica als problemes concrets, el tercer té en compte els 37 indicadors que conformen el conjunt de les dimensions considerades i sobre els quals es construeixen, en el marc d'aquesta enquesta, les categories d'integració i d'exclusió social.

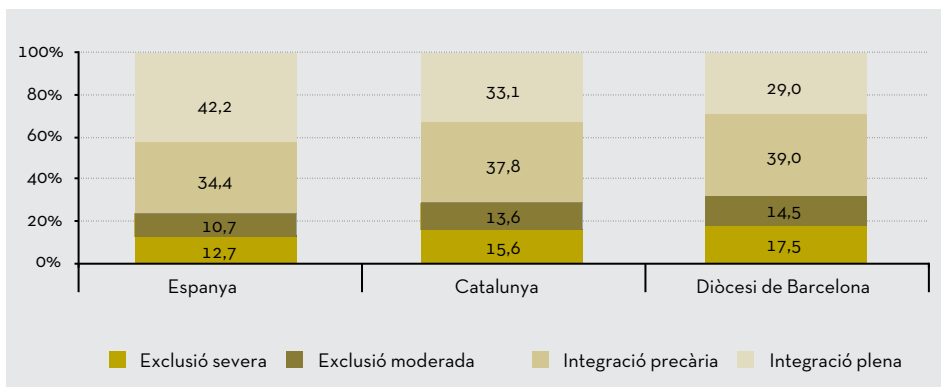
(4) A diferència de la resta d'informes autonòmics, la comparativa de la situació de la diòcesi de Barcelona es farà, principalment, amb la del conjunt de Catalunya.

1.1. La situació de la integració social a la diòcesi de Barcelona

D'acord amb les dades de l'Enquesta sobre Integració i Necessitats Socials de la Fundació FOESSA, el 2021 **el 29% de la població de la diòcesi de Barcelona es troba en una situació d'integració plena, el 39% en una situació d'integració precària, el 14,5% en una situació d'exclusió moderada i el 17,5% en una situació d'exclusió severa.** Les persones en situació d'exclusió social representen el 32% de la població de la diòcesi de Barcelona, fet que implica que entorn d'una de cada tres persones, aproximadament 885.000 persones, es troben el 2021 en una situació d'exclusió moderada o severa.

La situació actual de la diòcesi de Barcelona, en termes comparats, resulta similar a la que s'observa en el conjunt de Catalunya i una mica menys favorable que la del conjunt d'Espanya. A la diòcesi de Barcelona el nivell global d'integració és menor (68%, davant d'un 70,9% a Catalunya i d'un 76,6% a Espanya) i major el d'exclusió social (32%, davant del 29,1% a Catalunya i 23,4% a Espanya). En concret, el percentatge de població en situació d'integració plena és del 29% a la diòcesi de Barcelona, lleugerament inferior al registrat a Catalunya (33,1%) i Espanya (42,2%). Al contrari, el tant per cent de població en situació d'exclusió severa és superior a la diòcesi de Barcelona (17,5%), en contrast amb l'observat a Catalunya (15,5%) i Espanya (12,7%). **La primera conclusió apunta, per tant, que la diòcesi de Barcelona presenta una situació similar a la del conjunt de Catalunya en termes d'integració social, i una mica més desfavorable que la d'Espanya.**

GRÀFIC 1. Nivells d'integració social de la població d'Espanya, Catalunya i de la diòcesi de Barcelona (2021)

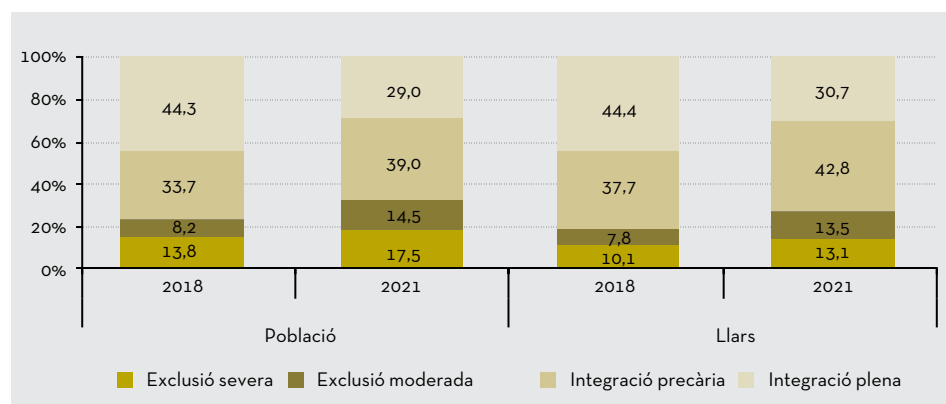
Font: EINSFOESSA 2021

Si en lloc de fixar-nos en les taxes de població, ens centrem en les llars (gràfic 2), podem comprovar que el 30,7% de les llars de la diòcesi de Barcelona es troben en situació d'integració plena i el 42,8% en situació d'integració precària. **En l'àmbit de l'exclusió, s'ubiquen, en total, el 26,6% de les llars, en concret el 13,5% en situació d'exclusió moderada i el 13,1% en situació d'exclusió severa.**

En termes de llars, la situació entre la diòcesi de Barcelona i Catalunya resulta molt similar també (taula 1), encara que novament, cal destacar a la diòcesi de Barcelona un nivell global d'exclusió social més gran (26,5%) que en el conjunt del territori català (24,9%). En el cas de les llars en situació d'exclusió severa, gairebé no hi ha diferència (13,1% a la diòcesi de Barcelona i 12,8% a Catalunya).

La comparativament pitjor situació de la diòcesi de Barcelona en relació amb el conjunt de Catalunya es deriva de **l'evolució negativa en el conjunt del territori català en bona part dels indicadors analitzats en aquest informe**, cosa que resulta particularment destacable en un context determinat per la crisi socio sanitària i socioeconòmica derivada de la pandèmia per la COVID-19. Quant a l'evolució de les situacions d'integració i d'exclusió social a la diòcesi de Barcelona (gràfic 2), **s'ha produït un empitjorament relativament important pel que fa a la reducció de l'extensió de les situacions d'integració**, de manera que el tant per cent de població en situació d'integració s'ha reduït en deu punts percentuals,

GRÀFIC 2. Evolució dels nivells d'integració social de la població i de les llars de la diòcesi de Barcelona (2018-2021)

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

passant del 78% al 68%; conseqüentment, **les situacions d'exclusió social han augmentat en la mateixa mesura, passant del 22% al 32%**. Aquesta evolució

negativa no és exclusiva de la diòcesi de Barcelona, i de fet, s'observa també en el conjunt de Catalunya, fins i tot de forma més acusada. Les situacions d'exclusió social han escalat a Catalunya del 16,8% al 29,1%, i les d'integració, al contrari, s'han vist reduïdes del 83,2% al 70,9%.

Aquesta evolució negativa, a més, no es limita a les situacions globals d'integració i exclusió, sinó que, es tradueix tant en una reducció del tant per cent de població en situació d'integració plena (que passa a la diòcesi de Barcelona del 44,3% al 29%), com en un increment de la població en situació d'exclusió moderada (del 8,2% al 14,5%) i d'exclusió severa (del 13,8% al 17,5%). En el cas de les llars, s'observa igualment aquesta evolució negativa. En efecte, el percentatge de llars en situació d'integració plena s'ha reduït del 44,4% al 30,7%. Per la seva banda, el tant per cent en situació d'exclusió moderada ha augmentat del 7,8% al 13,5%, i el d'exclusió severa ha augmentat del 10,1% al 13,1%. En altres paraules, la població i les llars de la diòcesi de Barcelona han experimentat una **evolució negativa entre el 2018 i el 2021. Aquesta evolució negativa és deguda tant a una reducció de les situacions d'integració plena, com a un empitjorament de les situacions d'exclusió moderada i severa.**

La taula 1 recull amb més detall l'evolució del percentatge de la població i de les llars en situació d'integració i exclusió social, tant a la diòcesi de Barcelona com en el conjunt de Catalunya. Les dades recollides en aquesta taula indiquen **que el nombre de persones en situació d'exclusió social ha augmentat en prop de 294.000 persones, passant de 591.000 a 885.000** (creixement de gairebé el 50%). El nombre de llars afectades per situacions d'exclusió també ha experimentat un augment del 50%, passant de 191.000 llars afectades a 286.000 entre el 2018 i el 2021.

Paral·lelament, **s'ha produït un increment també en el nombre de persones i llars en situació d'exclusió social severa. La població de la diòcesi de Barcelona en situació d'exclusió severa ha passat de 371.000 a 483.000 (fet que suposa un increment del 30,2%)**, mentre que les llars en aquesta situació han passat de 107.000 a 141.000, cosa que suposa un increment del 32%. Podem dir, per tant, que en l'actualitat hi ha 112.000 persones més que el 2018 en l'espai d'exclusió severa a la diòcesi de Barcelona.

TAULA 1. Estimació del nombre de persones i llars en situació d'exclusió social a Catalunya i a la diòcesi de Barcelona (2018-2021)

		Catalunya		Diòcesi de Barcelona		
		2018	2021	2018	2021	
Població	Població total	7.600.000	7.757.000	2.694.000	2.763.000	
	Creixement respecte del 2018 (%)	–	2,1%	–	2,6%	
	Exclusió social					
	Proporció exclosos	16,8%	29,1%	21,9%	32,0%	
	Estimació exclosos	1.278.000	2.258.000	591.000	885.000	
	Creixement respecte del 2018	–	76,7%	–	49,7%	
	Creixement respecte del 2018 (diferència)	–	980.000	–	294.000	
	Llars total					
	Creixement respecte del 2018	9,2%	15,5%	13,8%	17,5%	
	Estimació exclusió social severa	696.000	1.203.000	371.000	483.000	
	Creixement respecte del 2018	–	72,8%	–	30,2%	
	Creixement respecte del 2018 (diferència)	–	507.000	–	112.000	
	Llars	Llars total	3.011.000	3.031.000	1.066.000	1.077.000
		Creixement respecte del 2018	–	0,7%	–	1,0%
Exclusió social						
Proporció exclosos		13,9%	24,9%	17,9%	26,5%	
Estimació exclosos		419.000	755.000	191.000	286.000	
Creixement respecte del 2018		–	80,2%	–	49,7%	
Creixement respecte del 2018 (diferència)		–	336.000	–	95.000	
Exclusió severa						
Proporció exclusió social severa		7,2%	12,8%	10,1%	13,1%	
Estimació exclusió social severa		217.000	389.000	107.000	141.000	
Creixement respecte del 2018		–	79,3%	–	31,8%	
Creixement respecte del 2018 (diferència)		–	172.000	–	34.000	

Fonts: EINSFOESSA 2018 i 2021; Xifres de població basades en l'Estadística del Padró Continu d'INE a 1 de gener de 2018 i a 1 de gener del 2021 i xifra de llars, en l'Enquesta Contínua de Llars d'INE per als anys 2018 i 2021. En el cas de la diòcesi de Barcelona, les dades més recents de població corresponen al 2020

Des de la perspectiva del canvi en el nombre de llars i persones afectades per les situacions d'exclusió social severa, l'evolució de la diòcesi de Barcelona ha estat millor que l'experimentada en el conjunt de Catalunya: davant d'un increment del

72,8% en el nombre de persones afectades per l'exclusió social severa a Catalunya, l'increment a la diòcesi de Barcelona, com ja s'ha dit, és del 30,2%. En el cas de les llars, els increments han estat, respectivament, del 79,3% i del 31,8%. En el conjunt de Catalunya, en els darrers tres anys prop d'un milió de persones s'han incorporat a l'espai de l'exclusió social, i d'elles, mig milió a l'exclusió social severa. En general, podem dir que, en termes d'exclusió social, la diòcesi de Barcelona i Catalunya presenten una situació similar, encara que lleugerament pitjor a la diòcesi de Barcelona. En tots dos casos, l'evolució respecte del 2018 ha estat negativa, tot i que aquest impacte ha estat més gran en el conjunt de Catalunya.

Tal com es veurà més endavant en aquest informe, les situacions d'exclusió social es relacionen de manera directa amb les situacions de pobresa econòmica, de manera que, si entre les persones en situació d'integració les taxes de pobresa són del 2,3%, entre les persones en situació d'exclusió arriben al 71,0%. Les diferències també són importants en el cas del conjunt de Catalunya, amb taxes de pobresa del 2,7% per a la població en situació d'integració i del 66,5% per a la població en situació d'exclusió social (taula 2).

TAULA 2. Relació entre la taxa de risc de pobresa* i l'exclusió social de la població de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona. 2021 (percentatges de taula calculats sobre el total de la població)

%	Catalunya			Diòcesi de Barcelona		
	Exclosos	No exclosos	Total	Exclosos	No exclosos	Total
Pobres	16,8	1,4	18,1	20,1	1,1	21,2
No pobres	8,5	49,1	57,6	8,2	48,3	56,6
Sense informació	3,9	20,4	24,3	3,7	18,5	22,2
Total	29,1	70,9	100,0	32,0	68,0	100,0
Taxa de risc de pobresa (%)	66,5	2,7	24,0	71,0	2,3	27,3

*Per calcular l'indicador de pobresa, s'han utilitzat els ingressos declarats per la llar, i s'han obviat els casos d'aquelles llars que no han declarat els seus ingressos totals amb fiabilitat. Amb tot, a causa de l'alt percentatge de casos sobre els quals no es disposa informació —el 24,3% en el cas de Catalunya i el 26% en el d'Espanya— aquesta taxa ha de ser interpretada amb les cauteles degudes i només ser presa en consideració de manera merament orientativa.

Font: EINSFOESSA 2021

A partir de la determinació de les persones en situació de pobresa en cadascun dels espais analitzats, i malgrat l'elevat tant per cent de persones respecte de les quals no s'ha pogut recollir prou informació, és possible plantejar, tant per a la diòcesi de Barcelona com per a Catalunya, i tant per al 2018 com per al 2021, la distribució de la població d'acord amb la presència combinada de situacions de pobresa i exclusió (taula 3).

TAULA 3. Evolució de la distribució de la població de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona d'acord amb la presència combinada de situacions de pobresa i exclusió (2018-2021)

(%)	Catalunya			Diòcesi de Barcelona		
	2018	2021	Diferència	2018	2021	Diferència
Integració sense pobresa	71,3	49,1	-22,2	66,4	48,3	-18,1
Pobresa integrada	1,1	1,4	0,3	1,3	1,1	-0,1
Exclusió sense pobresa	4,1	8,5	4,4	6,2	8,2	2,0
Exclusió amb pobresa	11,0	16,8	5,8	14,5	20,1	5,6
Sense informació	12,5	24,3	11,8	11,6	22,2	10,7
Total	100,0	100,0	—	100,0	100,0	—

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

D'acord amb les dades de la taula anterior, **el percentatge de població en situació d'integració sense pobresa arriba el 2021 a la diòcesi de Barcelona a una mica menys de la meitat de la població (48,3%). (5)** Es tracta d'una proporció notablement més reduïda que la registrada el 2018 (66,4%), si bé en aquell cas el tant per cent de població del qual no es tenia informació sobre els seus ingressos era menor. La pobresa integrada —és a dir, les persones en situació de pobresa econòmica però no d'exclusió (6)—afecta únicament l'1,1% de la població, molt similar a la del 2018 (quan afectava l'1,3%) i a la registrada a Catalunya (1,4% el 2021). Igual que a Catalunya, **l'exclusió sense pobresa s'ha incrementat, passant del 6,2% al 8,2% de la població i, de manera més marcada ho ha fet la població que combina situacions de pobresa i, ahora, d'exclusió social,** que passen de representar el 14,5% de la població el 2018 al 20,1% el 2021. (7) En tot cas, com abans s'ha assenyalat, l'elevat percentatge de població sobre els ingressos de la qual no s'ha pogut recollir informació impedeix atribuir una situació concreta

(5) El percentatge real serà, sens dubte, una mica més gran, ja que, com en la resta de les categories d'aquesta tipologia, una part de les persones de la qual no es disposa d'informació en relació amb els seus ingressos corresponen també a aquesta categoria.

(6) La pobresa integrada fa referència a les persones en situació de pobresa econòmica, és a dir, persones que des del punt de vista monetari, poden considerar-se pobres, però que no necessàriament es troben en una situació d'exclusió social.

(7) També en aquest cas, com s'ha assenyalat per a les situacions d'integració sense pobresa, el percentatge real és més gran.

al 22,2% de la població, fet que sens dubte impedeix interpretar adequadament els resultats de la taula.

1.2. Els eixos i les dimensions de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona

La metodologia de l'EINSFOESSA diferencia tres grans eixos d'exclusió: l'econòmic, el polític i de ciutadania, i l'eix social i relacional. En l'**eix econòmic** es tenen en compte les dimensions relacionades amb el treball i el consum, de tal forma que, d'una banda, s'examinen els processos que exclouen les llars i els seus membres d'una relació laboral normalitzada i, de l'altra, la suficiència i/o qualitat dels ingressos econòmics per a la participació en la societat, així com les situacions de privació de béns considerats bàsics. El segon dels eixos, l'**eix de ciutadania**, fa referència a l'exclusió de la participació política, de l'educació, de l'habitatge i de la salut. En la dimensió de la participació política es considera el dret a escollir els representants polítics i a ser escollits, així com la capacitat efectiva de participació política i ciutadania; mentre que, en les dimensions relacionades amb la ciutadania, es preveu l'accés en condicions similars al conjunt de la població a l'educació, l'habitatge i la salut. Finalment, l'**eix relacional** de l'exclusió social fa referència fonamentalment a situacions de conflicte i aïllament social, que inclouen d'una banda les relacions socials adverses i altres situacions de conflictivitat social i/o familiar, i de l'altra, l'absència de llaços i suports socials.

1.2.1. Augmenta el percentatge de la població afectada per situacions d'exclusió en l'eix econòmic i en l'eix polític

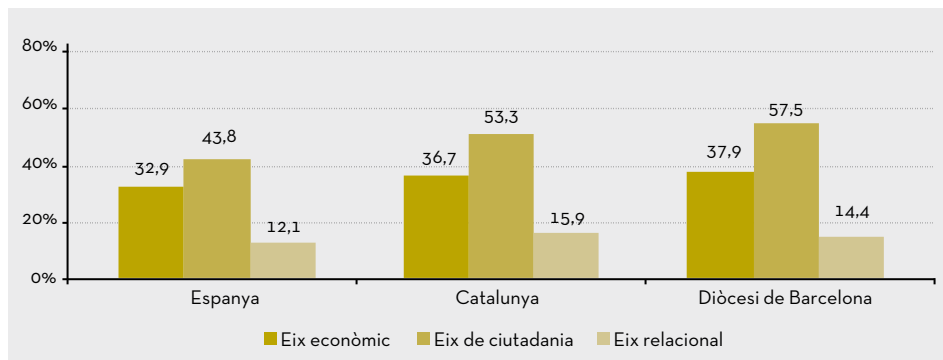
Basant-nos ens els tres eixos d'exclusió esmentats, a continuació analitzem quins d'aquests eixos afecten un major percentatge de població a la diòcesi de Barcelona i a Catalunya. D'acord amb les dades de l'enquesta (gràfic 3), **el 57,5% de la població de la diòcesi de Barcelona està afectada per una situació d'exclusió en l'eix de ciutadania, el 37,9% en l'eix econòmic, i el 14,4% en l'eix relacional.**

Com s'ha posat de manifest en analitzar les taxes generals d'inclusió i d'exclusió, **la situació pel que fa a aquests eixos a la diòcesi de Barcelona és molt similar a la que s'observa en el conjunt de Catalunya i lleugerament més negativa que a Espanya.** Tant a la diòcesi de Barcelona com en el conjunt de Catalunya i Espanya, les situacions problemàtiques que afecten un percentatge més alt de població es refereixen a l'eix de la dimensió política i de ciutadania (salut, habitatge, educació...), i les menys prevalents són les relacionades amb les situacions d'aïllament i

conflicte social. El percentatge de població afectada per problemes tant en l'eix econòmic com en l'eix polític i de ciutadania és superior a la diòcesi de Barcelona que en el conjunt de Catalunya i Espanya, i molt similar en el cas de l'eix relacional (gràfic 3).

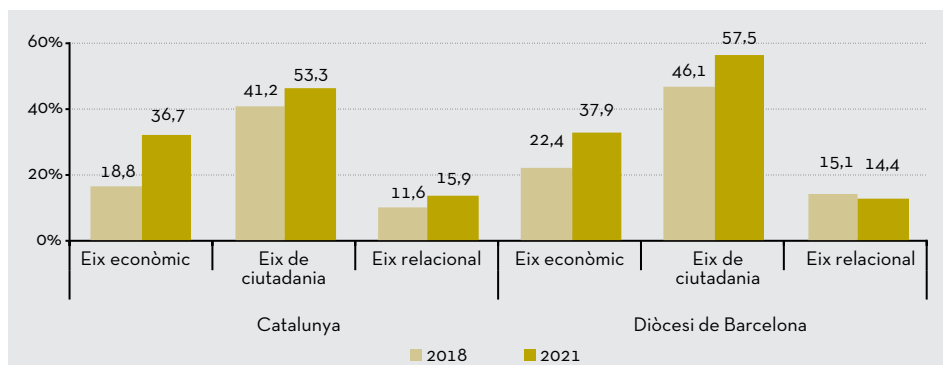
Si s'analitzen les dades corresponents a l'evolució en cadascun dels eixos, s'observa amb claredat un empitjorament generalitzat en l'evolució del percentatge de població afectada per situacions d'exclusió en l'eix econòmic, i polític i de ciutadania. En efecte, **a la diòcesi de Barcelona el percentatge de persones afectades en l'eix econòmic ha augmentat un 69% i l'augment ha estat del 25% en l'eix de ciutadania.** En termes comparats, l'augment en l'eix de ciutadania ha estat lleugerament inferior a la diòcesi de Barcelona (del 25%) que a Catalunya (del 29%). Amb tot, una de les principals diferències evolutives a tots dos territoris és l'augment més acusat de la població afectada en l'eix econòmic a Catalunya (creixement del 95%) que a la diòcesi de Barcelona (increment del 69,0%). En relació amb l'últim dels eixos, a la diòcesi de Barcelona el percentatge de persones afectades per situacions de manca en l'eix relacional s'ha mantingut pràcticament igual (15,1% el 2018 i 14,4% el 2021), a diferència del que ha passat en el conjunt de Catalunya, on el percentatge de persones afectades en aquest eix també ha augmentat (de l'11,6% al 15,9%). **Es pot dir, doncs, que tant a la diòcesi de Barcelona com a Catalunya, l'evolució en els eixos econòmic i de ciutadania ha estat negativa, encara que aquest empitjorament ha estat més acusat en el conjunt de la comunitat autònoma, especialment pel que fa a l'eix econòmic.**

GRÀFIC 3. Percentatge de la població d'Espanya, Catalunya i de la diòcesi de Barcelona afectada per cadascun dels eixos d'exclusió social (2021)

Font: EINSFOESSA 2021

GRÀFIC 4. Evolució del percentatge de població de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona afectada per cadascun dels eixos d'exclusió social (2018-2021)

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

La taula següent permet analitzar més detalladament l'evolució de les situacions d'exclusió en cadascun dels eixos analitzats i per a cadascun dels grans grups en l'escala que va de l'exclusió severa a la integració plena.

TAULA 4. Evolució del percentatge de població de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona afectada pels eixos de l'exclusió social segons nivells d'integració-exclusió social (2018-2021)

Eix (%)	Catalunya			Diòcesi de Barcelona		
	2018	2021	Diferència	2018	2021	Diferència
Eix econòmic						
Integració plena	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Integració precària	18,6	32,9	14,3	13,9	28,8	14,9
Exclusió moderada	53,2	66,9	13,6	52,6	66,1	13,5
Exclusió severa	93,3	98,0	4,7	97,2	97,6	0,4
Conjunt de la població	18,8	36,7	17,9	22,4	37,9	15,5
Eix de ciutadania						
Integració plena	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	—
Integració precària	75,6	68,3	-7,3	73,0	67,5	-5,5
Exclusió moderada	91,3	89,9	-1,4	95,0	95,6	0,7
Exclusió severa	99,7	98,6	-1,2	99,5	98,8	-0,7
Conjunt de la població	41,2	53,3	12,1	46,1	57,5	11,4

Eix social						
Integració plena	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Integració precària	22,2	21,9	-0,3	26,7	21,7	-5,1
Exclusió moderada	22,8	22,5	-0,4	37,2	21,3	-15,9
Exclusió severa	26,8	29,6	2,8	22,0	16,4	-5,6
Conjunt de la població	11,6	15,9	4,4	15,1	14,4	-0,7

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

Les dades més rellevants que podem extreure de la taula anterior són les següents:

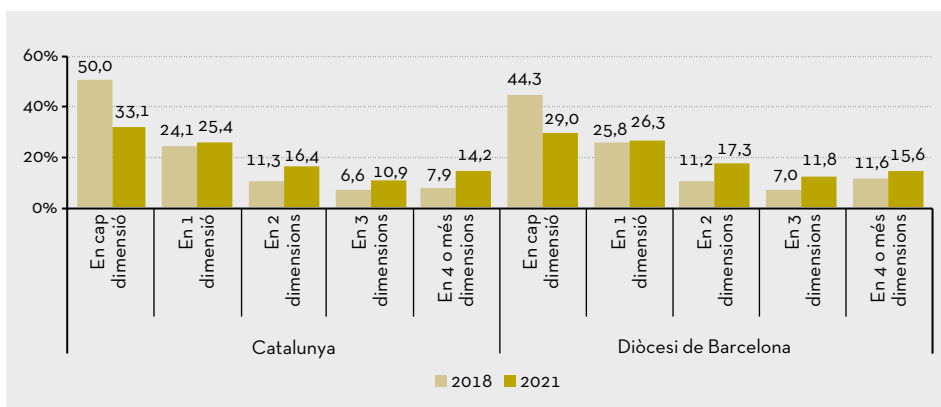
- **Pràcticament la totalitat de les persones en situació d'exclusió social moderada (95,6%) i exclusió social severa (98,8%) estan afectades per situacions d'exclusió en l'eix de ciutadania**, davant del 57,5% en el conjunt de la població. En el cas de l'eix econòmic, els percentatges són del 66,1% i del 97,6%, mentre que en el cas de l'eix relacional es redueixen al 21,3% i 16,4%. Tal com passa en el conjunt de la població, per tant, les persones en situació d'exclusió es veuen més afectades pels problemes en l'eix de ciutadania, i en l'eix econòmic, que no pas per les dificultats en l'eix relacional. Les principals diferències entre la població en situació d'exclusió i el conjunt de la població es produeixen en l'àmbit econòmic, on la proporció de població afectada entre les persones en situació d'exclusió social severa multiplica per 2,5 la corresponent al conjunt de la població.
- Des del punt de vista evolutiu, en relació amb el 2018, **les situacions d'exclusió en l'eix relacional s'han reduït lleugerament en el cas de les persones en situació d'exclusió moderada i severa, així com també ho han fet en l'eix de ciutadania aquelles situacions d'exclusió severa**. Al contrari, s'han mantingut pràcticament igual les situacions més problemàtiques corresponents a l'eix econòmic.
- **Si l'atenció se centra en les diferències entre la diòcesi de Barcelona i el conjunt de Catalunya, s'observen escasses diferències** pel que fa al tant per cent de persones en situació d'exclusió social afectades per les mancances en qualsevol dels tres àmbits analitzats. Amb l'excepció de la incidència de l'eix de ciutadania en l'exclusió moderada.

1.2.2. Augmenta el percentatge de persones amb problemes en quatre o més dimensions de la vida quotidiana

Els tres eixos de l'exclusió social analitzats fins ara s'articulen d'acord amb vuit dimensions concretes, que es refereixen a vuit dimensions de la vida quotidiana: feina, consum, participació política, educació, habitatge, salut, conflicte social i aïllament social. El gràfic 5 recull –tant per a la diòcesi de Barcelona com per al conjunt de Catalunya, i tant per al 2018 com per al 2021– la distribució de la població segons el nombre de dimensions afectades.

Si l'atenció se centra en la situació de la diòcesi de Barcelona el 2021, observem que **el 29,0% de la població no es troba afectada per situacions d'exclusió en cap d'aquestes vuit dimensions, mentre que el 15,6% es troba afectat per situacions problemàtiques en quatre o més dimensions**. L'empitjorament de la situació s'aprecia amb claredat quan s'observa que el percentatge de població que no presenta problemes en cap dimensió s'ha reduït del 44,3% al 29,0%, mentre que el de persones que tenen problemes en 3 dimensions augmenten un 69%, seguides de les persones que tenen problemes en 2 dimensions (augment del 54%) i de les persones amb problemes en 4 o més dimensions (augment del 34%).

GRÀFIC 5. Evolució de la distribució percentual de la població de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona segons la presència de problemes d'exclusió social en diverses dimensions (2018-2021)

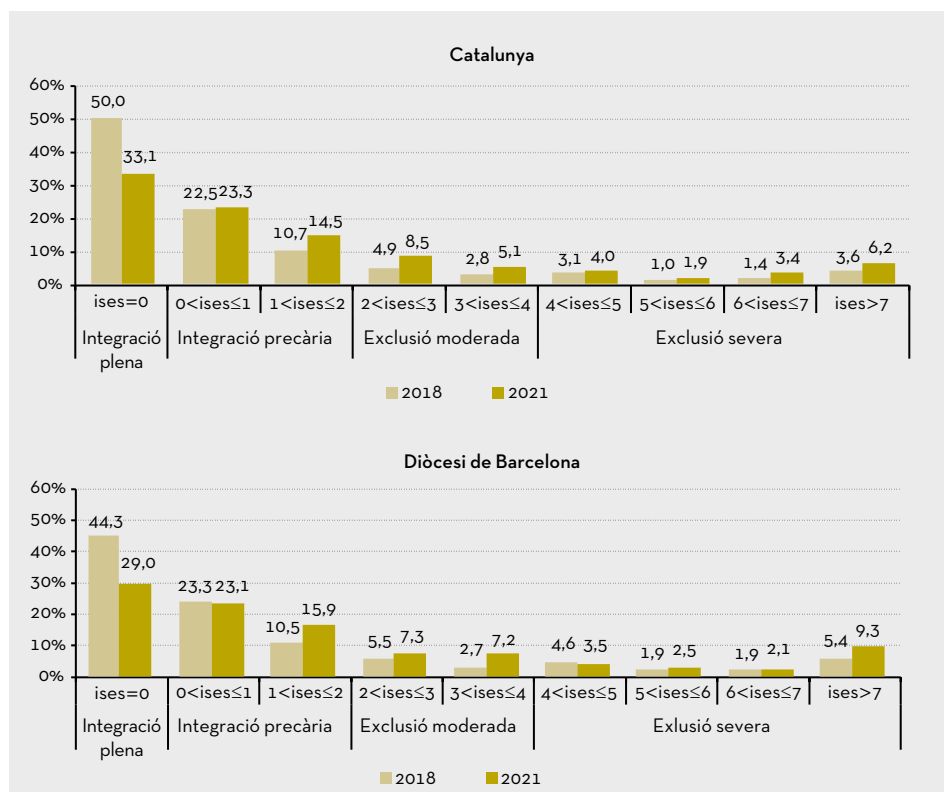

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

L'anàlisi de l'Índex Sintètic d'Exclusió Social (ISES) ofereix resultats similars. Aquest índex divideix tots quatre espais als quals prèviament s'ha fet referència –integració plena, integració precària, exclusió moderada i exclusió severa– en

nou intervals, cosa que permet una millor gradació de les diverses situacions dins de cada espai i, especialment, en l'espai de l'exclusió social severa, on poden distingir-se quatre graus diferents. El gràfic 6 recull la distribució de la població del conjunt de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona, d'acord amb el resultat corresponent a aquest índex, i la seva evolució entre el 2018 i el 2021.

GRÀFIC 6. Evolució de la distribució percentual de la població de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona en intervals de l'Índex Sintètic d'Exclusió Social (ISES) (2018-2021)

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

En el cas de la diòcesi de Barcelona, i des d'un punt de vista evolutiu, **destaca el descens en el percentatge de persones en situació d'integració plena; és a dir, sense problemes en cap àmbit de la vida quotidiana** i amb ISES igual a 0. D'altra banda, s'ha mantingut pràcticament igual el percentatge de persones que, en l'espai d'integració precària (23%, estan més a prop de la integració plena; és a dir,

persones amb un ISES d'entre 0 i 1. Podríem parlar del fet que més de la meitat de la població (52,1%) es posiciona, segons les seves característiques socioeconòmiques, entre la integració plena i la precària. Malgrat tot, tal com s'ha esmentat anteriorment, un dels canvis més importants respecte del 2018 és l'augment de la població que es troba en situacions d'exclusió moderada i severa. De fet, s'observa un augment en el percentatge de persones en situació d'exclusió en tots els nivells de l'ISES que corresponen a les situacions d'exclusió moderada i severa, amb un increment especialment acusat en el cas de l'exclusió més severa (ISES superior a 7 punts). En efecte, el percentatge de persones en situació d'exclusió social més extrema ha augmentat del 5,4% al 9,3% a la diòcesi de Barcelona. Tot i que l'Enquesta EINSFOESSA no té un caràcter longitudinal i no permet conèixer amb exactitud les transicions que les persones i les llars han experimentat en la seva situació personal al llarg dels últims anys, les dades sí que apunten al fet que s'ha produït **cert desplaçament des de la integració plena cap a la integració precària i moderada, i des de l'exclusió moderada cap a la severa.**

En termes comparats, l'evolució que acabem de descriure per a la diòcesi de Barcelona és molt similar a la que s'observa per al conjunt de Catalunya. En aquest territori també s'ha reduït de manera notable el percentatge de població en situació d'integració plena i, a més, ho ha fet en la mateixa mesura (reducció d'un 34-35% en tots dos casos). Igualment, s'ha mantingut estable el tant per cent de persones situades en l'espai de la integració precària, però més a prop de la integració plena i, de la mateixa manera que a la diòcesi de Barcelona, ha augmentat el percentatge de persones en situació d'exclusió social en tots els nivells de l'ISES, amb un increment especialment acusat en el cas de l'exclusió més severa (increment del 74% a la diòcesi de Barcelona i del 70% a Catalunya).

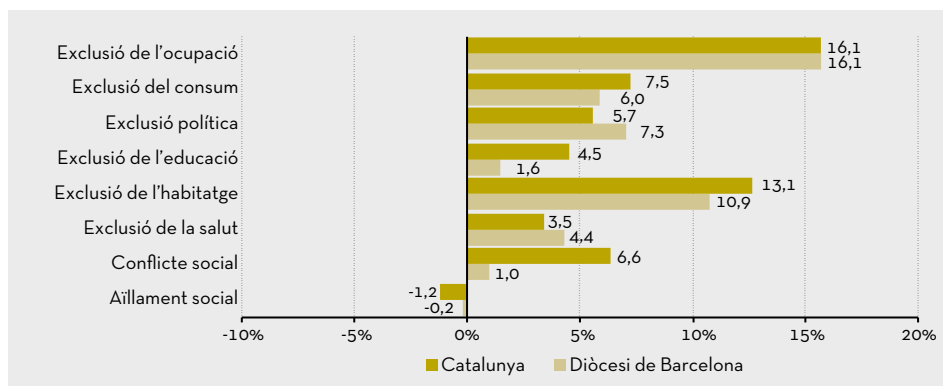
1.2.3. Deteriorament especialment acusat en la dimensió del treball, de l'habitatge i la participació política

Més enllà del nombre de dimensions de l'exclusió social que poden afectar una persona o una llar, resulta també essencial saber el percentatge de població afectada per cadascuna d'aquestes dimensions i el canvi experimentat entre el 2018 i el 2021 en aquest percentatge. El gràfic 7 recull la variació durant el període analitzat de la presència de problemes d'exclusió social entre la població de la diòcesi de Barcelona i de Catalunya, en cadascuna de les vuit dimensions de l'exclusió social.

D'acord amb l'evolució observada en el gràfic 7, cal destacar, igual com fins ara, **una evolució similar pel que fa a la presència de problemes d'exclusió soci-**

al entre la població de la diòcesi de Barcelona i Catalunya. En tots dos casos, els indicadors relacionats amb l'exclusió del treball i l'habitatge són els que s'han vist deteriorats en gran part en els darrers tres anys: el percentatge de població afectada per problemes en la dimensió del treball s'ha multiplicat per 2,3, passant del 12,5% al 28,6% entre el 2018 i el 2021. També s'ha incrementat notablement el percentatge de població afectada per problemes d'exclusió en l'habitatge, que ha augmentat en deu punts percentuals –del 30,4% al 41,4%–, fet que suposa un increment del 36% en termes relatius. L'increment de la població afectada per problemes en la dimensió de l'exclusió política i la salut és més gran en el cas de la diòcesi de Barcelona que no pas en el cas de Catalunya. Al contrari, l'evolució en la presència de problemes d'exclusió en l'àmbit del conflicte social, educació i consum ha estat més negativa a Catalunya que a la diòcesi de Barcelona. En tots dos casos, s'aprecia un lleuger descens en el percentatge de persones afectades per situacions d'exclusió en l'àmbit de l'aïllament social.

GRÀFIC 7. Evolució de la presència de problemes d'exclusió social entre la població de Catalunya i la diòcesi de Barcelona, per cadascuna de les dimensions de l'exclusió social. Diferència en punts percentuals (2018-2021)

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

En qualsevol cas, el deteriorament de la situació en cadascun d'aquests àmbits no s'ha produït de la mateixa manera per als diferents grups socials i, més concretament, per a cadascuna de les categories corresponents a les situacions d'integració i exclusió social. Amb l'objectiu de conèixer quin ha estat l'impacte diferencial que ha pogut tenir en cadascun dels vuit àmbits analitzats, a continuació s'analitza l'evolució de l'abast de l'exclusió en cadascuna de les dimensions per al total de la població, per a la població en situació d'exclusió social i per a la població que es

troba en situació d'exclusió social severa. De la mateixa manera que a les taules anteriors, a la taula 5 es recullen dades tant per al 2018 com per al 2021, per a la diòcesi de Barcelona i Catalunya.

TAULA 5. Evolució del percentatge de població a Catalunya i a la diòcesi de Barcelona afectada per cadascuna de les dimensions de l'exclusió social per al total de la població, per a la població en situació d'exclusió social i per a l'exclusió social severa (2018-2021)

Catalunya	Total població			Població en exclusió			Població en exclusió severa		
	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.
Ocupació	10,4	26,5	16,1	41,3	60,1	18,8	58,8	73,5	14,7
Consum	13,1	20,6	7,5	60,4	59,2	-1,2	78,9	79,6	0,7
Política	16,7	22,4	5,7	55,2	53,2	-1,9	61,8	63,0	1,2
Educació	13,7	18,1	4,5	32,3	29,1	-3,2	30,4	36,1	5,8
Habitatge	22,2	35,3	13,1	87,7	82,2	-5,6	93,6	90,1	-3,5
Salut	14,3	17,8	3,5	46,1	47,8	1,8	57,8	74,1	16,2
Conflicte social	7,2	13,8	6,6	23,9	23,9	-0,1	26,4	28,0	1,6
Aïllament social	4,8	3,5	-1,2	1,4	4,7	3,2	0,8	5,1	4,3
Diòcesi de Barcelona									
Ocupació	12,5	28,6	16,1	49,9	62,6	12,7	62,4	80,1	17,7
Consum	15,8	21,8	6,0	57,8	59,9	2,1	75,6	85,1	9,5
Política	19,3	26,6	7,3	59,1	54,5	-4,6	68,7	58,2	-10,5
Educació	11,5	13,1	1,6	22,0	22,2	0,3	28,9	28,5	-0,3
Habitatge	30,4	41,4	10,9	90,5	88,5	-2,0	97,3	95,1	-2,2
Salut	16,5	20,9	4,4	51,1	51,5	0,5	61,6	71,4	9,8
Conflicte social	11,2	12,2	1,0	26,7	17,4	-9,3	22,0	15,4	-6,5
Aïllament social	4,3	4,1	-0,2	1,7	2,0	0,3	0,9	2,3	1,4

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

Els principals resultats que es deriven de la taula 5 són els següents:

- En el cas de la diòcesi de Barcelona, **entre un 54,5% i un 88,5% de la població en situació d'exclusió social està afectada per problemes en les dimensions de la política, el consum, el treball i l'habitatge**. En el cas de la població en situació d'exclusió social severa, els percentatges oscil·len entre el 58,2% i el 95,1%. Al contrari, els problemes en la dimensió de l'aïllament social només afecten el 2% de les persones en situació d'exclusió, les situacions de conflicte

social el 17,4%, les dificultats en la dimensió de l'educació el 22,2% i en l'àmbit de la salut el 51,5%.

- En relació amb la població en situació d'exclusió social del conjunt de Catalunya, **la població en situació d'exclusió social de la diòcesi de Barcelona es veu afectada per situacions carencials principalment en l'àmbit de l'ocupació, el consum, la política, l'habitatge i la salut.** Al contrari, el percentatge de població afectada és menor pel que fa a l'educació, el conflicte social i l'aïllament social.
- **Entre el 2018 i el 2021, s'ha reduït el percentatge de persones en situació d'exclusió afectades per mancances en diversos àmbits** –el conflicte social, la política i l'habitatge–, mentre que s'ha incrementat notablement en el cas del treball, així com de manera menys destacada, en el consum, la salut, l'educació i l'aïllament social.
- L'evolució per al conjunt de la població i per a la població exclosa ha estat, en qualsevol cas, força dispar, i només en el cas de l'exclusió de **l'ocupació, el consum, l'educació i la salut podem parlar de canvis en el mateix sentit i en relativa magnitud semblant.** És principalment en els àmbits de la política, l'habitatge, el conflicte social i l'aïllament social on la situació de les persones en situació d'exclusió social ha empitjorat notablement, mentre que milloren per al conjunt de la població.

1.2.4. Les despeses excessives d'habitatge i amuntegament són els dos problemes més freqüents i afecten més del 20% de la població

Com s'ha anat assenyalant en les pàgines precedents, les situacions d'integració i d'exclusió social es deriven de la situació que les famílies i les persones experimenten en relació amb 37 indicadors específics, que s'articulen al voltant de vuit dimensions vitals i tres eixos temàtics. La taula 6 recull, per al 2021 i per a la diòcesi de Barcelona, el nombre i el percentatge de persones i llars afectades per cadascuna d'aquestes situacions, problemes o mancances.

Els problemes més freqüents, que afecten més del 15% de la població, **són sis:**

les despeses excessives en habitatge (8) (26,2%), **l'amuntegament (9)** (20,0%), **els problemes de participació política (10)** (18,5%), **les dificultats per comprar medicaments** causades per problemes econòmics **(11)** (17,8%), **la inestabilitat laboral greu** de la persona que es considera sustentadora principal de la llar **(12)** (17,1%) i **la pobresa severa (13)** (16,6%). Segons l'indicador, al voltant de 500.000 persones estan afectades per aquestes situacions carencials el 2021 a la diòcesi de Barcelona. Malgrat que afecten diversos àmbits o dimensions –habitatge, política, salut, treball i consum–, deriven de l'absència d'uns ingressos econòmics mínims per donar resposta al conjunt de les necessitats de les famílies.

En un segon nivell, amb percentatges de persones afectades en torn del 10% de població, se situen cinc indicadors (dels quals dos corresponen a la dimensió de l'habitatge, un al treball, un altre al consum i el darrer al de política). En concret, els següents:

- Llars en habitatges que presenten situacions d'insalubritat, com humitat, brutícia i males olors. En aquesta situació hi ha el 12,8% de les persones i el 12% de les llars de la diòcesi de Barcelona.
- Llars en què viuen persones amb mobilitat reduïda i en què hi ha barreres arquitectòniques. En aquesta situació hi ha el 12,6% de les persones i l'11,3% de les llars.
- Llars en què totes les persones actives estan en una situació de desocupació. Es troben en aquesta situació l'11% de les persones i el 9% de les llars.

(8) És a dir, llars en què la diferència entre els ingressos i les despeses d'habitatge se situen per sota del llindar de la pobresa severa del 40%.

(9) Llars o persones en llars amb menys de 15 metres quadrats per persona.

(10) Llars o persones amb alguna persona sense dret a escollir els seus representants polítics o a ser escollida.

(11) Llars o persones en llars que han deixat de comprar medicaments o pròtesis, han deixat de seguir tractaments o dietes, per problemes econòmics.

(12) Llars o persones en llars en què la persona sustentadora principal està activa, en inestabilitat laboral greu.

(13) Llars o persones en llars amb ingressos inferiors al 40% de la renda familiar mitjana equivalent ancorada el 2018.

- Llars amb acumulació de deutes, com endarreriments en els pagaments de subministraments, habitatge, pagaments a l'administració o préstecs que no podran posar-se al dia fàcilment. Es troben en aquesta situació el 10,1% de les persones i el 7,5% de les llars.
- Llars amb alguna persona sense capacitat efectiva de ser considerada i d'influir en el procés de presa de decisions col·lectives **(14)**. Es troben en aquesta situació el 9,8% de les persones de la diòcesi de Barcelona i el 8,8% de les llars.

Finalment, cal destacar que, dels 37 indicadors analitzats, 14 afecten menys del 3% de la població de la diòcesi de Barcelona i, entre ells, 9 afecten menys del 2% de la població. Concretament, es tracta de llars en infrahabitatges (<0,1%), amb relacions dolentes o molt dolentes amb els veïns i veïnes del barri (0,5%), llars amb alguna persona sense cobertura sanitària (0,8%), amb persones que tenen o han tingut problemes amb la justícia (1,1%), llars en què hi ha alguna persona malalta greu o amb una malaltia crònica que no ha rebut assistència mèdica per a aquella malaltia en un any (1,2%), llars en què hi ha alguna persona que ha estat en institucions durant l'últim any (1,3%), en què hi ha persones que tenen o han tingut problemes d'addiccions (1,7%) i llars en què hi ha algú que serà pare o mare adolescent o que ho ha estat en els darrers 10 anys (1,7%).

Com ha evolucionat el percentatge de població afectada per aquestes situacions carencials? Quines han augmentat de manera destacada? Quines afecten a la diòcesi de Barcelona, en relació amb el conjunt de Catalunya, una proporció substancialment més alta de la població? La taula 6 permet respondre algunes d'aquestes preguntes, ja que recull el percentatge de població afectada per cadascuna de les situacions prèviament descrites, a la diòcesi de Barcelona i a Catalunya, tant durant l'any 2018 com durant l'any 2021.

(14) Llars amb persones que no participen en les eleccions per falta d'interès i no són membres de cap entitat ciutadana.

TAULA 6. Percentatge i nombre de persones i llars de la diòcesi de Barcelona afectades pels indicadors d'exclusió social (2021)

N.º	Indicadors	Persones		Llars	
		%	nombre	%	nombre
Feina	1 Llar en què la persona sustentadora principal està a l'atur des de fa un any o més	6,4	176.000	5,6	60.000
	2 Llar en què la persona sustentadora principal té una feina d'exclusió (venda a domicili, venda ambulants, treballadores de la llar no qualificades...)	1,4	39.000	1,2	13.000
	3 Llar en què la persona sustentadora principal té una feina irregular: sense contracte i sense cobertura a la Seguretat Social	2,5	69.000	2,3	25.000
	4 Llars sense persones ocupades, ni pensionistes, ni amb prestacions periòdiques (del SEPE o rendes mínimes)	7,3	202.000	7,2	77.000
	5 Llar amb almenys una persona desocupada de llarga durada, sense títol professional i sense haver rebut formació ocupacional o haver realitzat estudis en l'últim any	7,3	201.000	5,4	58.000
	6 Llar amb totes les persones actives desocupades	11,0	304.000	9,0	97.000
	37 Llar en què la persona sustentadora principal està activa, en inestabilitat laboral greu (≥3 contractes o ≥3 empreses o ≥3 mesos en desocupació)	17,1	472.000	15,5	167.000
Consum	7 Llar en pobresa severa: ingressos inferiors al 40% de la renda familiar mitjana equivalent ancorada el 2018	16,6	459.000	12,6	135.000
	8 Llar sense algun equipament domèstic considerat bàsic per més del 95% de la societat el 2018 (aigua corrent, aigua calenta, electricitat, evacuació d'aigües residuals, bany complet, cuina, rentadora, frigorífic)	3,5	96.000	3,4	37.000
	36 Llar amb acumulació de deutes: amb endarreriments en els pagaments de subministraments, habitatge, pagaments a l'administració o préstecs, que no podran posar-se al dia fàcilment	10,1	278.000	7,5	80.000
Política	9 Llar amb persones sense dret a elegir els seus representants polítics i a ser escollides: llars amb alguna persona de 18 i més anys, de nacionalitat extracomunitària (sense conveni de reciprocitat)	18,5	512.000	14,1	152.000
	10 Llar amb alguna persona sense capacitat efectiva de ser considerada i d'influir en el procés de presa de decisions col·lectives: no participen en les eleccions per manca d'interès i no són membres de cap entitat ciutadana	9,8	271.000	8,8	94.000

	N.º	Indicadors	Persones		Llars	
			%	nombre	%	nombre
Educació	11	Llar amb persones de 3 a 15 anys no escolaritzades	3,2	88.000	1,9	20.000
	12	Llar en què totes les persones de 16 a 65 anys (16-62 el 2018) tenen menys del graduat escolar o equivalent	6,6	181.000	6,8	73.000
	13	Llar amb alguna persona de més de 65 anys (més de 62 el 2018) amb menys de 5 anys d'escolarització	4,5	123.000	5,6	61.000
Habitatge	14	Llar en infrahabitatge: barraca, barracot, prefabricat o similar	0,0	0	0,0	0
	15	Llar amb deficiències greus en la construcció de l'habitatge	2,7	75.000	2,6	29.000
	16	Llar amb situacions d'insalubritat: humitat, brutícia, pudor	12,8	355.000	12,0	129.000
	17	Llar amb amuntegament greu (<15m2 per persona)	20,0	553.000	11,6	125.000
	18	Llar amb tinença habitatge en precari: facilitada gratuïtament per altres persones o institucions, rellogada, ocupada il·legalment o amb avís de desnonament	6,3	174.000	4,7	50.000
	19	Llar amb entorn molt degradat	2,0	56.000	2,0	22.000
	20	Llar amb persones de mobilitat reduïda i amb barreres arquitectòniques	12,6	348.000	11,3	122.000
	21	Llar amb despesa excessiva de l'habitatge (ingressos - despeses hab. <llindar pobresa severa del 40%)	26,2	725.000	20,8	224.000
	Salut	22	Llar amb alguna persona sense cobertura sanitària	0,8	21.000	0,6
23		Llar en què algú ha passat gana en els darrers 10 anys amb freqüència o en passen ara	4,3	118.000	3,1	33.000
24		Llar en què tots els adults pateixen discapacitat, malaltia crònica o problemes greus de salut que els generen limitacions per a les activitats de la vida diària	3,4	94.000	5,8	63.000
25		Llar amb alguna persona dependent que necessita ajuda o la cura d'una altra persona (per realitzar les activitats de la vida diària) i que no en rep	2,5	70.000	1,7	19.000
26		Llar amb algú malalt greu o crònic que no ha rebut assistència mèdica per a aquella malaltia en un any	1,2	33.000	1,8	19.000
27		Llar que ha deixat de comprar medicaments o pròtesis, de seguir tractaments o dietes, per problemes econòmics	17,8	492.000	13,0	140.000

N.º	Indicadors	Persones		Llars		
		%	nombre	%	nombre	
Conflicte social	28	Llar en què algú ha rebut o rep maltractament físic o psicològic en els darrers 10 anys	5,3	147.000	5,1	55.000
	29	Llar amb relacions molt dolentes, dolentes o més aviat dolentes entre els seus membres	5,5	152.000	4,2	45.000
	30	Llar amb persones que tenen o han tingut problemes amb l'alcohol, amb altres drogues o amb el joc en els darrers 10 anys	1,7	46.000	1,2	13.000
	31	Llar en què algú ha estat o està a punt de ser mare o pare adolescent en els darrers 10 anys	1,7	48.000	1,4	15.000
	32	Llar amb persones que tenen o han tingut problemes amb la justícia (antecedents penals) en els darrers 10 anys	1,1	29.000	0,7	7.000
	Aïllament social	33	Llar amb persones sense relacions i que no compten amb cap suport per a situacions de malaltia o dificultat	2,3	63.000	6,1
34		Llar amb relacions dolentes o molt dolentes amb els veïns del barri	0,5	14.000	0,5	5.000
35		Llar amb persones que han estat en institucions durant l'últim any	1,3	36.000	0,9	9.000

Nota: per a l'estimació de la població i llars afectades s'han pres com a base les xifres de població de l'Estadística del Padró Continu d'INE de l'1 de gener del 2021 i les de l'Enquesta Contínua de Llars d'INE per a l'any 2021
Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

Si l'atenció se centra en les diferències que, el 2021, s'observen entre la diòcesi de Barcelona i el conjunt de Catalunya, pot dir-se que **la situació a la diòcesi de Barcelona és pitjor que la de Catalunya en gran part dels indicadors analitzats**. En concret, en 21 del total de 37 indicadors la situació a la diòcesi de Barcelona és més desfavorable que en el conjunt de Catalunya i només en 14 pot considerar-se lleugerament millor. Els indicadors en què la situació de la diòcesi de Barcelona és pitjor que la catalana estan relacionats amb l'àmbit de l'habitatge, el consum i la salut; i són, principalment, els següents: llars amb persones de mobilitat reduïda i amb barreres arquitectòniques (12,6% a la diòcesi de Barcelona i 4,5% a Catalunya), llars en situació de pobresa severa (16,6% a la diòcesi de Barcelona i 11,5% a Catalunya), llars en situació d'amuntegament greu (20% a la diòcesi de Barcelona i 15,4% a Catalunya) i llars amb despeses excessives de l'habitatge (26,2% a la diòcesi de Barcelona i 23% a Catalunya).

En sentit contrari, els indicadors en què la situació de la diòcesi de Barcelona és millor que la de Catalunya són, principalment, els relacionats amb la població resident en llars en què totes les persones de 16 a 65 anys tenen menys del graduat

escolar o equivalent (6,6% a la diòcesi de Barcelona i 9,8% a Catalunya), llars amb alguna persona de més de 65 anys amb menys de cinc anys d'escolarització (4,5% a la diòcesi de Barcelona i 7,7% a Catalunya), llars en què la persona sustentadora principal té una feina d'exclusió **(15)** (1,4% a la diòcesi de Barcelona i 3,2% a Catalunya), i llars amb persones que tenen o han tingut problemes amb la justícia –antecedents penals– en la darrera dècada (1,1% a la diòcesi de Barcelona i 2,9% a Catalunya). Cal tenir en compte que la prevalença d'alguna d'aquestes situacions és tan reduïda que les comparacions entre tots dos territoris han de ser interpretades amb cautela.

Des d'un punt de vista evolutiu, quines són les situacions de carència que s'han incrementat més al llarg dels darrers tres anys a la diòcesi de Barcelona? La prevalença d'algunes de les situacions analitzades s'ha multiplicat fins per nou. Es tracta, entre altres indicadors, dels següents: llars en què la persona sustentadora principal està activa però en una situació d'instabilitat laboral greu **(16)** (que ha passat de representar menys del 2% a arribar al 17,1% entre el 2018 i el 2021), llars amb persones amb mobilitat reduïda o amb barreres arquitectòniques (del 2,7% al 12,6%), llars amb situacions d'insalubritat, entre elles, humitat, brutícia i pudor (del 3,8% al 12,8%) i llars amb despeses excessives d'habitatge **(17)** (del 17,6% al 26,2%).

En el sentit oposat, els indicadors la prevalença dels quals, en termes relatius, s'ha reduït més durant aquest període són els corresponents a les llars amb alguna persona de més de 65 anys amb menys de 5 anys d'escolarització (del 6,7% al 4,5%) i llars amb persones que tenen o han tingut problemes d'addiccions (del 3,9% a l'1,7%).

(15) Llars en què la persona sustentadora principal té una feina d'exclusió, com la venda a domicili, venda ambulants, treballadores de la llar no qualificades, etc.

(16) Llars en què la persona sustentadora principal està activa, però en instabilitat laboral greu (≥3 contractes o ≥3 empreses o ≥3 mesos en desocupació).

(17) Llars amb despeses excessives d'habitatge (ingressos - despeses d'habitatge inferiors al llindar de pobresa severa del 40%).

TAULA 7. Evolució del percentatge de la població de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona afectada pels indicadors d'exclusió social (2018-2021)

N.º	Indicadors (%)	Catalunya			Diòcesi de Barcelona			
		2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.	
Feina	1	Llar en què la persona sustentadora principal està a l'atur des de fa un any o més	1,9	4,5	2,6	2,0	6,4	4,4
	2	Llar en què la persona sustentadora principal té una feina d'exclusió (venda a domicili, venda ambulants, treballadores de la llar no qualificades...)	0,5	3,2	2,7	1,2	1,4	0,2
	3	Llar en què la persona sustentadora principal té una feina irregular: sense contracte i sense cobertura a la Seguretat Social	1,0	1,4	0,4	2,6	2,5	-0,1
	4	Llars sense persones ocupades, ni pensionistes, ni amb prestacions periòdiques (del SEPE o rendes mínimes)	2,1	8,4	6,3	3,7	7,3	3,6
	5	Llar amb almenys una persona desocupada de llarga durada, sense títol professional i sense haver rebut formació ocupacional o haver realitzat estudis en l'últim any	6,0	7,8	1,8	6,8	7,3	0,5
	6	Llar amb totes les persones actives desocupades	3,6	9,5	5,9	5,1	11,0	5,9
	37	Llar en què la persona sustentadora principal està activa, en inestabilitat laboral greu (≥ 3 contractes o ≥ 3 empreses o ≥ 3 mesos en desocupació)	2,8	14,4	11,6	1,9	17,1	15,2
Consum	7	Llar en pobresa severa: ingressos inferiors al 40% de la renda familiar mitjana equivalent ancorada el 2018	6,7	11,5	4,8	8,7	16,6	7,9
	8	Llar sense algun equipament domèstic considerat bàsic per més del 95% de la societat el 2018 (aigua corrent, aigua calenta, electricitat, evacuació d'aigües residuals, bany complet, cuina, rentadora, frigorífic)	2,7	4,0	1,3	3,1	3,5	0,4
	36	Llar amb acumulació de deutes: amb endarreriments en els pagaments de subministraments, habitatge, pagaments a l'administració o préstecs, que no podran posar-se al dia fàcilment	6,3	8,2	1,9	6,7	10,1	3,4

N.º	Indicadors (%)	Catalunya			Diòcesi de Barcelona			
		2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.	
Política	9	Llar amb persones sense dret a elegir els seus representants polítics i a ser elegides: llars amb alguna persona de 18 i més anys, de nacionalitat extracomunitària (sense conveni de reciprocitat)	12,9	16,0	3,1	15,2	18,5	3,3
	10	Llar amb alguna persona sense capacitat efectiva de ser considerada i d'influir en el procés de presa de decisions col·lectives: no participen en les eleccions per manca d'interès i no són membres de cap entitat ciutadana	4,1	7,5	3,4	4,7	9,8	5,1
Educació	11	Llar amb persones de 3 a 15 anys no escolaritzades	0,6	3,2	2,6	0,5	3,2	2,7
	12	Llar en què totes les persones de 16 a 65 anys (16-62 el 2018) tenen menys del graduat escolar o equivalent	6,3	9,8	3,5	4,7	6,6	1,9
	13	Llar amb alguna persona de més de 65 anys (més de 62 el 2018) amb menys de 5 anys d'escolarització	7,1	7,7	0,6	6,7	4,5	-2,2
Habitatge	14	Llar en infrahabitatge: barraca, barracot, prefabricat o similar	0,5	0,0	-0,5	0,3	0,0	-0,3
	15	Llar amb deficiències greus en la construcció de l'habitatge	2,7	2,5	-0,2	3,0	2,7	-0,3
	16	Llar amb situacions d'insalubritat: humitat, brutícia, pudor	2,4	11,4	9,0	3,8	12,8	9,0
	17	Llar amb amuntegament greu (<15m2 per persona)	10,2	15,4	5,2	17,0	20,0	3,0
	18	Llar amb tinença habitatge en precari: facilitada gratuïtament per altres persones o institucions, rellogada, ocupada il·legalment o amb avís de desnonament	3,9	6,9	3,0	6,5	6,3	-0,2
	19	Llar amb entorn molt degradat	1,9	3,4	1,5	1,0	2,0	1,0
	20	Llar amb persones de mobilitat reduïda i amb barreres arquitectòniques	1,5	4,5	3,0	2,7	12,6	9,9
21	Llar amb despesa excessiva de l'habitatge (ingressos - despeses hab. <llindar pobresa severa del 40%)	12,5	23,0	10,5	17,6	26,2	8,6	

N.º	Indicadors (%)	Catalunya			Diòcesi de Barcelona			
		2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.	
Salut	22	Llar amb alguna persona sense cobertura sanitària	1,4	0,6	-0,8	1,7	0,8	-0,9
	23	Llar en què algú ha passat fam en els darrers 10 anys amb freqüència o en passen ara	3,7	3,5	-0,2	3,6	4,3	0,7
	24	Llar en què tots els adults pateixen discapacitat, malaltia crònica o problemes greus de salut que els generen limitacions per a les activitats de la vida diària	2,2	2,0	-0,2	3,7	3,4	-0,3
	25	Llar amb alguna persona dependent que necessita ajuda o la cura d'una altra persona (per realitzar les activitats de la vida diària) i que no en rep	0,8	1,1	0,3	2,5	0,9	0,8
	26	Llar amb algú malalt greu o crònic que no ha rebut assistència mèdica per a aquella malaltia en un any	3,2	2,9	-0,3	1,2	1,2	0,0
	27	Llar que ha deixat de comprar medicaments o pròtesis, de seguir tractaments o dietes, per problemes econòmics	6,6	16,0	9,4	10,2	17,8	7,6
	Conflicte social	28	Llar en què algú ha rebut o rep maltractament físic o psicològic en els darrers 10 anys	3,3	6,3	3,0	3,8	5,3
29		Llar amb relacions molt dolentes, dolentes o més aviat dolentes entre els seus membres	0,5	4,7	4,2	1,0	5,5	4,5
30		Llar amb persones que tenen o han tingut problemes amb l'alcohol, amb altres drogues o amb el joc en els darrers 10 anys	2,7	3,1	0,4	3,9	1,7	-2,2
31		Llar en què algú ha estat o està a punt de ser mare o pare adolescent en els darrers 10 anys	1,4	2,2	0,8	2,3	1,7	-0,6
32		Llar amb persones que tenen o han tingut problemes amb la justícia (antecedents penals) en els darrers 10 anys	1,2	2,9	1,7	2,0	1,1	-0,9

	N.º	Indicadors (%)	Catalunya			Diòcesi de Barcelona		
			2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.
Aïllament social	33	Llar amb persones sense relacions i que no compten amb cap suport per a situacions de malaltia o dificultat	4,1	1,3	-2,8	2,9	2,3	-0,6
	34	Llar amb relacions dolentes o molt dolentes amb els veïns del barri	0,7	1,3	0,6	1,4	0,5	-0,9
	35	Llar amb persones que han estat en institucions durant l'últim any	0,0	1,0	1,0	0,0	1,3	1,3

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

Capítol 2

L'impacte desigual de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona

2.1. Introducció

En el capítol previ hem recollit les dades principals en relació amb la distribució dels nivells d'integració social de la població de la diòcesi de Barcelona i del conjunt de Catalunya, així com l'evolució que s'ha produït en aquests darrers tres anys. També hem analitzat l'impacte de les situacions d'exclusió social, tant en la població de la diòcesi de Barcelona i en la població del conjunt de Catalunya, en els eixos i dimensions que defineixen aquest espai. Finalment, hem analitzat l'extensió dels indicadors més i menys prevalents, així com l'evolució entre el 2018 i el 2021, per poder il·lustrar en quines realitats concretes es tradueixen —o, més aviat, de quines realitats concretes es deriven— les situacions d'exclusió social que analitzem en aquest informe.

Les situacions d'exclusió i d'integració no es distribueixen, però, de manera aleatòria entre el conjunt de la població i depenen notablement d'una sèrie de variables sociodemogràfiques i socioeconòmiques. Per això, després d'aquesta primera anàlisi de les situacions d'exclusió i dels eixos, dimensions i indicadors que articulen aquestes situacions, l'apartat present se centra a descobrir l'abast de les situacions d'exclusió social d'acord amb diverses característiques de la població, amb l'objectiu d'analitzar tant el perfil de l'exclusió social a la diòcesi de Barcelona com els factors sociodemogràfics que en un alt grau es vinculen a les situacions d'integració i d'exclusió.

L'anàlisi es realitza sobre el conjunt de la població i considerant una triple perspectiva: les característiques sociodemogràfiques individuals, les característiques

de la persona sustentadora principal de la llar **(18)** i, en tercer lloc, les característiques del conjunt de la llar. Les variables que s'han tingut en compte en el primer cas són les relatives a l'edat, el sexe i la nacionalitat. En el segon cas, el relatiu a la persona sustentadora principal, es tenen en compte a més de les tres variables esmentades, el nivell d'estudis i la situació ocupacional. En el cas de les característiques de les llars, les variables considerades són la presència de situacions de pobresa, el tipus d'ingressos, la mida de la llar, la condició de monoparentalitat, la presència de persones menors de 18 anys i el grau d'urbanització **(19)** del municipi en què s'ubica.

La taula 8 i la taula 9 que podeu veure al final d'aquest capítol recullen la distribució de la població d'acord amb la seva ubicació en el continu que va de la integració a l'exclusió, tant per al conjunt de Catalunya com per a la diòcesi de Barcelona, i tant per al 2018 com per al 2021, i desagreguen el conjunt de la població segons les variables sociodemogràfiques i socioeconòmiques prèviament assenyalades. En lloc d'analitzar la prevalença de l'exclusió en cadascun d'aquests col·lectius, s'ha optat per una anàlisi diferent en què es descriuen, en primer lloc, quins són els grups socials en més alt grau afectats per l'exclusió social; en segon lloc, quins són aquells col·lectius entre els quals més han augmentat entre 2018 i 2021 les situacions d'exclusió social; i, finalment, aquells grups socials més nombrosos, a la diòcesi de Barcelona, en l'espai de l'exclusió social.

Amb aquest fi, en els tres casos, s'ha elaborat una tipologia que recull 41 categories diferents, estructurades al voltant de 14 variables: l'edat, el sexe i la nacionalitat de les persones; l'edat el sexe i el nivell d'estudis, la situació ocupacional i la nacionalitat de la persona sustentadora principal de la llar; i, pel que fa a les característiques del conjunt de la llar, el nivell de pobresa, el tipus d'ingressos, la mida, la monoparentalitat, la presència de menors de 18 anys i el grau d'urbanització del municipi de residència.

(18) Una part important de la caracterització de les llars ve donada pel perfil de la persona sustentadora principal. A efectes conceptuals s'ha considerat com a sustentador/a principal la persona que aporta la font principal d'ingressos a la llar, independentment que sigui mitjançant la retribució de la seva feina o com a titular d'una prestació o altre tipus de protecció social.

(19) Es tracta de la classificació DEGURBA (Degree of Urbanisation). Se'n poden consultar la metodologia i dades a Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/ramon/miscellaneous/index.cfm?TargetUrl=DSP_DEGURBA). Promoguda per Eurostat, aquesta classificació s'aplica a totes les unitats administratives locals de la UE a partir de criteris de dimensió i densitat de població, i diferencia tres tipus de municipis: ciutats i àrees densament poblades; ciutats i suburbis de densitat intermèdia, i zones rurals escassament poblades.

Finalment, cal assenyalar que al llarg d'aquest segon capítol i, molt particularment en els epígrafs 2.2 i 2.4, es farà al·lusió als conceptes d'incidència i distribució a l'hora d'explicar l'abast i les característiques de les situacions d'exclusió social entre la població de la diòcesi de Barcelona o Catalunya. Per aquest motiu, cal precisar que en parlar d'incidència de l'exclusió social ens referim a la prevalença o abast que té l'exclusió social entre la població total o bé en un grup social específic, és a dir, fins a quin punt estan esteses aquestes situacions. Amb tot, en parlar de la distribució de l'exclusió social d'acord amb una determinada variable (edat, sexe, nacionalitat, etc.), al·ludim al pes específic de cadascuna de les categories que integren aquesta variable entre les persones que es troben en exclusió social. Per il·lustrar tots dos conceptes podem dir que el 2021 la incidència de l'exclusió social entre la població de nacionalitat estrangera de la diòcesi de Barcelona arriba a un 72,1% i, al seu torn que, de totes les persones en situació d'exclusió social, són de nacionalitat estrangera el 44,3% d'acord amb la distribució de l'exclusió social quan es considera el factor de la nacionalitat.

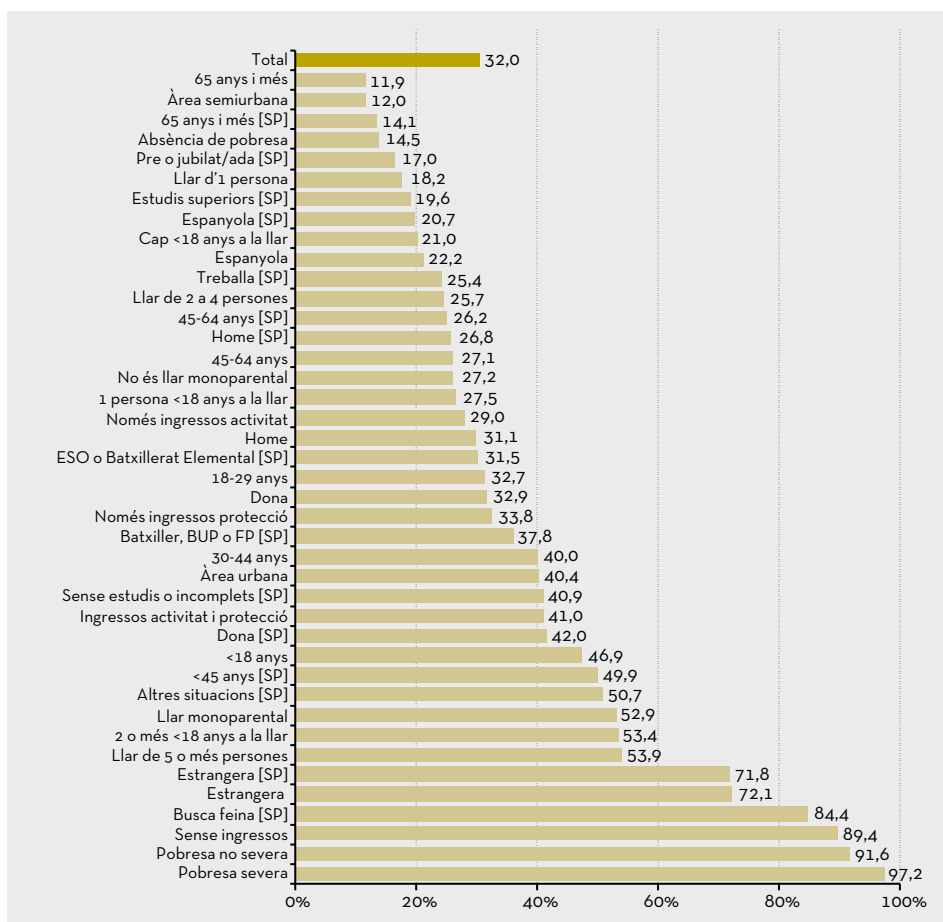
2.2. Els col·lectius més afectats per l'exclusió social: persones en situació de pobresa, sense ingressos, persona sustentadora principal en cerca de feina i persones estrangeres

Com s'observa en el gràfic 8, **nou perfils o grups socials registren a la diòcesi de Barcelona taxes d'exclusió social superiors al 50%**: al capdavant se situen les llars en situació de pobresa severa (97,2%), les llars en situació de pobresa, però no severa (91,6%), llars sense ingressos (89,4%) i les llars en què el sustentador principal està buscant feina (84,4%). Amb aquestes taxes d'exclusió una mica menors, se situen les persones de nacionalitat estrangera (72,1%), les llars en què la persona sustentadora principal té nacionalitat estrangera (71,8%). Finalment, amb taxes d'exclusió que ronden el 50%, les llars formades per cinc o més persones (53,9%), llars amb almenys dues persones menors de 18 anys (53,4%) i llars monoparentals (52,9%). Al contrari, els set perfils o col·lectius amb taxes d'exclusió més baixes són les persones de 65 anys i més (11,9%), les persones residents en àrees semiurbanes **(20)** (12%), les llars en què la persona sustentadora principal té 65 anys o més (14,1%), persones que no es troben en una situació de

(20) A diferència d'altres informes autonòmics, no s'ha inclòs la categoria d'àrea rural, pel fet que en la mostra de l'enquesta no s'ha detectat cap municipi de la diòcesi de Barcelona d'aquest tipus.

pobresa (14,5%), llars en què la persona sustentadora principal està jubilada o prejubilada (17%), llars unipersonals (18,2%) i llars en què la persona sustentadora principal compta amb estudis superiors (19,6%).

GRÀFIC 8. Percentatge de població de la diòcesi de Barcelona afectada per l'exclusió social, segons diverses característiques individuals, de la persona sustentadora principal i de la llar (2021)

SP: al·ludeix a les característiques de la persona sustentadora principal de la llar.
Font: EINSFOESSA 2021

D'altra banda s'observa que **hi ha cinc variables que determinen, segons la posició de les persones i les llars en relació amb aquella variable, estar entre les llars amb més o menys taxes d'exclusió.** Aquestes variables, notablement relacionades

entre elles, són: el nivell de pobresa, el tipus d'ingressos, la situació ocupacional, el lloc de naixement i la mida de la llar (21). Es tracta, per tant, des d'aquesta perspectiva –i al marge d'anàlisis estadístiques més exhaustives que puguin tenir en compte el nombre de categories de cada variable, la distribució de la població segons aquestes categories i l'existència de possibles relacions ocultes amb altres factors no observats–, de variables especialment determinants pel que fa al risc d'exclusió, ja que entre les seves categories s'observen grans diferències.

Això que hem dit no implica, òbviament, que no es produeixin diferències importants pel que fa a altres variables, com el sexe o l'edat (ja sigui de cada persona en particular o de la persona sustentadora principal), la presència de menors d'edat a la llar, el tipus d'hàbitat o la nacionalitat (ja sigui de la persona o de la persona sustentadora principal de la llar). En aquesta línia, cal destacar algunes dades del gràfic 8:

- **L'edat continua constituint un factor clau de risc d'exclusió social**, tant a la diòcesi de Barcelona com al conjunt de Catalunya o Espanya, a mesura que creix l'edat de la persona, es redueix la prevalença de les situacions d'exclusió, amb un salt especialment acusat a partir dels 65 anys.
- El sexe de les persones no implica molts nivells diferents d'exclusió –la prevalença de l'exclusió és del 31,1% per als homes i del 32,9% per a les dones–, si bé això es deu a la consideració de l'exclusió social com una variable lligada al conjunt de la llar. **Si tenim en compte el sexe de la persona sustentadora principal, les diferències són substancialment més elevades (26,8% en el cas dels homes i 42% en el de les dones).**
- **La nacionalitat, tant de cada persona de la llar com de la persona sustentadora principal, segueix tenint un paper clau a l'hora d'explicar les situacions d'exclusió**, de manera que la prevalença de l'exclusió entre les persones de nacionalitat estrangera multiplica per 3,2 la de les persones de nacionalitat espanyola.
- Juntament amb el tipus i mida de la llar, **la presència de menors d'edat també es relaciona clarament amb la prevalença de les situacions d'exclusió**: a les

(21) En el cas del nivell de pobresa, per exemple, les persones en situació de pobresa severa multipliquen per 6,7 la taxa d'exclusió de les persones sense pobresa.

llars sense menors d'edat la taxa d'exclusió és del 21%, en aquelles que viu un o una persona menor d'edat, del 27,5%, i en les que hi viuen dues o més, del 53,4%.

- **També s'observen diferències importants des del punt de vista del grau d'urbanització dels municipis, amb taxes d'exclusió notablement més baixes en les àrees semiurbanes (12%) que en les urbanes (22) (40,4%).** El mateix passa en el conjunt d'Espanya, on la prevalença de l'exclusió es redueix a mesura que es redueix el nivell d'urbanització dels municipis.

2.3. L'exclusió creix entre la població menor de 45 anys, resident en àrees urbanes i pertanyent a llars monoparentals

Més enllà de quins siguin els col·lectius o perfils amb taxes d'exclusió més elevades el 2021, en quins ha crescut i en quins s'ha reduït més la prevalença de l'exclusió respecte del 2018?

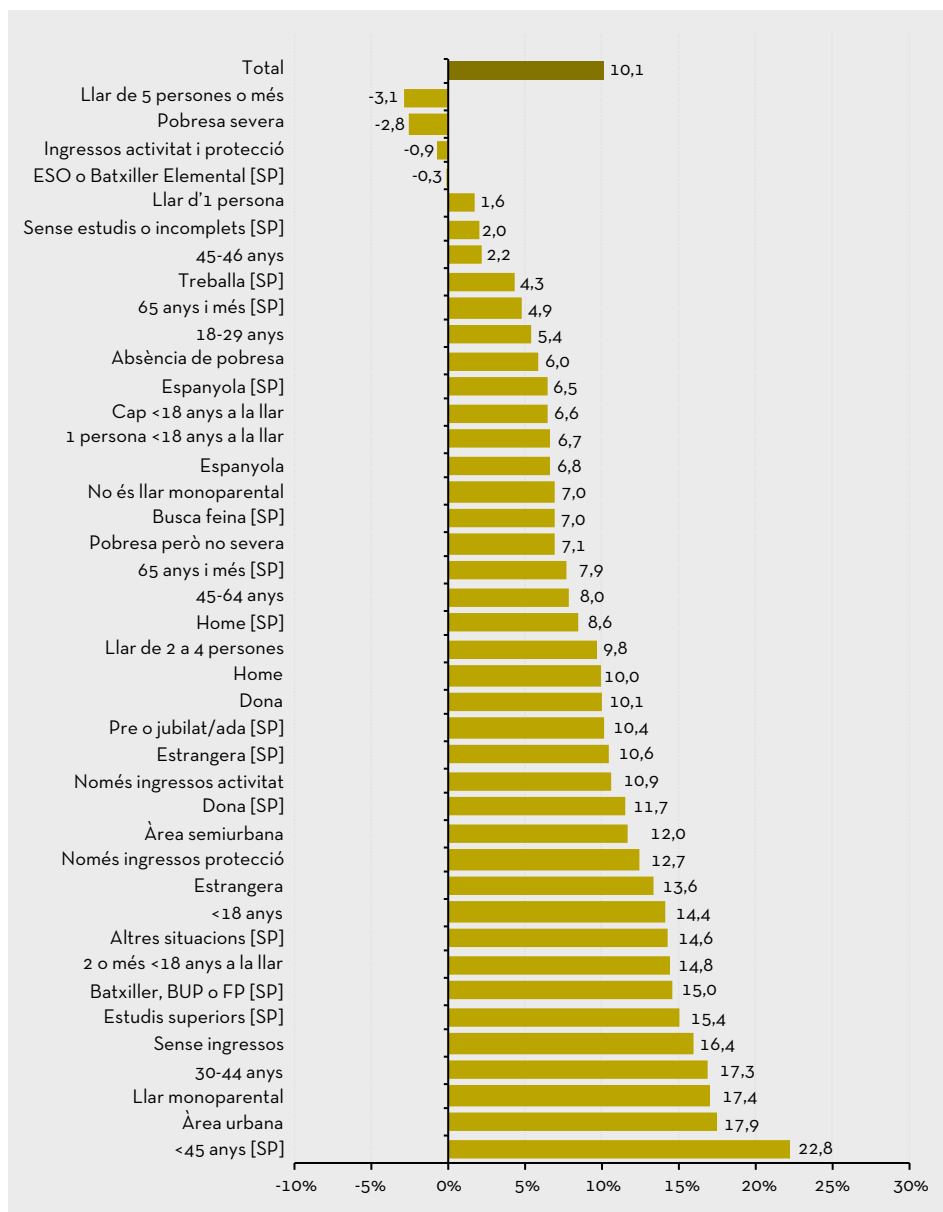
D'acord amb els dades del gràfic 9, també recollides a la taula 8, els principals increments s'han produït en el cas de les llars en què la persona sustentadora principal té menys de 45 anys (que passen de 27,1% a 49,9%), persones que resideixen en àrees urbanes (del 22,5% al 40,4%), llars monoparentals (del 35,5% al 52,9%), persones de 30 a 44 anys (del 22,7% al 40%) i sense ingressos (del 72% al 89,4%).

En sentit contrari, les taxes d'exclusió s'han reduït lleugerament a la diòcesi de Barcelona en el cas de les llars en què conviuen cinc o més persones (del 57,0% al 53,9%), persones en situació de pobresa severa (del 100% al 97,2%), compten amb ingressos d'activitat i protecció (del 41,9% al 41,0%), i llars en què la persona sustentadora principal té estudis d'ESO o Batxiller Elemental (en aquest cas, les taxes d'exclusió s'han reduït del 31,8% al 31,5%).

És també destacable, d'altra banda, la situació de determinats col·lectius o perfils, en què les taxes d'exclusió han augmentat, però de manera molt lleugera en aquest període marcat per la crisi socioeconòmica de la pandèmia per COVID-19.

(22) No s'ha inclòs la categoria d'àrea rural, pel fet que a la mostra de l'enquesta no s'ha detectat cap municipi de la diòcesi de Barcelona d'aquest tipus.

GRÀFIC 9. Evolució del percentatge de població de la diòcesi de Barcelona afectada per l'exclusió social, segons diverses característiques individuals, de la persona sustentadora principal i de la llar. Diferència entre les incidències de 2021 i 2018

SP: al·ludeix a les característiques de la persona sustentadora principal de la llar.

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

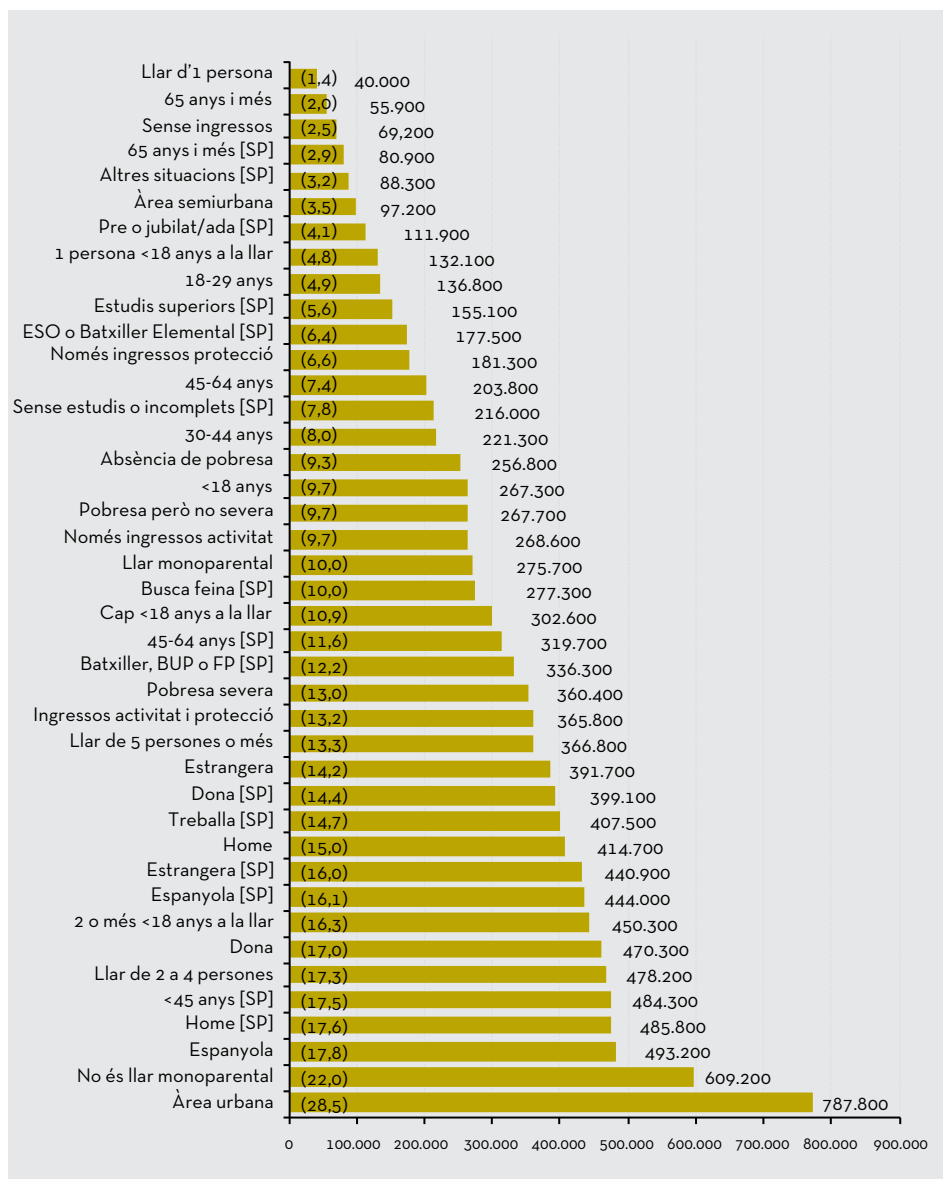
Entre elles, cal destacar el cas de les llars unipersonals i llars en què la persona sustentadora principal no té estudis o té estudis incomplets, té entre 45 i 64 anys i treballa.

2.4. Els col·lectius més nombrosos dins de l'exclusió social

Independentment dels elements ja analitzats –la prevalença de l'exclusió social entre els diferents perfils i col·lectius, i la seva evolució entre el 2018 i el 2021–, és també convenient, per acabar aquest repàs, analitzar quins són els col·lectius més nombrosos dintre de l'exclusió social o, en altres paraules, quins col·lectius tenen un pes específic més gran dintre de l'espai social de l'exclusió. Aquest pes específic, òbviament, és producte tant de les seves majors o menors taxes d'exclusió com de la seva pròpia dimensió o pes poblacional.

El gràfic 10 posa de manifest que **el col·lectiu més nombrós dins de l'espai social de l'exclusió és el de les persones que resideixen en àrees urbanes**, que arriben a la xifra de 787.800 persones, representant el 89,0% de totes les persones en situació d'exclusió a la diòcesi de Barcelona, i el 28,5% del total de la població. El segon grup més nombrós dins de l'espai de l'exclusió el formen les persones en llars que no són monoparentals, que arriben a la xifra de 609.200 persones, i representen el 68,8% de totes les persones en situació d'exclusió i el 22% del total de la població. El tercer grup, des del punt de vista de la mida, dins del col·lectiu de persones en situació d'exclusió social, és el que està format per persona de nacionalitat espanyola, que arriben a la xifra de 493.200 persones, representen el 55,7% del total de persones en situació d'exclusió i un 17,8% del total de la població. En quart lloc, hi ha les llars en què la persona sustentadora principal és un home. Amb una estimació de 485.800 persones, les persones en llars amb homes sustentadors principals representen el 54,9% de totes les persones en situació d'exclusió social i el 17,6% del total de la població de la diòcesi de Barcelona. En cinquè lloc se situen les persones en llars sustentades per persones que tenen menys de 45 anys. Aquest grup arriba a les 484.300 persones, representen el 54,7% de totes les persones en situació d'exclusió i el 17,5% del total de la població.

GRÀFIC 10. Percentatge i estimació de la població de la diòcesi de Barcelona afectada per l'exclusió social, diverses característiques de la persona sustentadora principal i de la llar (2021)

Notes: entre parèntesis s'ofereix la proporció que representa cada col·lectiu de persones en situació d'exclusió social amb certes característiques sobre el total de la població de Barcelona.

SP: al·ludeix a les característiques de la persona sustentadora principal de la llar.

Fonts: EINSFOESSA 2021; INE. Estadística del Padró Continu de l'1 de gener del 2021

Al contrari, quins són els grups amb menor pes en l'espai social de l'exclusió? D'acord amb les dades del gràfic 10, unes 40.000 persones en llars unipersonals engrosseixen a la diòcesi de Barcelona les files de l'exclusió social, i representen tot just el 4,5% de totes les persones en situació d'exclusió. Les segueixen les 55.900 persones de 65 anys i més, que representen el 2,0% de la població de la diòcesi de Barcelona, però arriben al 6,3% de les persones en situació d'exclusió. Així mateix, hi ha 69.200 persones sense ingressos que suposen el 7,8% del total de les persones en situació d'exclusió i el 2,5% de la població total.

Les dues taules següents proporcionen informació detallada per als anys 2018 i 2021 sobre la incidència de la integració i de l'exclusió social en els diversos grups sociodemogràfics que s'analitzen en aquest capítol (taula 8) i sobre la distribució de l'exclusió social en considerar cadascuna de les variables específiques que es contemplen (taula 9).

TAULA 8. Evolució de la incidència dels nivells d'integració i exclusió social de la població de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona segons diverses característiques individuals, de la persona sustentadora principal de la llar i de les llars (2018-2021)

Incidència (%)		Catalunya				Diòcesi de Barcelona			
		Integració		Exclusió		Integració		Exclusió	
		2018	2021	2018	2021	2018	2021	2018	2021
Conjunt de la població		83,2	70,9	16,8	29,1	78,1	68,0	21,9	32,0
Característiques individuals									
Edat	Menys de 18 anys	74,7	56,0	25,3	44,0	67,5	53,1	32,5	46,9
	18-29 anys	79,0	65,8	21,0	34,2	72,7	67,3	27,3	32,7
	30-44 anys	82,2	61,8	17,8	38,2	77,3	60,0	22,7	40,0
	45-64 anys	84,2	78,0	15,8	22,0	80,9	72,9	19,1	27,1
	65 anys i més	95,4	90,7	4,6	9,3	93,0	88,1	7,0	11,9
Sexe	Home	83,0	71,9	17,0	28,1	78,9	68,9	21,1	31,1
	Dona	83,4	69,8	16,6	30,2	77,2	67,1	22,8	32,9
Nacionalitat	Espanyola	87,8	78,3	12,2	21,7	84,6	77,8	15,4	22,2
	Estrangera	52,4	30,4	47,6	69,6	41,5	27,9	58,5	72,1

Incidència (%)		Catalunya				Diòcesi de Barcelona			
		Integració		Exclusió		Integració		Exclusió	
		2018	2021	2018	2021	2018	2021	2018	2021
Conjunt de la població		83,2	70,9	16,8	29,1	78,1	68,0	21,9	32,0
Característiques de la persona SP									
Edat	Menys de 45 anys	78,0	55,0	22,0	45,0	72,9	50,1	27,1	49,9
	45-64 anys	82,9	74,9	17,1	25,1	76,0	73,8	24,0	26,2
	65 anys i més	95,2	89,8	4,8	10,2	93,8	85,9	6,2	14,1
Sexe	Home	85,7	74,4	14,3	25,6	81,8	73,2	18,2	26,8
	Dona	76,6	64,5	23,4	35,5	69,7	58,0	30,3	42,0
Nivell d'estudis	Sense estudis o estudis incomplets	68,4	57,7	31,6	42,3	61,1	59,1	38,9	40,9
	G.E., en ESO o Batxiller Elemental	80,6	70,7	19,4	29,3	68,2	68,5	31,8	31,5
	Batxiller, BUP o FP	85,9	72,0	14,1	28,0	77,2	62,2	22,8	37,8
	Estudis superiors	95,1	82,9	4,9	17,1	95,8	80,4	4,2	19,6
Situació ocupacional	Treballa	84,3	76,3	15,7	23,7	78,9	74,6	21,1	25,4
	Busca feina	19,5	14,5	80,5	85,5	22,6	15,6	77,4	84,4
	Jubilat/ada o prejubilat/ada	93,4	82,5	6,6	17,5	93,4	83,0	6,6	17,0
	Altres situacions	77,9	66,2	22,1	33,8	63,9	49,3	36,1	50,7
Nacionalitat	Espanyola	89,6	79,3	10,4	20,7	85,8	79,3	14,2	20,7
	Estrangera	48,3	32,4	51,7	67,6	38,8	28,2	61,2	71,8
Característiques de les llars									
Pobresa	Absència de pobresa	94,6	85,3	5,4	14,7	91,5	85,5	8,5	14,5
	Pobresa però no severa	17,9	12,4	82,1	87,6	15,5	8,4	84,5	91,6
	Pobresa severa	0,0	1,5	100,0	98,5	0,0	2,8	100,0	97,2
Tipus d'ingressos	Només ingressos per activitat	84,0	70,8	16,0	29,2	81,9	71,0	18,1	29,0
	Ingressos per activitat i protecció	81,8	69,6	18,2	30,4	58,1	59,0	41,9	41,0
	Només ingressos per protecció	80,6	61,9	19,4	38,1	78,9	66,2	21,1	33,8
	Sense ingressos d'activitat ni protecció	23,3	7,9	76,7	92,1	27,0	10,6	73,0	89,4
Mida	Llar d'1 persona	89,5	80,3	10,5	19,7	83,4	81,8	16,6	18,2
	Llar de 2 a 4 persones	87,3	76,1	12,7	23,9	84,1	74,3	15,9	25,7
	Llar de 5 persones o més	60,3	51,9	39,7	48,1	43,0	46,1	57,0	53,9

Incidència (%)		Catalunya				Diòcesi de Barcelona			
		Integració		Exclusió		Integració		Exclusió	
		2018	2021	2018	2021	2018	2021	2018	2021
Conjunt de la població		83,2	70,9	16,8	29,1	78,1	68,0	21,9	32,0
Monoparentalitat	És llar monoparental	67,8	57,2	32,2	42,8	64,5	47,1	35,5	52,9
	No és llar monoparental	84,8	74,2	15,2	25,8	79,8	72,8	20,2	27,2
<18 anys	Cap menor de 18 anys	87,4	80,4	12,6	19,6	85,6	79,0	14,4	21,0
	Un menor de 18 anys	88,1	72,3	11,9	27,7	79,2	72,5	20,8	27,5
	Dos o més menors de 18 anys	71,8	51,9	28,2	48,1	61,4	46,6	38,6	53,4
Grau d'urbanització	Àrea urbana	82,5	59,4	17,5	40,6	77,5	59,6	22,5	40,4
	Àrea semiurbana	80,6	76,2	19,4	23,8	0,0	88,0	0,0	12,0
	Àrea rural	94,3	92,5	5,7	7,5	96,0	0,0	4,0	0,0

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

TAULA 9. Evolució de la distribució dels nivells d'integració i exclusió social de la població d'Espanya i de la diòcesi de Barcelona segons diverses característiques individuals, de la persona sustentadora principal de la llar i de les llars (2018-2021)

Distribució (%)		Espanya				Diòcesi de Barcelona			
		Integració		Exclusió		Integració		Exclusió	
		2018	2021	2018	2021	2018	2021	2018	2021
Característiques individuals									
Edat	Menys de 18 anys	18,5	15,8	30,9	30,2	17,2	16,1	29,6	30,2
	18-29 anys	11,1	13,4	14,7	16,9	12,3	14,9	16,4	15,4
	30-44 anys	23,8	16,9	25,5	25,5	26,2	17,7	27,3	25,0
	45-64 anys	25,6	32,1	23,8	22,0	26,0	29,2	21,8	23,0
	65 anys i més	21,0	21,9	5,0	5,5	18,3	22,1	4,9	6,3
	Total	100	100	100	100	100	100	100	100
Sexe	Home	48,2	50,8	48,8	48,3	50,4	48,9	48,0	46,9
	Dona	51,8	49,2	51,2	51,7	49,6	51,1	52,0	53,1
	Total	100	100	100	100	100	100	100	100
Nacionalitat	Espanyola	91,8	93,4	63,3	63,0	91,9	91,9	59,4	55,7
	Estrangera	8,2	6,6	36,7	37,0	8,1	8,1	40,6	44,3
	Total	100	100	100	100	100	100	100	100
Característiques de la persona SP									
Edat	Menys de 45 anys	40,0	26,8	56,0	53,3	41,1	25,8	54,3	54,7
	45-64 anys	37,8	49,0	38,5	40,0	35,8	48,0	40,2	36,1
	65 anys i més	22,1	24,2	5,6	6,7	23,1	26,2	5,5	9,1
	Total	100	100	100	100	100	100	100	100
Sexe	Home	74,5	67,5	61,6	56,4	72,3	70,7	57,2	54,9
	Dona	25,5	32,5	38,4	43,6	27,7	29,3	42,8	45,1
	Total	100	100	100	100	100	100	100	100
Nivell d'estudis	Sense estudis o estudis incomplets	18,7	22,0	42,8	39,3	14,2	16,5	32,3	24,4
	G.E., en ESO o Batxiller Elemental	18,5	17,1	22,1	17,2	15,3	20,5	25,4	20,1
	Batxiller, BUP o FP	34,1	29,0	27,8	27,4	35,1	29,4	36,8	38,0
	Estudis superiors	28,7	31,9	7,3	16,1	35,4	33,6	5,5	17,5
	Total	100	100	100	100	100	100	100	100

Distribució (%)		Espanya				Diòcesi de Barcelona			
		Integració		Exclusió		Integració		Exclusió	
		2018	2021	2018	2021	2018	2021	2018	2021
Situació ocupacional	Treballa	68,7	65,3	63,3	49,3	69,0	63,6	65,7	46,0
	Busca feina	0,9	2,0	18,9	29,1	1,5	2,7	18,8	31,3
	Jubilat/ada o prejubilat/ada	23,5	26,3	8,2	13,6	24,8	29,1	6,2	12,6
	Altres situacions	6,8	6,4	9,6	8,0	4,6	4,6	9,3	10,0
	Total	100	100	100	100	100	100	100	100
Nacionalitat	Espanyola	91,0	91,8	52,2	58,4	91,8	90,8	54,0	50,2
	Estrangera	9,0	8,2	47,8	41,6	8,2	9,2	46,0	49,8
	Total	100	100	100	100	100	100	100	100
Característiques de les llars									
Pobresa	Absència de pobresa	98,5	97,3	27,2	33,5	98,1	97,7	29,9	29,0
	Pobresa però no severa	1,5	2,5	34,2	35,2	1,9	1,6	33,0	30,3
	Pobresa severa	0,0	0,2	38,6	31,2	0,0	0,7	37,1	40,7
	Total	100	100	100	100	100	100	100	100
Tipus d'ingressos	Només ingressos per activitat	59,7	47,4	54,4	39,1	66,8	42,5	48,2	30,4
	Ingressos per activitat i protecció	21,2	32,3	22,7	28,2	14,5	34,0	34,0	41,3
	Només ingressos per protecció	19,1	19,9	22,0	24,5	18,5	23,0	16,2	20,5
	Sense ingressos d'activitat ni protecció	0,1	0,3	1,0	8,2	0,2	0,5	1,6	7,8
	Total	100	100	100	100	100	100	100	100
Mida	Llar d'1 persona	10,4	7,2	6,1	4,3	11,0	9,6	7,8	4,5
	Llar de 2 a 4 persones	77,9	76,3	56,0	58,4	81,0	73,7	54,5	54,0
	Llar de 5 persones o més	11,6	16,5	37,9	37,3	8,0	16,7	37,7	41,5
	Total	100	100	100	100	100	100	100	100
Monoparentalitat	És llar monoparental	7,7	15,9	18,1	28,9	9,3	13,0	18,2	31,2
	No és llar monoparental	92,3	84,1	81,9	71,1	90,7	87,0	81,8	68,8
	Total	100	100	100	100	100	100	100	100
<18 anys	Cap menor de 18 anys	53,2	59,5	38,0	35,3	57,8	60,6	34,5	34,2
	Un menor de 18 anys	22,7	20,1	15,1	18,8	22,2	18,5	20,8	14,9
	Dos o més menors de 18 anys	24,2	20,4	46,9	46,0	20,0	20,9	44,7	50,9
	Total	100	100	100	100	100	100	100	100
Grau d'urbanització	Àrea urbana	56,1	35,6	58,8	59,2	96,4	62,0	99,5	89,0
	Àrea semiurbana	31,5	49,9	37,5	37,9	0,0	38,0	0,0	11,0
	Àrea rural	12,4	14,5	3,7	2,9	3,6	0,0	0,5	0,0
	Total	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

Bloc

2

**Els principals factors
exclusògens de la crisi
actual i la resposta a les
necessitats generades
o visibilitzades per la
COVID-19**

Contingut

Capítol 3. L'impacte de la COVID-19 en el mercat de treball i en la relació entre l'ocupació i la integració social	77
Capítol 4. Els problemes d'exclusió social en l'àmbit de l'habitatge afecten cada vegada més persones	95
Capítol 5. Problemes de salut, exclusió social i la COVID-19	105
Capítol 6. La pandèmia i la crisi associada no han debilitat les relacions socials ni han debilitat les xarxes de suport familiar	121
Capítol 7. La bretxa digital, un nou element exclusogen	131
Capítol 8. Pobresa i garantia d'ingressos: l'impacte de l'IMV sobre situacions de pobresa i d'exclusió	139

Capítol 3

L'impacte de la COVID-19 en el mercat de treball i en la relació entre l'ocupació i la integració social

3.1. Introducció

Com ja s'ha assenyalat en l'avançament de resultats d'EINSFOESSA 2021 (23), durant el 2020 la caiguda de l'activitat econòmica i les restriccions a la mobilitat provocades per la pandèmia de la COVID-19 van donar lloc a un procés de destrucció d'ocupació d'intensitat anteriorment desconeguda. En el segon trimestre d'aquell any, les dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) per al conjunt d'Espanya van registrar la destrucció més gran històricament en un trimestre de llocs de treball: més d'un milió. En els mesos posteriors, a mesura que es van anar aixecant les restriccions, van créixer també els nivells d'ocupació, encara que a un ritme decreixent, que va arribar a ser negatiu en el primer trimestre del 2021. En aquells primers mesos de l'any, el desenvolupament de la tercera onada de la pandèmia va suposar una reducció de prop de 140.000 llocs de treball respecte del trimestre anterior.

En aquell context de fortíssima crisi del mercat de treball, aquest tercer apartat de l'informe se centra en la situació de l'ocupació a la província de Barcelona, en l'impacte que la pandèmia ha tingut en el funcionament del mercat de treball i en la relació entre la dimensió de l'ocupació i el conjunt dels processos d'integració i exclusió social. Amb aquest fi, s'analitza primer l'evolució de les taxes d'ocupació, activitat i atur registrades durant el període analitzat i l'abast dels Expedients de Regulació Temporal d'Ocupació (ERTO), així com l'evolució del cost laboral i els canvis que ha experimentat el mercat de treball a la província de Barcelona —i el

(23) Fundación FOESSA (2021) «Sociedad expulsada y derecho a ingresos», serie: Análisis y Perspectivas. Madrid: Fundación FOESSA.

seu model productiu— des del punt de vista del nombre de persones ocupades en cada sector d'activitat. Analitzats els canvis en el funcionament del mercat de treball, en el segon epígraf s'analitza la relació que hi ha entre pobresa, exclusió i ocupació a la diòcesi de Barcelona, i els principals problemes que el conjunt de la població —i, més concretament, les persones en situació d'exclusió social— experimenten en relació amb la dimensió de l'ocupació.

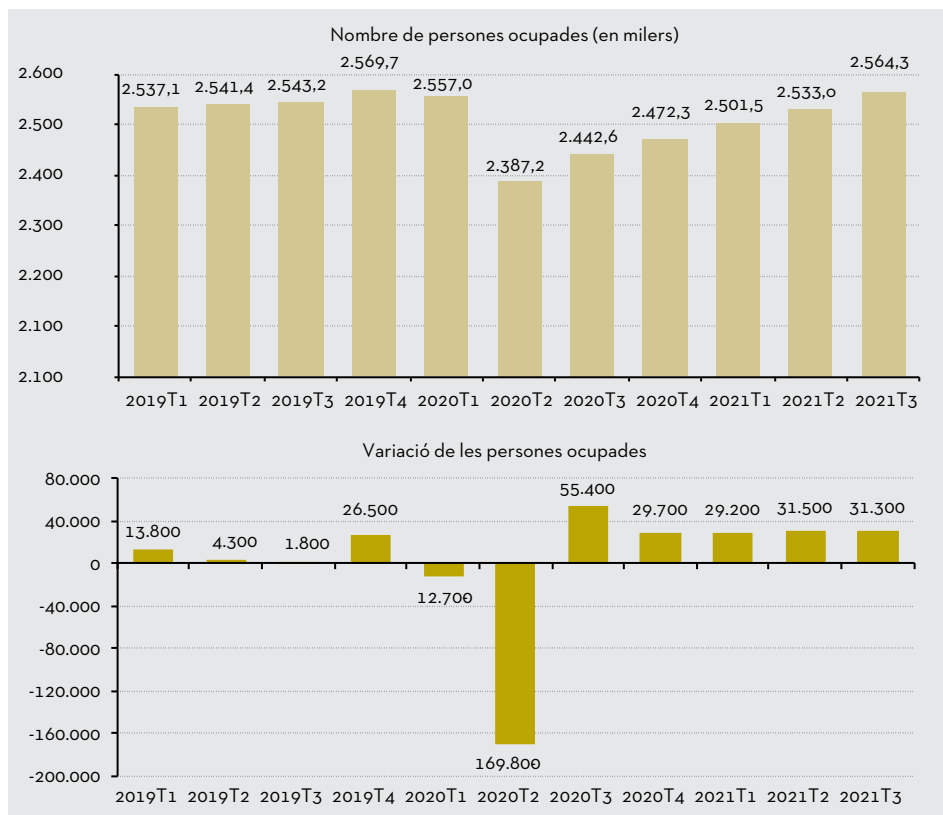
En aquest capítol, l'anàlisi de l'impacte que la COVID-19 ha tingut en el mercat de treball estarà centrat en la província de Barcelona, a causa de la manca de dades de fonts secundàries per a la diòcesi de Barcelona. Cal tenir en compte que la diòcesi de Barcelona comprèn 26 municipis de la província de Barcelona. Es tracta d'una divisió territorial eclesiàstica, que no es correspon exactament amb cap divisió civil, encara que coincideix de manera parcial amb l'àrea metropolitana de Barcelona. En concret, nou municipis són comuns a la diòcesi de Barcelona i l'àrea metropolitana de Barcelona.

Per tant, a continuació, s'analitza l'àmbit del mercat de treball i l'impacte que ha tingut la pandèmia per la COVID-19 des del punt de vista evolutiu —centrant l'atenció en els darrers tres anys— i des del punt de vista comparatiu, identificant les principals diferències pel que fa al funcionament del mercat de treball entre la província de Barcelona, la comunitat autònoma de Catalunya i el conjunt d'Espanya. Les dades de la província de Barcelona suposen, per tant, una aproximació per a les de la diòcesi de Barcelona.

3.2. Un mercat de treball sacsejat per la COVID-19

Entre el primer i el segon trimestre del 2020, el mercat de treball a la província de Barcelona va registrar un total de 169.800 persones ocupades menys, fet que va suposar una reducció en l'ocupació del 6,6%. Des del punt de vista comparatiu, aquesta disminució en l'ocupació va ser pràcticament la mateixa que la registrada en termes relatius a Catalunya (-6,5%) i una mica més gran que la corresponent al conjunt de l'Estat, que va registrar un descens del volum de persones ocupades del 5,5%. Des del segon trimestre del 2020, les dades trimestrals d'evolució ofereixen una tendència favorable, de tal manera que, en el tercer trimestre del 2021 el nombre de persones ocupades hauria ja arribat al nivell d'ocupació que Barcelona tenia a finals del 2020.

GRÀFIC 11. Evolució i variació del nombre de persones ocupades a la província de Barcelona segons trimestre (2019 T1 - 2021 T3)

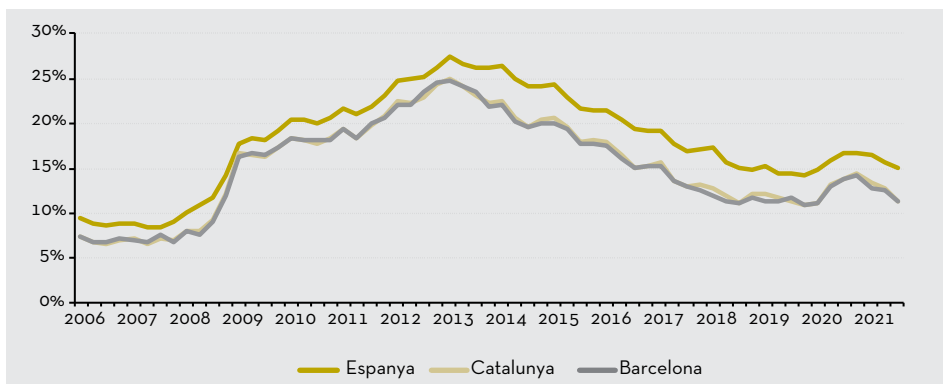
Font: INE. Enquesta de Població Activa

Igual com en el conjunt de Catalunya i Espanya, a la província de Barcelona l'evolució de l'ocupació ha tingut el seu reflex en la taxa de desocupació durant aquell període. Tal com posen de manifest les dades de l'EPA, a la província de Barcelona la taxa de desocupació va passar d'un 10,5% en l'últim trimestre del 2019 al 12,5% en el segon trimestre del 2020. Des d'aleshores, el descens posterior d'aquesta taxa a la província de Barcelona ha estat relativament gradual, pràcticament idèntic al del conjunt de Catalunya i molt més clar que el corresponent al conjunt d'Espanya. En el tercer trimestre del 2021, Espanya encara mantenia una taxa d'atur (14,6%) per damunt de la registrada en el període immediatament anterior al desencadenament de la pandèmia (13,8% en l'últim trimestre del 2021). A Barcelona –de la mateixa manera que en el conjunt de Catalunya– però, la taxa

d'atur registrada en el tercer trimestre del 2021 (10,8%) era molt similar a la registrada a finals del 2019 (10,5%).

És important també assenyalar que, fins i tot en el període àlgid d'aquesta crisi socio sanitària –amb una taxa d'atur que a Espanya va arribar al 16,3% i a Barcelona a un 13,7%–, els nivells generals de desocupació, així com el volum de la població desocupada s'han mantingut molt per sota dels nivells assolits en l'anterior crisi financera iniciada el 2018. Durant aquesta crisi, les taxes de desocupació es van disparar fins al 26,9% a Espanya i fins a un 24,4% a Barcelona en el període corresponent al primer trimestre del 2013.

GRÀFIC 12. Taxa d'atur a Espanya, Catalunya i a la província de Barcelona (2006–2021)

Font: INE. Enquesta de Població Activa

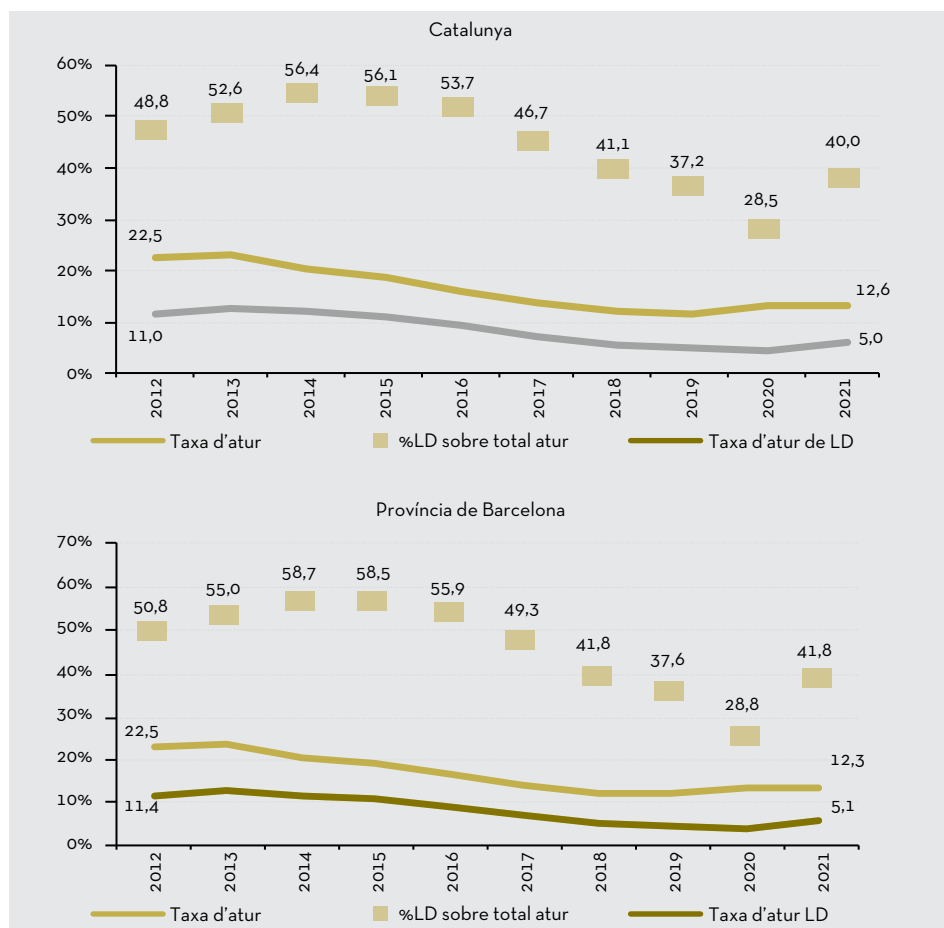
Davant de la recuperació de l'ocupació que s'acaba de descriure, i la reducció de les taxes generals de desocupació consegüent, l'atur de llarga durada (24) sembla que ha experimentat un comportament menys favorable. Com s'observa en el gràfic següent, tant a Catalunya com a la província de Barcelona el pes de la desocupació de llarga durada sobre el total de persones desocupades s'ha incrementat, i ha passat en el cas de Barcelona del 28,8% el 2020 al 41,8% del 2021, considerats en aquest últim cas la mitjana registrada en els dos primers trimestres de l'any, i trencant així la tendència a la reducció del pes de l'atur de llarga durada en relació amb l'atur total.

(24) La taxa d'atur de llarga durada indica el nombre de persones aturades que porten dotze mesos com a mínim buscant feina i no han treballat en aquell període com a percentatge de la població activa total.

La taxa de desocupació de llarga durada creix a més fins al 5,1% a Barcelona i Catalunya (5,0%), davant del 6,4% en el conjunt d'Espanya. En tot cas, igual que passa amb les taxes generals de desocupació, la taxa d'atur de llarga durada del 2021 està molt per sota de la registrada durant la fase més severa de l'anterior crisi financera, quan va arribar a Barcelona al 12,7% i suposava més de la meitat de la taxa general de desocupació (23,1%).

Com en les crisis anteriors, d'altra banda, la desocupació ha afectat de manera desigual els diferents grups socials. El gràfic 14 recull les taxes de desocupació en funció d'una sèrie de variables sociodemogràfiques –sexe, edat i nacionalitat–

GRÀFIC 13. Evolució de l'atur de llarga durada a Catalunya i a la Província de Barcelona (2012-2021)

Font: INE. Enquesta de Població Activa. La informació del 2021 es correspon amb la mitjana dels trimestres I i II d'aquell any.

durant els darrers quatre anys i, com a punt de comparació, el 2013, moment en què es van registrar les taxes més elevades d'atur a Barcelona. La informació recopilada mostra, en primer lloc, que les taxes de desocupació són particularment elevades entre les persones de menys de 25 anys (33,3%) i de nacionalitat estrangera (21,8%).

Des d'una perspectiva més detallada, poden destacar-se també a la província de Barcelona les següents dades d'interès.

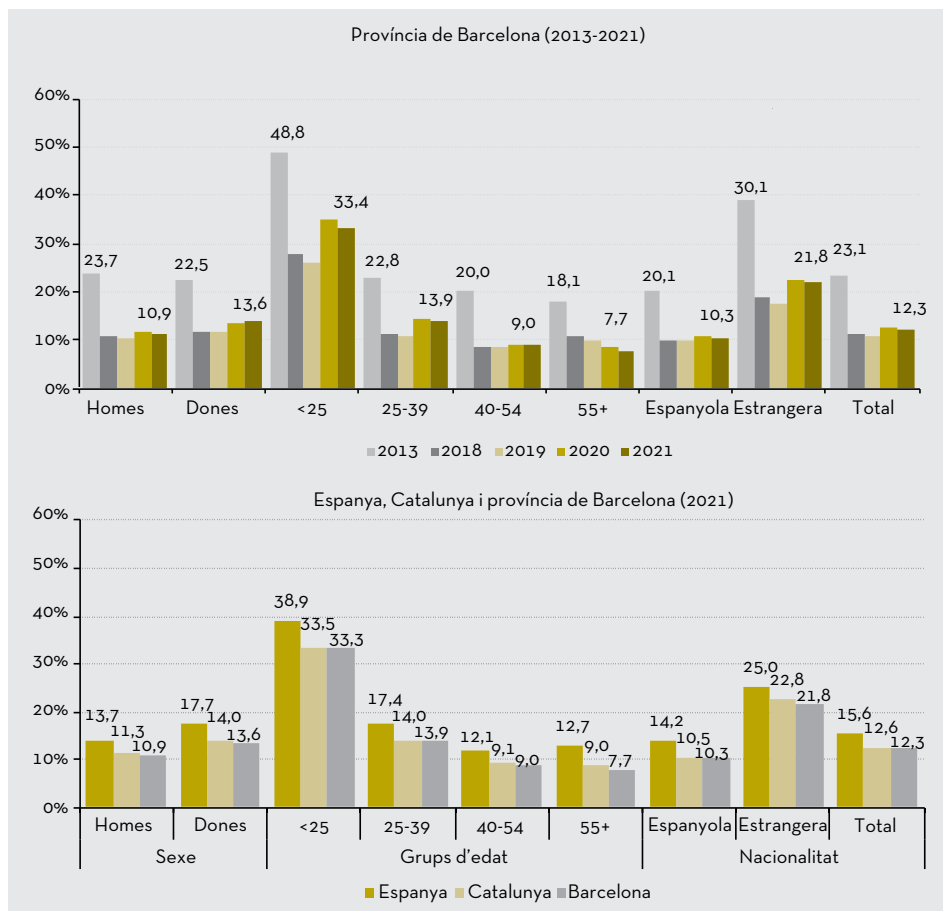
- Si les taxes de desocupació de cadascun d'aquests col·lectius es comparen amb les que es registraven el 2013, és en el cas de les persones més grans (reducció del 57%) i les més joves (reducció del 55%), així com en el cas de les persones estrangeres, on menys s'han reduït les taxes de desocupació. Els menors de 25 anys i les persones de nacionalitat estrangera són, a més, els dos col·lectius que han experimentat un increment més gran de les taxes de desocupació entre el 2019 i el 2021.
- Si els nivells d'atur que cadascun d'aquests col·lectius registren a Barcelona el 2021 es comparen amb el que aquell mateix col·lectiu registra en el conjunt de Catalunya i Espanya, destaquen les menors taxes de desocupació en tots els col·lectius, especialment entre les persones de 55 anys i més i menys de 25 anys, que resulten en tots dos casos inferiors en al voltant de cinc punts percentuals que les que corresponen a aquests col·lectius en el conjunt d'Espanya.

L'evolució de les taxes de desocupació que acaba de ser descrita no pot en qualsevol cas comprendre's o interpretar-se si no es té en compte la resposta de les administracions públiques a la pandèmia i, especialment, les polítiques de protecció del treball que s'hi desenvolupen.

En aquest sentit, resulta fonamental tenir en compte l'efecte dels Expedients de Regulació Temporal d'Ocupació (ERTO) sobre les xifres agregades d'ocupació per entendre l'impacte de la pandèmia sobre els llocs de treball. D'acord amb la informació que subministra la taula 10, el nombre de persones acollides a un Expedient de Regulació Temporal d'Ocupació (ERTO) a Barcelona va arribar fins a les 566.000 el mes d'abril del 2020, fet que va suposar el 22,4% de les persones afiliades a la Seguretat Social en aquesta província i un 78,4% de totes les persones afiliades a la Seguretat Social en ERTO a Catalunya. Un cop conclòs el confinament, pels volts del maig del 2020, el nombre de persones acollides als ERTO es va anar reduint de manera progressiva —amb repunts importants en els

últims mesos del 2020 i primers del 2021— fins a representar el juliol del 2021, tot just un 1,8% de les persones afiliades a la Seguretat Social (1,6% en el conjunt de Catalunya i 1,5% a Espanya).

GRÀFIC 14. Evolució de la taxa d'atur de la província de Barcelona i comparativa amb Espanya i Catalunya, per diversos grups sociodemogràfics

Font: INE. Enquesta de Població Activa. La informació del 2021 es correspon amb la mitjana dels trimestres I i II d'aquell any

Els canvis descrits en l'ocupació i l'activitat com a resultat de la pandèmia han afectat, sens dubte, els ingressos i les condicions de vida de la població. En aquest sentit, si bé encara l'estadística pública oficial no recull informació actualitzada sobre aquell impacte, és possible, de manera indirecta, mesurar les conseqüències d'aquesta crisi a través de l'evolució experimentada pels salaris, ja que es tracta

de la principal font d'ingressos de les llars, juntament amb les prestacions socials, en els estrats de renda més baixos.

TAULA 10. Evolució del nombre de persones afiliades a la Seguretat Social en ERTO vinculats a la COVID-19 a Espanya, Catalunya i a la província de Barcelona

	Espanya		Catalunya			Província de Barcelona		
	N.º ERTO	% ERTO sobre mitjana afiliats	N.º ERTO	% ERTO sobre mitjana afiliats	% ERTO sobre total Espanya	N.º ERTO	% ERTO sobre mitjana afiliats	% EERTO sobre total Catalunya
2020 Març	3.108.554	16,4%	621.823	18,3%	20,0%	486.033	18,7%	78,2%
2020 Abril	3.576.192	19,4%	722.723	21,8%	20,2%	566.651	22,4%	78,4%
2020 Maig	2.605.023	14,0%	551.451	16,6%	21,2%	443.010	17,5%	80,3%
2020 Juny	1.450.243	7,8%	295.359	8,9%	20,4%	244.300	9,7%	82,7%
2020 Juliol	868.509	4,6%	184.344	5,5%	21,2%	157.128	6,2%	85,2%
2020 Agost	768.615	4,1%	161.651	4,8%	21,0%	138.538	5,5%	85,7%
2020 Setembre	706.107	3,7%	138.506	4,1%	19,6%	117.657	4,6%	84,9%
2020 Octubre	728.321	3,8%	208.413	6,2%	28,6%	164.451	6,4%	78,9%
2020 Novembre	850.950	4,5%	188.857	5,6%	22,2%	149.202	5,8%	79,0%
2020 Desembre	702.808	3,7%	167.132	4,9%	23,8%	131.553	5,1%	78,7%
2021 Gener	928.045	4,9%	196.706	5,9%	21,2%	154.257	6,0%	78,4%
2021 Febrer	858.785	4,6%	179.463	5,3%	20,9%	140.479	5,5%	78,3%
2021 Març	674.366	3,6%	144.121	4,3%	21,4%	116.470	4,5%	80,8%
2021 Abril	636.752	3,3%	134.818	4,0%	21,2%	106.743	4,1%	79,2%
2021 Maig	491.983	2,6%	97.806	2,8%	19,9%	79.453	3,0%	81,2%
2021 Juny	387.731	2,0%	70.698	2,0%	18,2%	59.376	2,3%	84,0%
2021 Juliol	292.722	1,5%	55.862	1,6%	19,1%	47.310	1,8%	84,7%

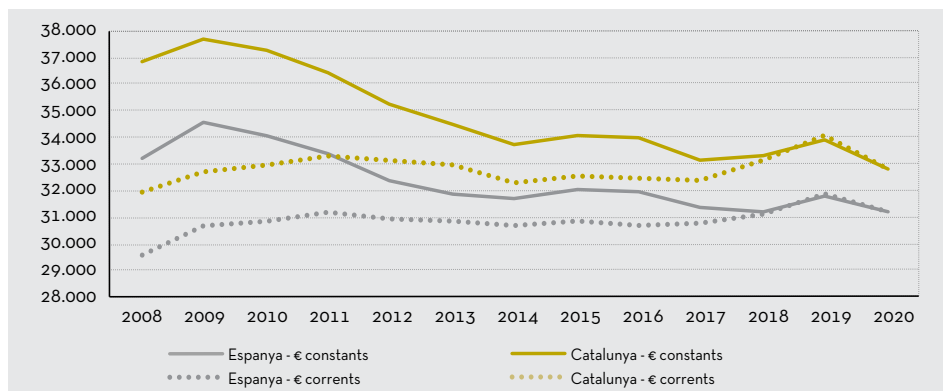
Nota: el nombre d'ERTOs es correspon amb les xifres de persones afiliades en ERTO vinculades a la COVID-19 que proporciona a les seves bases de dades estadístiques la TGSS.

Font: Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions. Estadístiques d'Afiliació

A partir de la informació que subministra l'Enquesta Anual de Cost Laboral realitzada per l'INE, el 2020 es va produir en àmbit estatal –tot i haver sortit del conjunt de persones assalariades aquelles amb contractes més curts i sous més baixos– una caiguda dels salaris del 2,1%, en euros corrents, respecte de l'any anterior. La situació més desfavorable que ha experimentat Catalunya en altres indicadors d'ocupació també es reflecteix pel que fa als salaris ja que, comparat amb Espan-

ya, la província de Barcelona va registrar una caiguda del 3,6% en euros corrents. Des d'una perspectiva més àmplia, també cal atribuir a Catalunya una evolució més negativa que la que registra Espanya pel que fa al creixement dels salaris des de la fi de la crisi financera iniciada el 2008. En efecte, si es considera el període 2015-2020 i es neutralitza l'efecte de l'IPC el que s'observa és que en aquest període els salaris a Espanya s'han reduït en un 2,9%, en termes d'euros constants, mentre que, a Catalunya, la reducció ha estat del 3,6%.

GRÀFIC 15. Evolució del cost laboral brut per persona treballadora i any a Espanya i Catalunya en euros corrents i constants (Base 100=2008)

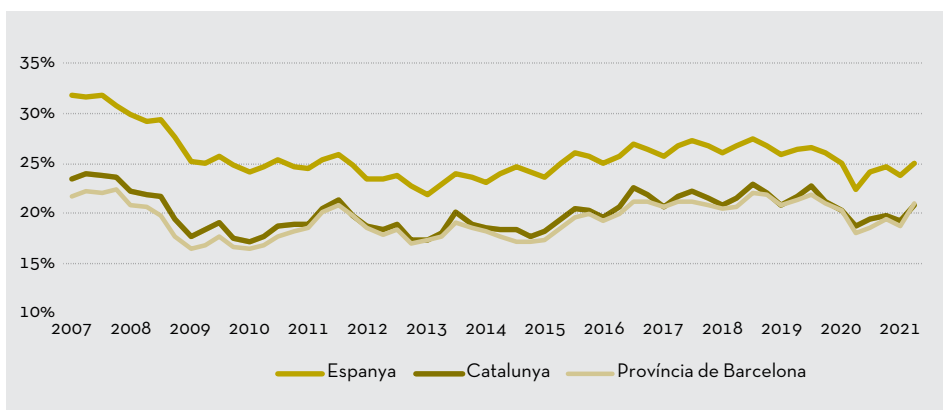
Font: INE. Enquesta de Població Activa. Dades corresponents a la mitjana anual, que el 2021 es correspon amb els trimestres I i II

També s'han produït alguns canvis d'interès pel que fa a les taxes de parcialitat de la població ocupada i a les de temporalitat de la població assalariada que registra el mercat de treball de Barcelona, Catalunya i Espanya, si bé no sembla que la COVID-19 hagi introduït, si més no de moment, canvis gaire profunds en aquest sentit. Entre el 2019 i el 2021, el que s'observa a Barcelona és una disminució de la temporalitat del 6%, molt similar a la que s'aprecia en el conjunt de Catalunya (-7%) i Espanya (-6%) i, un descens també en la parcialitat, almenys pel que fa a la mitjana dels dos primers trimestres del 2021, que situa la diòcesi de Barcelona amb una taxa (14%), pràcticament igual a la que s'aprecia per al conjunt de Catalunya (14,0%) i Espanya (14,2%).

Més enllà de la taxa de parcialitat, resulta encara més interessant l'evolució de la taxa de parcialitat no desitjada; és a dir, involuntària. La taxa de parcialitat involuntària va augmentar de forma contínua després de la crisi econòmica del 2008, tant a Barcelona (del 2,8% al 8,5% entre el 2007 i el 2014) com a Espanya (del 3,7% al

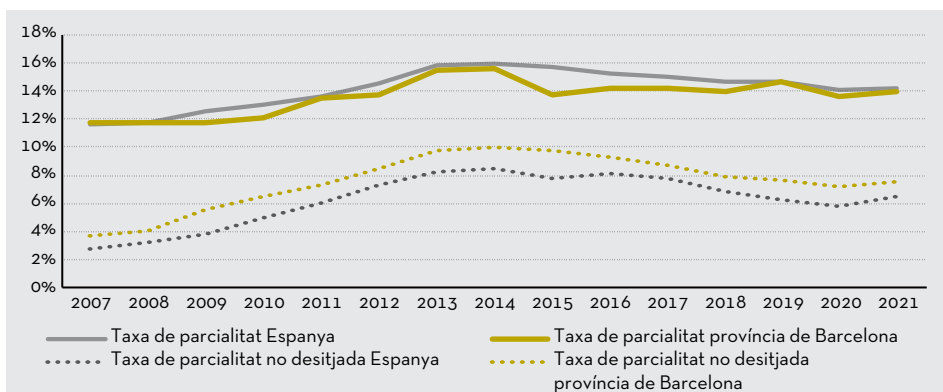
10%). Després d'aquest període d'augment, entre el 2014 i el 2020 es va produir un descens continu en la taxa de parcialitat no desitjada. En l'últim any, però, s'aprecia un repunt, si més no pel que fa a la mitjana dels dos primers trimestres del 2021. De fet, la taxa de parcialitat no desitjada ha augmentat entre el 2019 i el 2020 a la província de Barcelona (increment del 4%) en contrast amb el descens experimentat en el conjunt de Catalunya (-7,2%) i Espanya (-6,9%). Amb tot, la taxa de parcialitat no desitjada a Barcelona (6,5%) és molt similar a la registrada a Catalunya (6,3%) i lleugerament inferior a la registrada en el conjunt d'Espanya (7,5%).

GRÀFIC 16. Evolució de la taxa de temporalitat de la població assalariada d'Espanya, Catalunya i de la província de Barcelona (2008-2021)

Font: INE. Enquesta de Població Activa. Dades corresponents a la mitjana anual, que el 2021 es correspon amb els trimestres I i II

GRÀFIC 17. Evolució de la taxa de parcialitat i parcialitat no desitjada a Espanya i a la província de Barcelona (2008-2021)

Font: INE. Enquesta de Població Activa. Dades corresponents a la mitjana anual, que el 2021 es correspon amb els trimestres I i II

TAULA 11. Evolució del nombre de persones ocupades de la província de Barcelona per sectors d'activitat i trimestre (2019-2021) (en milers)

	Agricultura		Indústria		Construcció		Serveis		Total	
	N.º	Dif.	N.º	Dif.	N.º	Dif.	N.º	Dif.	N.º	Dif.
2019T1	7,5	—	456,9	—	154,1	—	1.904,8	—	2.523,3	—
2019T2	6,6	-0,9	464,1	7,2	140,1	-14,0	1.926,3	21,5	2.537,1	13,8
2019T3	8,6	2,0	475,3	11,2	122,7	-17,4	1.934,8	8,5	2.541,4	4,3
2019T4	7,8	-0,8	464,0	-11,3	136,3	13,6	1.935,2	0,4	2.543,2	1,8
2020T1	7,1	-0,7	454,1	-9,9	144,6	8,3	1.964,0	28,8	2.569,7	26,5
2020T2	7,7	0,6	447,3	-6,8	144,0	-0,6	1.957,9	-6,1	2.557,0	-12,7
2020T3	8,4	0,7	438,0	-9,3	129,7	-14,3	1.811,1	-146,8	2.387,2	-169,8
2020T4	10,2	1,8	436,3	-1,7	137,0	7,3	1.859,2	48,1	2.442,6	55,4
2021T1	4,9	-5,3	431,4	-4,9	138,3	1,3	1.897,7	38,5	2.472,3	29,7
2021T2	5,4	0,5	418,9	-12,5	155,7	17,4	1.921,4	23,7	2.501,5	29,2
2021T3	11,6	6,2	404,2	-14,7	162,2	6,5	1.954,9	33,5	2.533,0	31,5
Variació (%)	54,7%	—	-11,5%	—	5,3%	—	2,6%	—	0,4%	—

*Expressa la diferència de persones ocupades (en milers) respecte del trimestre previ.

Font: INE. Enquesta de Població Activa

Finalment, cal fer referència a l'impacte diferent que la COVID-19 i la crisi associada ha tingut des del punt de vista del nombre de persones ocupades en els diferents sectors d'activitat a Barcelona. Les dades de la taula 11 posen de manifest en aquest sentit que, en termes relatius, el sector més afectat per la caiguda de l'ocupació entre el primer i el segon trimestre del 2020 va ser el de la construcció, amb una reducció de llocs de treball del 9,9%. En termes absoluts, però, el sector econòmic que més població ocupada va perdre va ser el dels serveis —que a la província de Barcelona dona feina al 77% de la població ocupada—, en registrar durant el segon trimestre del 2020 unes 146.800 persones ocupades menys que en el trimestre anterior. Un any després, les dades disponibles suggeririen que a Barcelona l'ocupació s'ha recuperat i que entre el tercer trimestre del 2020 i el mateix trimestre del 2021, el nombre de persones ocupades ha augmentat un 5%, una proporció lleugerament superior a l'increment registrat en el conjunt de l'Estat (4,5%).

3.3. Les dificultats de la població en situació d'exclusió en l'àmbit de l'ocupació

Analitzada l'evolució dels principals indicadors relacionats amb l'ocupació a Barcelona, en aquest epígraf s'examinen els indicadors que la metodologia de l'EINS-FOESSA 2021 ofereix en relació amb l'ocupació i el mercat de treball i la relació entre els problemes en la dimensió del treball i les situacions d'exclusió social.

En primer lloc, com s'ha assenyalat a les pàgines precedents, cal destacar l'increment que s'ha produït tant a Espanya com a Catalunya i a la diòcesi de Barcelona, entre 2018 i 2021, pel que fa a la població afectada per situacions d'exclusió en l'àmbit econòmic, la proporció de la qual passa del 23,9% al 32,9% en el conjunt d'Espanya, del 18,8% al 36,7% a Catalunya i del 22,4% al 37,9% a la diòcesi de Barcelona. L'increment, en tot cas, ha estat molt més acusat en el cas de l'ocupació que no pas en el cas del consum, una dimensió que recull fonamentalment indicadors relacionats amb les situacions de privació material i de pobresa econòmica. Al seu torn, l'exclusió en la dimensió del treball implica que entre els membres de la llar es donen situacions de desocupació, feines sense contracte ni cobertura a la Seguretat Social, feines d'exclusió (25) o alta inestabilitat laboral.

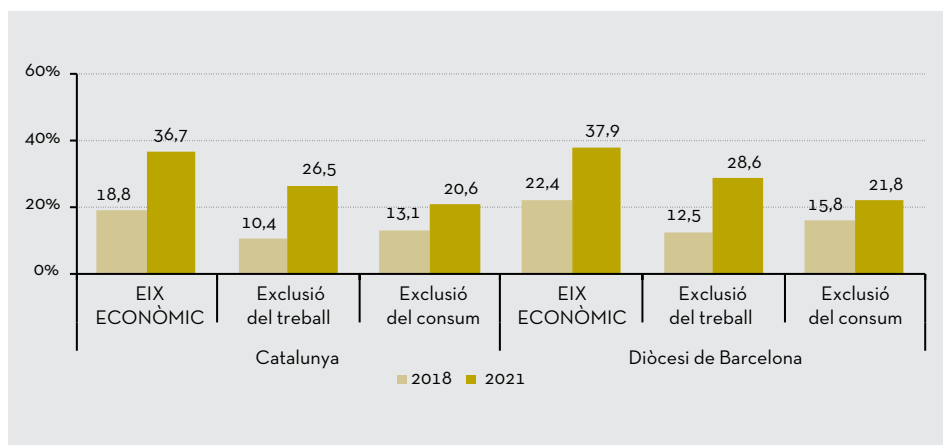
Com s'observa en el gràfic 18, el percentatge de població amb problemes d'exclusió en l'àmbit de consum ha passat a la diòcesi de Barcelona del 15,8% a un 21,8%, mentre que l'exclusió del treball creixia de manera molt més acusada (del 12,5% al 28,6%). Aquesta tendència és molt similar a la registrada en el conjunt de Catalunya, en què la dimensió del consum i, especialment, del treball s'han deteriorat considerablement des del punt de vista de l'exclusió social.

Malgrat les diferències que existeixen pel que fa a la proporció de població afectada per l'exclusió en cadascuna d'aquestes dues dimensions, no hi ha dubte que les situacions de desocupació continuen constituint un camí que desemboca, en molts casos, en la pobresa i/o l'exclusió social. Així, el fet que una llar tingui el seu sustentador principal en situació d'atur de llarga durada, és a dir, que fa que busca feina almenys 12 mesos, és sinònim de greus dificultats. Entre elles, la proporció de llars que es troben en situació d'exclusió social és del 91,5% i la d'aquelles que es troben en situació de pobresa severa, del 58,3% a la diòcesi de Barcelona. Tot i

(25) Es consideren feines d'exclusió les següents: venda a domicili, venda ambulant de suport, venda ambulant marginal, treballadores de la llar no qualificades, peons agrícoles eventuais temporers, recol·lectors de cartró i altres residus, repartiment de propaganda, mendicitat.

que no es tracti de situacions de desocupació de llarga durada, la desocupació de la persona sustentadora principal està vinculada, a la diòcesi de Barcelona, a taxes de pobresa severa del 52,0% i d'exclusió del 80,4%. Al contrari, a les llars sustentades per persones que es troben ocupades en el mercat laboral, les taxes de pobresa severa són menors (7,4%) i les d'exclusió arriben a un 22,6%. Cal assenyalar, d'altra banda, que tant les taxes de pobresa severa com les taxes d'exclusió de les persones a l'atur són a la diòcesi de Barcelona molt similars a les registrades per al conjunt de Catalunya.

GRÀFIC 18. Evolució del percentatge de la població de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona afectada per l'eix econòmic i les seves dimensions (2018-2021)

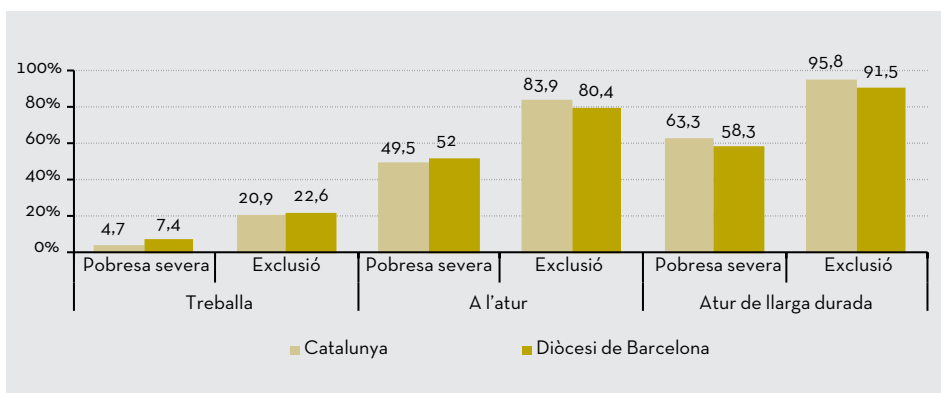
Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

La taula 12 que veurem més endavant recull el conjunt dels indicadors relatius a les dimensions del treball i del consum, tant per a la diòcesi de Barcelona com per a Catalunya, el 2018 i el 2021, i diferencia entre les persones en situació d'exclusió i el conjunt de la població.

Les dades d'aquesta taula posen de manifest, entre altres aspectes, la importància de la desocupació com un dels factors explicatius de l'exclusió social: el 2021, a la diòcesi de Barcelona, el 32,1% de les llars en situació d'exclusió social (i gairebé el 50% de les llars en situació d'exclusió severa) tenen totes les seves persones actives desocupades, davant del 9,0% entre el conjunt de la població. A més, aquest percentatge ha crescut un 7,2% entre les persones en situació d'exclusió i un 12,3% entre les persones en exclusió severa. També caracteritza clarament

les persones en situació d'exclusió social l'elevada prevalença de les situacions d'instabilitat laboral greu (31,9%, el doble que per al conjunt de les llars), i amb un notable augment respecte del 2018. De fet, aquest és l'indicador que s'incrementa més entre el 2018 i el 2021 per al conjunt de les llars (increment de 13,4 punts percentuals) i registra un augment molt important també entre les llars en situació d'exclusió (23,1 punts percentuals).

GRÀFIC 19. Proporció de les llars en situació de pobresa severa i exclusió a Catalunya i a la diòcesi de Barcelona, segons la situació ocupacional de la persona sustentadora principal de la llar (2021)

Font: EINSFOESSA 2021

En general, la major part d'indicadors en l'eix econòmic a la diòcesi de Barcelona mostra un evident deteriorament de la qualitat de vida de persones i llars, com s'ha assenyalat anteriorment. Cal destacar el creixement de la proporció de llars en exclusió i de llars en exclusió severa on no hi ha persones ocupades ni pensionistes ni prestacions periòdiques. En concret, del 13,7% al 15,4% entre les llars en situació d'exclusió, i del 16,8% al 35,9% en el cas de les llars en exclusió severa.

En tot cas, si es considera el conjunt dels indicadors relacionats amb l'eix econòmic, pot observar-se que l'indicador que afecta una proporció de llars en situació d'exclusió més gran –i, en aquest sentit, les característiques que en més alt grau comparteixen totes les persones en situació d'exclusió– es refereix a la pobresa severa, en la mesura que el 67% de la meitat de les llars en exclusió severa es veuen afectades, a més, per la pobresa severa. Els segueixen en importància la desocupació de totes les persones actives de la llar (21,1% entre les llars en situació d'exclusió i 49,1% en situació d'exclusió severa) i l'endeutament de les llars (28,9% en exclusió i 46,3% en exclusió severa). Pobresa, atur i endeutament se-

rien, en aquest sentit, els atributs que en gran mesura comparteixen les persones en situació d'exclusió social a la diòcesi de Barcelona, i són molt menys freqüents altres situacions com el treball irregular, la feina d'exclusió o la privació material.

TAULA 12. Evolució en els nivells d'afectació d'indicadors de l'eix econòmic a Espanya, Catalunya i a la diòcesi de Barcelona per al conjunt de llars, llars excloses i llars en exclusió severa (2018-2021)

Indicadors de l'eix econòmic (%)	Total llars			Llars en exclusió			Llars en exclusió severa		
	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.
Espanya									
101. Llar en què persona SP està a l'atur des de fa un any o més	2,8	4,3	1,5	17,1	20,7	3,6	33,0	35,4	2,4
102. Llar en què persona SP té una feina d'exclusió	1,1	1,1	0,0	3,3	2,5	-0,8	3,7	2,4	-1,3
103. Llar en què persona SP té un treball irregular: sense contracte i sense cobertura a la Seguretat Social	1,3	1,0	-0,3	5,5	3,8	-1,6	5,3	5,1	-0,2
104. Llars sense persones ocupades, ni pensionistes, ni amb prestacions periòdiques (del SEPE o rendes mínimes)	6,1	8,1	2,0	19,7	24,3	4,6	26,4	34,1	7,7
105. Llar amb almenys una persona a l'atur de llarga durada, sense títol professional i sense haver rebut formació ocupacional o haver realitzat estudis en l'últim any	5,8	7,4	1,6	27,7	30,0	2,3	43,0	42,5	-0,5
106. Llar amb totes les persones actives desocupades	5,9	10,3	4,4	32,4	44,9	12,5	49,2	61,0	11,8
137. Llar en què persona SP està activa, en inestabilitat laboral greu (≥ 3 contractes o ≥ 3 empreses o ≥ 3 mesos a l'atur)	4,8	10,3	5,5	18,4	25,1	6,6	22,5	26,9	4,4
107. Llar en pobresa severa: ingressos inferiors al 40% de la renda familiar mitjana equivalent	8,1	11,3	3,2	45,8	44,4	-1,4	66,7	61,4	-5,3
108. Llar que no compta amb algun equipament domèstic considerat bàsic per més del 95% de la societat	1,7	2,7	1,0	6,7	7,8	1,1	8,8	9,6	0,8
136. Llar amb acumulació de deutes: amb endarreriments en els pagaments de subministraments, habitatge, pagaments a l'administració o préstecs, que no podran posar-se al dia fàcilment	3,7	4,7	1,0	21,5	21,8	0,2	38,5	32,6	-5,9

Indicadors de l'eix econòmic (%)	Total llars			Llars en exclusió			Llars en exclusió severa		
	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.
Catalunya									
I01. Llar en què persona SP està a l'atur des de fa un any o més	2,0	4,0	2,0	14,1	15,8	1,7	27,0	26,2	-0,8
I02. Llar en què persona SP té una feina d'exclusió	0,6	2,5	1,9	3,1	5,0	1,9	2,9	4,4	1,5
I03. Llar en què persona SP té un treball irregular: sense contracte i sense cobertura a la Seguretat Social	1,0	1,5	0,5	4,7	5,0	0,4	6,5	6,1	-0,4
I04. Llars sense persones ocupades, ni pensionistes, ni amb prestacions periòdiques (del SEPE o rendes mínimes)	3,1	9,6	6,5	9,8	23,2	13,4	15,1	38,4	23,3
I05. Llar amb almenys una persona a l'atur de llarga durada, sense títol professional i sense haver rebut formació ocupacional o haver realitzat estudis en l'últim any	4,4	6,1	1,7	25,5	23,2	-2,2	41,9	32,1	-9,8
I06. Llar amb totes les persones actives desocupades	3,8	8,2	4,4	24,6	31,9	7,3	39,2	49,8	10,6
I37. Llar en què persona SP està activa, en inestabilitat laboral greu (≥3 contractes o ≥3 empreses o ≥3 mesos a l'atur)	3,1	13,1	10,0	12,5	26,0	13,5	10,6	25,1	14,5
I07. Llar en pobresa severa: ingressos inferiors al 40% de la renda familiar mitjana equivalent	5,3	9,6	4,3	38,2	33,0	-5,2	51,3	53,4	2,1
I08. Llar que no compta amb algun equipament domèstic considerat bàsic per més del 95% de la societat	2,3	3,2	0,9	11,6	11,2	-0,3	16,8	12,4	-4,4
I36. Llar amb acumulació de deutes: amb endarreriments en els pagaments de subministraments, habitatge, pagaments a l'administració o préstecs, que no podran posar-se al dia fàcilment	5,0	7,2	2,2	31,1	28,1	-3,0	44,0	37,6	-6,4

Indicadors de l'eix econòmic (%)	Total llars			Llars en exclusió			Llars en exclusió severa		
	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.
Diòcesi de Barcelona									
I01. Llar en què persona SP està a l'atur des de fa un any o més	2,2	5,6	3,4	12,0	19,3	7,3	20,7	34,0	13,3
I02. Llar en què persona SP té una feina d'exclusió	1,5	1,2	-0,3	5,3	2,7	-2,6	4,6	3,0	-1,6
I03. Llar en què persona SP té un treball irregular: sense contracte i sense cobertura a la Seguretat Social	2,3	2,3	0,0	9,2	6,9	-2,3	11,3	8,8	-2,5
I04. Llars sense persones ocupades, ni pensionistes, ni amb prestacions periòdiques (del SEPE o rendes mínimes)	4,4	7,2	2,8	13,7	15,4	1,7	16,8	25,9	9,1
I05. Llar amb almenys una persona a l'atur de llarga durada, sense títol professional i sense haver rebut formació ocupacional o haver realitzat estudis en l'últim any	5,0	5,4	0,4	25,9	20,4	-5,5	39,7	33,5	-6,2
I06. Llar amb totes les persones actives desocupades	5,0	9,0	4,0	24,9	32,1	7,2	36,8	49,1	12,3
I07. Llar en què persona SP està activa, en inestabilitat laboral greu (≥3 contractes o ≥3 empreses o ≥3 mesos a l'atur)	2,1	15,5	13,4	8,8	31,9	23,1	6,9	38,3	31,4
I07. Llar en pobresa severa: ingressos inferiors al 40% de la renda familiar mitjana equivalent	6,5	12,6	6,1	35,0	40,0	5,0	53,6	66,9	13,3
I08. Llar que no compta amb algun equipament domèstic considerat bàsic per més del 95% de la societat	2,6	3,4	0,8	9,0	11,1	2,1	14,5	14,2	-0,3
I36. Llar amb acumulació de deutes: amb endarreriments en els pagaments de subministraments, habitatge, pagaments a l'administració o préstecs, que no podran posar-se al dia fàcilment	5,2	7,5	2,3	27,7	28,9	1,2	38,2	46,3	8,1

SP: fa referència a la persona sustentadora principal de la llar.

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

Capítol 4

Els problemes d'exclusió social en l'àmbit de l'habitatge afecten cada vegada més persones

4.1. Introducció

La irrupció de la pandèmia de la COVID-19 ha remarcat la importància de l'habitatge per al desenvolupament de les persones i famílies. Els períodes de confinament han posat de manifest, si és que n'hi havia cap dubte, la necessitat de comptar amb un habitatge digne, amb un espai segur en què sentir-nos protegits d'elements i amenaces externes. L'habitatge és una peça clau en les dinàmiques d'exclusió des de les nostres primeres onades i fa molts anys que és un maldecap per a moltes famílies que no aconsegueixen, malgrat el seu esforç, blindar aquest espai segur, que és d'altra banda un dret social.

En aquest quart capítol abordem algunes de les claus que aprofundeixen en la relació entre l'habitatge i l'exclusió social, per la qual cosa el contingut s'organitza en dues parts ben diferenciades. En la primera analitzem l'abast i l'evolució de les principals situacions d'exclusió social que afecten les llars en la dimensió de l'habitatge, tal com aquesta dimensió és contemplada en la metodologia de l'EINS-FOESSA. Al seu torn, en la segona part, s'analitza fins a quin punt estan esteses entre la població les situacions vinculades a un habitatge insegur o inadequat en els termes definits per la tipologia ETHOS (26), així com l'abast específic d'aquestes situacions entre les persones que es troben en exclusió social.

(26) Per a aquesta anàlisi s'ha realitzat una aproximació a les categories 3 i 4 de la tipologia ETHOS (European Typology on Homelessness and Housing Exclusion) desenvolupada per FEANTSA.

4.2. Els problemes d'exclusió en l'habitatge han augmentat considerablement i afecten una de cada tres llars

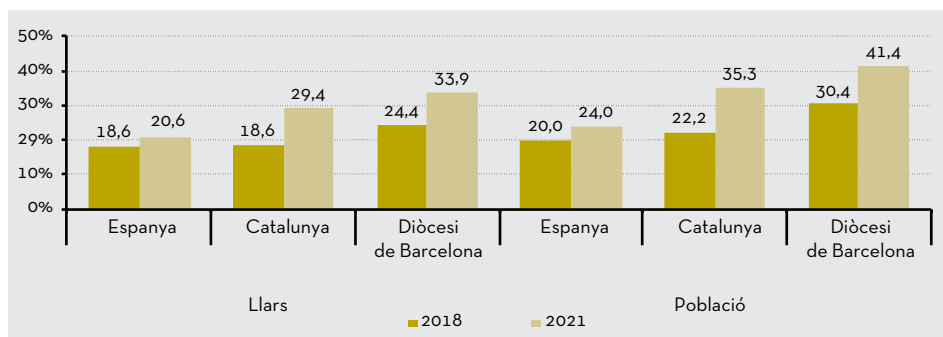
La crisi actual, lluny de facilitar l'accés a un habitatge digne, està significant tot el contrari. D'aquesta manera, si a l'important augment de la desocupació i la precarietat, i la consegüent pèrdua de poder adquisitiu de les famílies, hi afegim l'absència de polítiques públiques decidides que aconseguixin aturar el problema habitacional, els resultats són més i més grans dificultats de les famílies per assegurar-se aquell espai de protecció, intimitat i desenvolupament relacional familiar.

La situació de Catalunya i, de manera específica, la de la diòcesi de Barcelona, resulta especialment preocupant pel que fa a l'extensió de les situacions d'exclusió lligades a la dimensió de l'habitatge. En el moment actual, l'exclusió de l'habitatge afecta el 33,9% de les llars de la diòcesi de Barcelona i un 44,54% de la població. El 2021 l'abast d'aquestes situacions a la diòcesi de Barcelona és una mica superior al que s'observa a Catalunya en el seu conjunt –amb un 29,4% de la població i un 25,3% de les llars amb problemes d'exclusió en la dimensió de l'habitatge– i, per descomptat, molt més gran que el que resulta per al conjunt de l'Estat **(27)**.

A la diòcesi de Barcelona, tal com s'ha comentat, al voltant de quatre de cada deu persones estarien afectades per problemes d'exclusió en la dimensió de l'habitatge, però no és només la gran extensió d'aquestes situacions el que caracteritza aquest territori i Catalunya en el seu conjunt. Ho és el ràpid deteriorament observat entre el 2018 i el 2021. Mentre que en el conjunt de l'Estat les situacions d'exclusió lligades a l'habitatge han augmentat en quatre punts percentuals, a la diòcesi de Barcelona i a Catalunya ho han fet en 10,9 i 13,1 punts percentuals, respectivament, fet que situa aquesta comunitat autònoma amb l'evolució més desfavorable de tot l'Estat en aquesta dimensió.

(27) En aquest sentit, cal cridar l'atenció sobre el cost més alt que té l'habitatge a la província de Barcelona o a la comarca del Barcelonès –que agrupa el 84% de la població de la diòcesi de Barcelona–, enfront de Catalunya. Segons es desprèn de les dades de Secretaria d'Habitatge i Inclusió Social, a partir de les fiances de lloguer dipositades a l'INCASÒL, el lloguer mitjà corresponent al segon trimestre del 2021 era a la província de Barcelona (784,1 euros/mes) i a la comarca del Barcelonès (864,6 euros/mes) un 9,9% i 21,2%, respectivament, més elevat que el relatiu a Catalunya en el seu conjunt (713,2 euros/mes). Igualment, les dades sobre el preu de l'habitatge lliure que proporciona el Servei d'Estudis i Documentació d'Habitatge, a partir de les dades facilitades pel Col·legi de Registradors de la Propietat, Béns Mobles i Mercantils d'Espanya, mostren per a l'any 2020 a la província de Barcelona un preu mitjà per metre quadrat (2.521,00), un 16,1% superior al que es registra en el conjunt de Catalunya (2.171,46).

GRÀFIC 20. Evolució del percentatge de la població i les llars d'Espanya, Catalunya i de la diòcesi de Barcelona amb problemes d'exclusió social en la dimensió de l'habitatge (2018-2021)

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

Com s'ha indicat prèviament, en el primer capítol, les situacions d'exclusió en la dimensió de l'habitatge afecten de manera especialment marcada les persones en situació d'exclusió **(28)**: d'elles, un 88,5% experimenten problemes en aquesta dimensió, i el percentatge s'incrementa fins al 95,1% en el cas de les persones en situació d'exclusió social severa.

A la diòcesi els problemes en què es veu implicada una major proporció de llars són els mateixos que els que s'observen per a Catalunya i, també, per al conjunt d'Espanya, si bé destaca de manera molt especial el relacionat amb l'esforç econòmic que les llars fan per poder accedir a un habitatge. L'indicador al·ludit fa referència a totes aquelles llars per a les quals l'accés a l'habitatge implica unes despeses excessives per a l'economia de la llar, traient recursos que són necessaris per satisfer altres necessitats bàsiques **(29)**. Concretament, a la diòcesi de Barcelona el 20,8% de totes les llars s'enfronten a aquest problema, davant d'un 19,3% a Catalunya i un 14,2% al conjunt d'Espanya **(30)**. El fet que el 59,2% de to-

(28) Els percentatges de la població catalana i de la del conjunt d'Espanya afectada per cadascuna de les dimensions de l'exclusió social que contempla la metodologia de l'EINSFOESSA poden consultar-se a la taula 5 que es mostra a la pàgina 31 del primer capítol d'aquest informe.

(29) Aquest indicador identifica aquelles llars en què si als ingressos que tenen els descomptésim les despeses de l'habitatge (quota de lloguer o amortització, en el cas de compra), els quedarien uns ingressos per sota del nivell de pobresa severa (40% de la mitjana).

(30) Cal pensar que, en part, l'elevada prevalença de llars amb una despesa excessiva de l'habitatge ha pogut ser causada per l'important augment que n'ha experimentat el preu a Cata-

tes les llars identificades a la diòcesi de Barcelona en situació d'exclusió social estiguin afectades per aquest problema específic posa de manifest fins a quin punt aquesta situació és prevalent entre l'exclusió social d'aquest territori.

TAULA 13. Evolució en els nivells d'afectació d'indicadors en la dimensió de l'habitatge a Espanya, Catalunya i a la diòcesi de Barcelona per al conjunt de llars, llars en exclusió i llars en exclusió severa (2018-2021)

(%)	Total llars			Llars en exclusió			Llars en exclusió severa		
	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.
Espanya									
I14. Llar en infrahabitatge: barraca, barracot, prefabricat o similar	0,3	0,1	-0,2	1,1	0,5	-0,6	2,2	0,5	-1,7
I15. Llar amb deficiències greus en la construcció de l'habitatge	1,9	1,8	-0,1	5,3	6,2	0,9	7,6	7,5	-0,1
I16. Llar amb situacions d'insalubritat: humitat, brutícia, pudors	3,2	7,2	4,0	12,2	18,4	6,3	17,2	22,1	4,9
I17. Llar amb amuntegament greu (<15m2 per persona)	2,5	4,6	2,1	12,3	15,3	3,1	18,7	19,2	0,5
I18. Llar amb tinença habitatge en precari: facilitada gratuïtament per altres persones o institucions, rellogada, ocupada il·legalment o amb avís de desnonament	3,7	4,3	0,6	16,3	15,4	-0,9	26,3	23,1	-3,2
I19. Llar amb entorn molt degradat	0,8	1,8	1,0	2,8	5,8	3,0	3,9	7,4	3,4
I20. Llar amb persones de mobilitat reduïda i amb barreres arquitectòniques	2,2	2,2	0,0	6,6	5,2	-1,4	8,5	5,0	-3,6
I21. Llar amb despesa excessiva de l'habitatge (ingressos - despeses hab. <llindar pobresa severa del 40%)	11,1	14,2	3,1	49,4	48,0	-1,4	61,5	58,3	-3,2

lunya en els darrers anys. Segons es desprèn de l'Índex de Preus d'Habitatge que elabora l'INE, des de l'any 2017 les tres comunitats autònomes on s'ha registrat major augment han estat Madrid, Illes Balears i Catalunya. Entre el 2017 i el 2020, l'increment del preu de l'habitatge ha estat del 18,6% a Madrid i Illes Balears i d'un 16,7% a Catalunya. D'altra banda, les dades que proporciona la Generalitat de Catalunya, a partir de les fiances de lloguer dipositades a l'INCASÒL, suggeririen també un augment important del lloguer. En el cas de Barcelona, aquest augment hauria estat del 12% a la província de Barcelona, molt similar al que s'observa en el conjunt de Catalunya (712,1%).

Catalunya	Total llars			Llars en exclusió			Llars en exclusió severa		
	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.
Catalunya									
I14. Llar en infrahabitatge: barraca, barracot, prefabricat o similar	0,5	0,0	-0,5	1,6	0,0	-1,6	3,0	0,0	-3,0
I15. Llar amb deficiències greus en la construcció de l'habitatge	2,4	2,1	-0,3	7,8	7,1	-0,7	8,3	10,7	2,4
I16. Llar amb situacions d'insalubritat: humitat, brutícia, pudor	1,9	10,2	8,3	12,0	24,1	12,1	18,5	23,1	4,7
I17. Llar amb amuntegament greu (<15m2 per persona)	5,3	9,1	3,8	27,2	29,1	2,0	33,8	28,4	-5,4
I18. Llar amb tinença habitatge en precari: facilitada gratuïtament per altres persones o institucions, rellogada, ocupada il·legalment o amb avís de desnonament	4,1	5,8	1,7	25,0	17,4	-7,6	36,1	27,1	-8,9
I19. Llar amb entorn molt degradat	1,7	3,3	1,6	4,8	7,4	2,6	6,4	6,8	0,4
I20. Llar amb persones de mobilitat reduïda i amb barreres arquitectòniques	1,8	4,1	2,3	9,6	7,6	-1,9	11,8	4,1	-7,8
I21. Llar amb despesa excessiva de l'habitatge (ingressos - despeses hab. <llindar pobresa severa del 40%)	10,4	19,3	8,9	59,9	51,2	-8,6	70,0	64,3	-5,8
Diòcesi de Barcelona									
I14. Llar en infrahabitatge: barraca, barracot, prefabricat o similar	0,4	0,0	-0,4	0,9	0,0	-0,9	1,6	0,0	-1,6
I15. Llar amb deficiències greus en la construcció de l'habitatge	2,6	2,6	0,0	8,3	8,0	-0,3	10,4	12,3	1,9
I16. Llar amb situacions d'insalubritat: humitat, brutícia, pudor	2,7	12,0	9,3	13,7	28,8	15,1	20,9	29,7	8,8
I17. Llar amb amuntegament greu (<15m2 per persona)	9,8	11,6	1,8	41,7	32,6	-9,0	46,4	42,5	-3,9
I18. Llar amb tinença habitatge en precari: facilitada gratuïtament per altres persones o institucions, rellogada, ocupada il·legalment o amb avís de desnonament	6,2	4,7	-1,5	29,7	15,8	-14,0	36,4	19,6	-16,8
I19. Llar amb entorn molt degradat	0,7	2,0	1,3	2,0	4,5	2,5	3,5	5,9	2,4
I20. Llar amb persones de mobilitat reduïda i amb barreres arquitectòniques	2,8	11,3	8,5	9,3	19,8	10,5	8,6	10,3	1,8
I21. Llar amb despesa excessiva de l'habitatge (ingressos - despeses hab. <llindar pobresa severa del 40%)	13,9	20,8	6,9	58,9	59,2	0,3	77,1	72,5	-4,6

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

Juntament a l'esforç econòmic excessiu, també destaquen per la seva incidència especialment elevada, i més gran, en tot cas, que la que s'observa a Catalunya, els problemes vinculats amb les situacions d'insalubritat i humitats a l'habitatge, que afectarien el 12% de les llars de la diòcesi de Barcelona; les situacions d'amuntegament greu (l'11,6%) de les llars i l'existència de barreres arquitectòniques en habitatges amb persones de mobilitat reduïda (l'11,3% de les llars). En els dos primers casos, la incidència d'aquests problemes es dispara, i es multiplica per més de dos, en el cas de les llars en situació d'exclusió social, de tal manera que entre les llars de la diòcesi en situació d'exclusió social els problemes d'insalubritat arriben al 28,8% de les llars i les situacions d'amuntegament greu a un 32,6%.

La prevalença més alta que segons l'EINSFOESSA presenten les llars catalanes, enfront de les del conjunt de l'Estat, pel que fa a les situacions d'amuntegament, també es posa de manifest des de l'any 2017 en els resultats que proporciona l'Enquesta de Condicions de Vida. D'acord amb els resultats més recents d'aquesta enquesta (31), el 2020 un 11,9% (32) de la població catalana estaria afectada per problemes d'amuntegament a l'habitatge, davant d'un 7,6% al conjunt d'Espanya. Aquesta enquesta assenyala a més que entre 2017 i 2020, les situacions de sobreocupació han augmentat des d'un 6,7% a un 11,9% de la població de Catalunya.

La resta de problemes identificats afecten menys del 5% de les llars de la diòcesi de Barcelona i fan referència a la tinença legal de l'habitatge en una situació precària (4,7% de les llars), als problemes de construcció de l'habitatge (2,6%) i a les situacions de degradació en l'entorn de l'habitatge (2%).

(31) Segons aquesta metodologia, es considera que una persona viu en una llar sobreocupada si l'habitatge no té a la seva disposició un nombre mínim d'habitacions igual a: una habitació per a la llar; una habitació per parella a la llar; una habitació per a cada persona soltera de 18 anys o més; una habitació per parella de solters del mateix sexe entre 12 i 17 anys; una habitació per a cada persona soltera entre 12 i 17 anys i no inclosa en la categoria anterior; i/o una habitació per parella de nens menors de 12 anys.

(32) Taxa de sobreocupació de Catalunya a partir de l'Enquesta de Condicions de Vida. Dades publicades a l'Institut d'Estadística de Catalunya.

4.3. Les situacions d'habitatge insegur augmenten i disminueixen lleugerament les d'habitatge inadequat

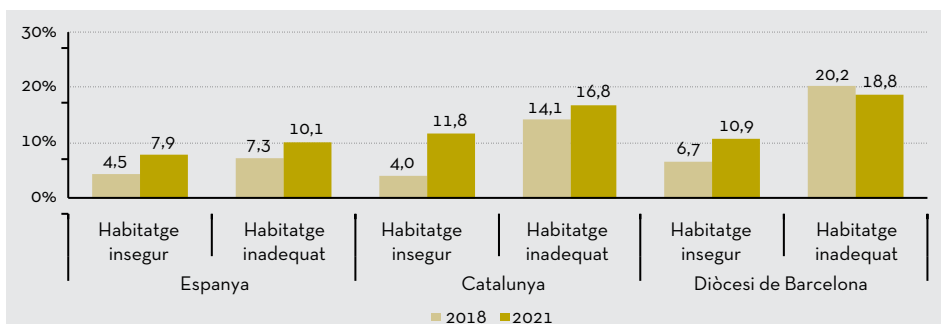
La tipologia ETHOS (European Typology of Homelessness and Housing Exclusion), formulada a mitjans de la primera dècada d'aquest segle en el marc de l'Observatori Europeu sobre les Persones sense Llar, constitueix un instrument de referència a l'hora de classificar i quantificar el problema del sensellarisme i l'exclusió residencial. Entre els seus avantatges principals hi ha el fet que situa el problema del sensellarisme en un marc analític ampli, que inclou formes molt variades d'exclusió residencial. Entre elles, hi ha les situacions d'habitatge insegur i habitatge inadequat –davant de les situacions de sense sostre i sense llar més severes–, per a les quals l'EINSFOESSA (33) ha trobat des de l'any 2018 una proposta d'aproximació a partir de la combinació de diverses preguntes contingudes en el seu qüestionari.

Les situacions d'habitatge insegur, tal com han estat considerades aquí a partir d'ETHOS, estan molt vinculades a la incertesa que provoca no saber si es podrà continuar residint a curt o mitjà termini a l'habitatge actual. Concretament, en aquesta categoria s'inclouen aquelles persones que viuen en llars que: no disposen de seguretat jurídica sobre l'ús de l'habitatge, bé perquè no compten amb un contracte de lloguer o títol legal, perquè no resideixen en un habitatge cedit, ocupat il·legalment, etc.; han perdut els drets que tenien per a l'ús de l'habitatge (amença d'expulsió de l'habitatge, desnonaments, etc.); i/o algun dels membres ha sofert una situació de violència intrafamiliar en l'últim any.

Les situacions d'habitatge insegur afecten un 10,9% de la població de la diòcesi de Barcelona, pràcticament la mateixa proporció que s'observa en el conjunt de Catalunya (11,8%), si bé per damunt de la que resulta per a tot l'Estat (7,9%).

(33) En aquest marc, es considera habitatge insegur si concorre alguna de les següents situacions: (a) tinença en precari de l'habitatge (facilitat gratuïtament per altres persones o institucions, rellogada, ocupada il·legalment); (b) per problemes econòmics la llar ha patit algun tipus d'amença d'expulsió de l'habitatge, immediata o no, al llarg de l'últim any; i (c) algun membre de la llar ha rebut maltractaments físics o psicològics en l'últim any. A més, es considera habitatge inadequat si concorre alguna de les següents situacions: (a) es tracta d'un infrahabitatge (barraca, barracot, prefabricat o similar); (b) l'habitatge presenta deficiències greus en la construcció o un estat ruïnós; (c) la llar està afectada per una situació de sobreocupació greu (<15m² per persona); (d) l'habitatge s'ubica en un entorn molt degradat; i (e) l'habitatge no disposa de subministraments i equipaments bàsics (aigua corrent, aigua calenta, energia elèctrica o evacuació d'aigües residuals).

GRÀFIC 21. Evolució del percentatge de la població de la diòcesi d'Espanya, Catalunya i de la diòcesi de Barcelona afectada per situacions d'habitatge insegur i habitatge inadequat (2018-2021)

Font: EINSFOESSA 2028 i 2021

A diferència de les situacions d'habitatge insegur, les d'habitatge inadequat fan al·lusió a una situació d'absència de condicions inadequades i manca de confort per viure-hi. Entre aquestes condicions hi ha: no tenir les característiques de construcció adequades per ser habitades (deficiències greus en la construcció, estat de ruïna, etc.); no disposar dels subministraments i dotacions adequades per permetre la higiene i la salubritat (aigua corrent, aigua calenta, energia elèctrica, evacuació d'aigües residuals, etc.); i, en últim lloc, no comptar l'habitatge amb unes mínimes condicions de confortabilitat i privacitat adequades per viure-hi (sobreocupació, existència de barreres arquitectòniques en habitatges amb persones amb discapacitat, etc.).

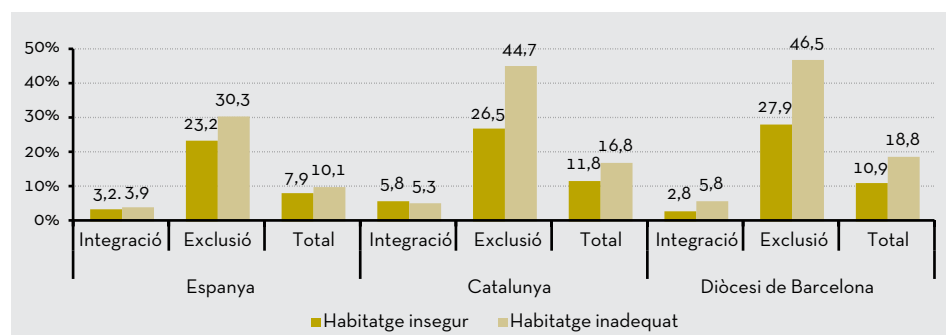
Com pot observar-se al gràfic 21, les situacions d'habitatge inadequat afecten un 18,8% de la població de la diòcesi de Barcelona, una proporció superior tant a la que es dona a Catalunya en conjunt (16,8%), com a la que s'observa arreu del territori estatal (10,1%).

En termes evolutius, i posant l'atenció en el conjunt de la població, el percentatge de població afectat per les dues situacions d'exclusió residencial que acabem d'esmentar ha augmentat en el cas de les situacions d'habitatge insegur i s'ha reduït lleugerament en el cas d'habitatge inadequat. Entre el 2018 i el 2021 la proporció de la població de la diòcesi de Barcelona en una situació residencial d'habitatge insegur ha crescut d'un 6,7% a un 10,9%, mentre que la d'aquelles persones que resideixen en un habitatge inadequat ha caigut d'un 20,2% a un 18,8%. A diferència del que passa a la diòcesi de Barcelona, tant a Catalunya com en el

conjunt de l'Estat la prevalença d'aquestes situacions ha augmentat, amb tot, no hauríem de passar per alt que la diòcesi de Barcelona presenta una incidència propera al 19% i, per tant, superior a la dels altres dos marcs territorials.

Pel que fa a la situació de l'habitatge, és important assenyalar també que les persones en situació d'exclusió social pateixen en un grau més alt que les persones en situació d'integració situacions d'habitatge insegur o inadequat, en els termes definits per la tipologia ETHOS. En efecte, d'acord amb la informació que proporciona l'EINSFOESSA de 2021, el 27,9% de la població en situació d'exclusió social de la diòcesi de Barcelona es troba en una situació d'habitatge insegur i el 46,5% en una situació d'habitatge inadequat.

GRÀFIC 22. Percentatge de la població de la diòcesi d'Espanya, Catalunya i de la diòcesi de Barcelona afectada per situacions d'habitatge insegur i habitatge inadequat segons nivell d'integració social (2021)

Font: EINSFOESSA 2021

En termes absoluts, caldria finalment assenyalar que les situacions d'habitatge insegur afecten a la diòcesi de Barcelona un total de 98.900 llars i 300.700 persones, mentre que les d'habitatge inadequat, una mica més esteses que les d'habitatge insegur, repercutirien sobre 137.200 llars i 520.000 persones. En el primer cas, estaríem parlant, sobretot, de situacions que afecten el domini legal de l'habitatge (tinença en precari de l'habitatge, risc d'amenança d'expulsió) i la seguretat dels seus membres (violència domèstica); mentre que en el cas d'habitatge inadequat ens estaríem referint fonamentalment a situacions que afecten el domini físic de l'habitatge (deficiències greus en la construcció, sobreocupació greu, ubicació en un entorn degradat i manca d'algun subministrament o equipament bàsics).

TAULA 14. Percentatge i estimació del nombre de persones i llars de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona afectades per situacions d'habitatge insegur i habitatge inadequat (2021)

		Persones				Llars			
		Catalunya		Diòcesi de Barcelona		Catalunya		Diòcesi de Barcelona	
		%	N.º	%	N.º	%	N.º	%	N.º
Habitatge insegur	Sí	11,8	915.000	10,9	300.700	10,9	329.900	9,2	98.900
	No	88,2	6.841.900	89,1	2.462.800	89,1	2.701.500	90,8	977.900
	Total	100,0	7.756.900	100,0	2.763.500	100,0	3.031.400	100,0	1.076.800
Habitatge inadequat	Sí	16,8	1.301.200	18,8	520.000	11,7	355.200	12,7	137.200
	No	83,2	6.455.700	81,2	2.243.500	88,3	2.676.200	87,3	939.600
	Total	100,0	7.756.900	100,0	2.763.500	100,0	3.031.400	100,0	1.076.800

Fonts: EINSFOESSA 2021; Xifres de població basades en l'Estadística del Padró Continu d'INE amb data 1 de gener del 2021 i xifra de llars, en l'Enquesta Contínua de Llars d'INE per a l'any 2021. En el cas de la diòcesi de Barcelona, les dades de població corresponen a l'any 2021 i les relatives a les llars, a una estimació de les dades de l'ECH del 2020 a partir del pes poblacional específic d'aquest territori sobre el conjunt de Barcelona.

Des de la perspectiva de la combinació de totes dues situacions, cal afegir, finalment, que només un 3,4% de la població estaria afectada tant per situacions d'habitatge insegur com inadequat i que només per una de les dues situacions ho estarien el 7,5% (únicament insegur) i el 15,4% (només inadequat), respectivament de la població de la diòcesi de Barcelona. Això implica, en altres paraules, que el 73,7% de les persones residents en aquest àmbit territorial estarien lliures de patir alguna d'aquestes dues situacions. Aquesta proporció és molt similar a Catalunya (74,2%) i una mica superior en el conjunt d'Espanya (84,1%), on tal com s'ha comprovat, la incidència d'aquestes situacions és lleugerament inferior.

Capítol 5

Problemes de salut, exclusió social i la COVID-19

5.1. Introducció

El caràcter sociosanitari de la crisi iniciada el març del 2020 obliga a prestar una atenció específica en aquest informe a les dimensions de l'exclusió social relacionades amb la salut, en un context en què els problemes de salut que es tenen en compte per a la construcció dels indicadors d'integració i exclusió social han incrementat la seva prevalença, tant en el conjunt d'Espanya com a la diòcesi de Barcelona. D'altra banda, algunes dades apunten a l'associació entre l'increment de les taxes d'exclusió i l'impacte diferencial de la pandèmia en cada comunitat autònoma. En aquest sentit, cal parlar d'una correlació positiva entre les taxes d'incidència acumulada de la COVID-19 i l'increment de les taxes d'exclusió en cada comunitat (34). Amb tot, convé assenyalar que malgrat que l'origen de la crisi de la COVID-19 se situa en l'àmbit sanitari, l'impacte en la dimensió de la salut està més relacionat amb la crisi social generada per la pandèmia que pel mateix coronavirus com a tal.

A partir d'aquest diagnòstic bàsic, aquest capítol analitza, en primer lloc, l'impacte de la COVID-19 a la província de Barcelona des del punt de vista de l'afectació sobre el conjunt de la població i les conseqüències que aquesta ha tingut entre la població que es troba en situació d'exclusió social a la diòcesi de Barcelona. A més, en aquest cinquè capítol, analitzem l'evolució del conjunt dels indicadors relacionats amb la salut, i prestem una atenció especial en aquells que estan relacio-

(34) La taxa acumulada de contagis per COVID-19 de cada comunitat es relaciona positivament amb l'increment de les situacions d'exclusió (coeficient de correlació de 0,564 en el cas de la variació percentual de la taxa d'exclusió social). L'associació també és positiva, però més dèbil, en el cas de la variació de la taxa bruta de mortalitat entre el 2019 i el 2020 (0,426).

nats amb els problemes de salut mental i amb les dificultats per accedir a l'atenció mèdica durant la primera fase de la pandèmia.

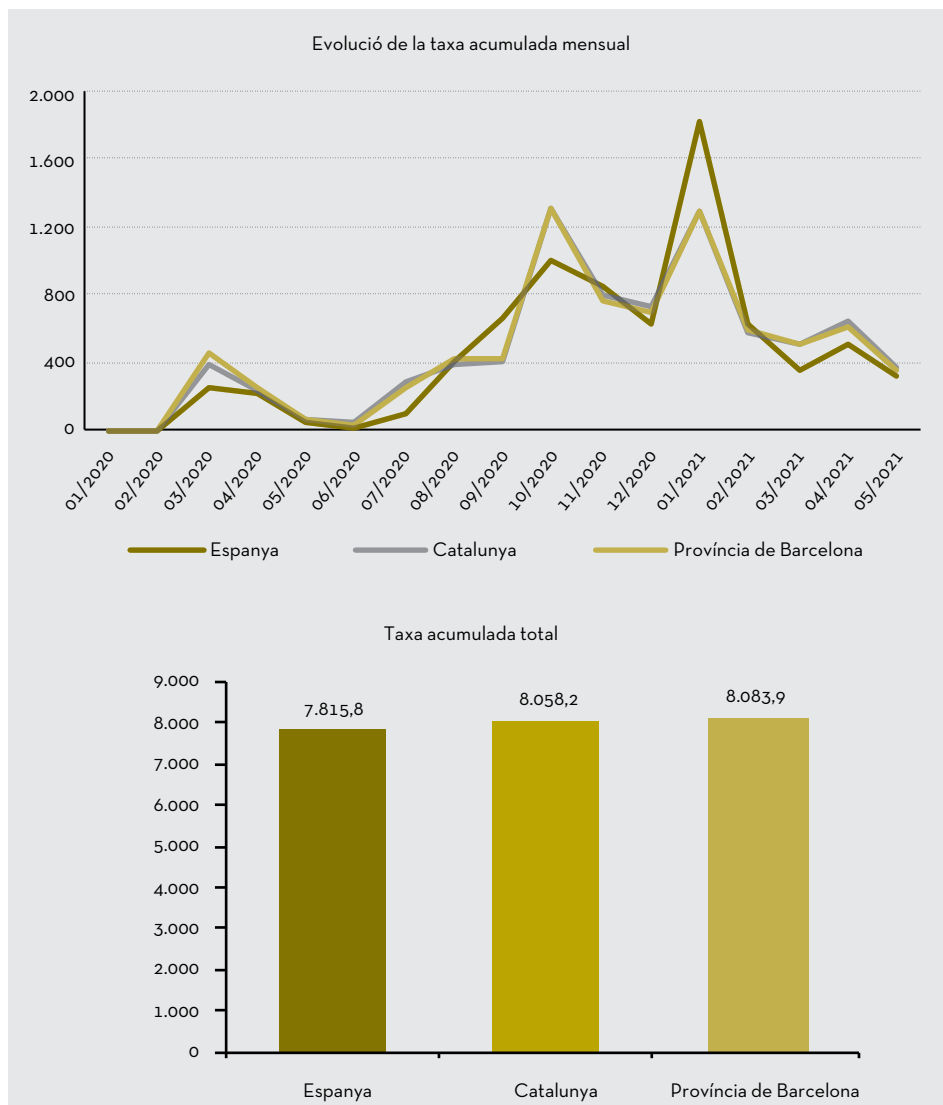
5.2. Un major impacte de la COVID-19 a la província de Barcelona, respecte Catalunya

D'acord amb la informació que proporciona l'Institut de Salut Carles III, a partir de les dades notificades a la Xarxa Nacional de Vigilància Epidemiològica, la província de Barcelona ha tingut entre el gener del 2020 i el maig del 2021 una incidència acumulada de casos de contagi per COVID-19 molt similar a la de Catalunya en el seu conjunt i superior a la que s'observa arreu del territori estatal.

Amb un total de 464.292 casos de contagis notificats entre l'1 de gener del 2020 i el 31 de maig del 2021 (35), la província de Barcelona assoleix en aquest període una taxa acumulada de 8.083,9 contagis per cada 100.000 habitants, fet que situa aquesta província en uns nivells d'incidència acumulada, si bé una mica superiors, molt propers als de Catalunya en el seu conjunt, amb 8.058,2 contagis per cada 100.000 habitants. Des d'una perspectiva comparada, tant la província de Barcelona, com Catalunya, es troben en una situació relativament intermèdia respecte de la resta de comunitats autònomes, si bé presenten totes dues una incidència una mica més gran que la que s'observa per al conjunt de l'Estat (7.815,8‰). Durant el període analitzat s'observa que la incidència de contagis de COVID-19 no presenta el mateix ritme arreu del territori. Mentre que l'octubre del 2020 el pic de contagis de Catalunya i la província de Barcelona va ser més gran que l'observat per al conjunt d'Espanya, la tendència es va invertir el gener del 2020, en què la tercera onada –que es va allargar entre el desembre del 2020 i el febrer del 2021 aproximadament–, va tenir una incidència més gran en el conjunt d'Espanya que no pas a Catalunya.

(35) Les dades han estat extretes a partir de la informació que proporciona l'Institut de Salut Carles III a partir de la declaració dels casos de COVID-19 a la Xarxa Nacional de Vigilància Epidemiològica (RENAVE) a través de la plataforma informàtica per via Web SiViES (Sistema de Vigilància d'Espanya) que gestiona el Centre Nacional d'Epidemiologia (CNE). A l'hora d'interpretar les dades globals que s'ofereixen en aquest Panel COVID-19, cal tenir en compte que els resultats són provisionals i cal interpretar-los amb precaució perquè s'ofereix la informació disponible en el moment de l'extracció de dades. En aquest cas, les dades han estat extretes el 2 de desembre del 2021 i corresponen al període transcorregut entre l'1 de gener del 2020 i el 31 de maig del 2021. [<https://cneccovid.isciii.es/covid19/#documentacion-y-datos>]

GRÀFIC 23. Evolució del nombre de casos de contagis de COVID-19 per cada 100.000 habitants d'Espanya, Catalunya i de la província de Barcelona (gener 2020 - maig 2021)

Fonts: Institut de Salut Carles III. Dades notificades a la Xarxa Nacional de Vigilància Epidemiològica a través del Si-ViES. Nombre de casos per tècnica diagnòstica i província (de residència) [Dades extretes el 2/12/2021]; INE. Estadística del Padró Continu. 2020.

La major incidència acumulada de casos de COVID-19 a la província de Barcelona també va suposar una taxa més gran que la registrada a Catalunya d'hospitalitzacions, ingressos en unitats de cures intensives i defuncions relatives a les perso-

nes que van morir amb diagnòstic clínic de COVID-19, d'acord amb les definicions de casos vigents en cada moment.

TAULA 15. Defuncions, hospitalitzacions i ingressos a les UCIs per COVID per mesos a Espanya, Catalunya i a la província de Barcelona (gener 2020 a maig 2021)

	Nombre			Taxa per 100.000		
	Defuncions	Hospita- litzacions	UCI	Defuncions	Hospita- litzacions	UCI
Espanya						
Total	81.175	381.542	36.341	171,07	804,08	76,59
Catalunya						
01/2020	0	107	2	0,00	1,38	0,03
02/2020	0	220	5	0,00	2,83	0,06
03/2020	2.010	11.074	1.072	25,83	142,33	13,78
04/2020	3.709	7.081	460	47,67	91,01	5,91
05/2020	715	661	36	9,19	8,50	0,46
06/2020	86	216	17	1,11	2,78	0,22
07/2020	78	523	44	1,00	6,72	0,57
08/2020	234	946	93	3,01	12,16	1,20
09/2020	304	1.197	100	3,91	15,38	1,29
10/2020	766	3.096	262	9,85	39,79	3,37
11/2020	1.586	3.291	273	20,38	42,30	3,51
12/2020	1.082	2.205	164	13,91	28,34	2,11
01/2021	1.927	4.068	401	24,77	52,28	5,15
02/2021	1.114	2.224	211	14,32	28,58	2,71
03/2021	544	1.961	159	6,99	25,20	2,04
04/2021	451	1.950	193	5,80	25,06	2,48
05/2021	201	941	109	2,58	12,09	1,40
Total	14.807	41.761	3.601	190,31	536,74	46,28
Barcelona						
01/2020	0	31	1	0,00	0,54	0,02
02/2020	0	167	5	0,00	2,91	0,09
03/2020	1.803	10.103	951	31,39	175,91	16,56
04/2020	3.138	6.169	378	54,64	107,41	6,58
05/2020	577	557	28	10,05	9,70	0,49
06/2020	70	166	12	1,22	2,89	0,21
07/2020	40	350	26	0,70	6,09	0,45
08/2020	175	741	74	3,05	12,90	1,29
09/2020	217	958	85	3,78	16,68	1,48
10/2020	540	2.723	230	9,40	47,41	4,00
11/2020	1.150	2.799	224	20,02	48,73	3,90
12/2020	710	1.843	141	12,36	32,09	2,45
01/2021	1.389	3.359	316	24,18	58,48	5,50

02/2021	823	1.843	172	14,33	32,09	2,99
03/2021	407	1.728	138	7,09	30,09	2,40
04/2021	350	1.663	157	6,09	28,95	2,73
05/2021	154	817	96	2,68	14,23	1,67
Total	11.543	36.017	3.034	200,98	627,10	52,83

Fonts: Institut de Salut Carles III. Dades notificades a la Xarxa Nacional de Vigilància Epidemiològica a través del Si-VIES. Nombre d'hospitalitzacions, nombre d'ingressos a l'UCI i nombre de defuncions per sexe, edat i província de residència [Dades extretes el 2/12/2021]; INE. Estadística del Padró Continu. 2020.

Com pot observar-se a la taula 15, amb 36.017 hospitalitzacions, 3.034 ingressos a l'UCI i 11.543 defuncions en el període que va del gener del 2020 al maig del 2021, les taxes acumulades que resulten per a la província de Barcelona –de 627,1 hospitalitzacions, 52,83 ingressos a l'UCI i gairebé 201 defuncions per cada 100.000 habitants– són un 17%, 14% i 6%, respectivament, més grans que les que es registren per al conjunt de Catalunya. Des d'una altra perspectiva, les dades registrades mostren també que malgrat que a la província de Barcelona –i, també, Catalunya– van registrar una taxa acumulada de contagis més gran que la del conjunt de l'Estat, la taxa d'hospitalitzacions i ingressos a l'UCI de Barcelona va ser substancialment menor que la resultant per al conjunt d'Espanya. Al contrari passa amb les defuncions, ja que la taxa registrada a la província de Barcelona (200,98 persones mortes per cada 100.000 habitants) va ser substancialment més gran que la registrada en el conjunt d'Espanya (171,07%).

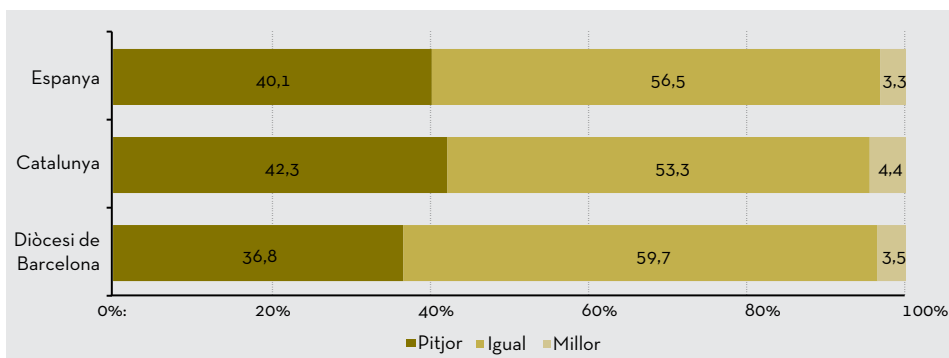
En tot cas, cal fer una darrera menció a la provisionalitat d'aquestes dades, així com al fet que variïn, més del que seria raonable, segons la font d'informació consultada. En efecte, les dades que proporciona l'Idescat a partir del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya (36) assenyalen per al mateix període que el nombre de casos, ingressos hospitalaris i defuncions (676.596 casos, 55.148 ingressos i 22.219 morts) va ser notablement més gran que el que ofereix la Xarxa Nacional de Vigilància Epidemiològica (626.963 casos, 45.362 ingressos hospitalaris i a les UCIs i 14.807 defuncions). Més enllà en qualsevol cas de les xifres exactes o dels criteris metodològics emprats en un cas i altre, el que posen de manifest aquestes dades és el profund impacte que ha tingut la irrupció de la pandèmia durant aquest primer any i mig en la societat catalana i el seu sistema de salut.

(36) [www.idescat.cat/pub/?id=covid] Dades extretes el 9/12/2021.

5.3. La pandèmia ha fet empitjorar l'estat d'ànim d'una mica més d'un terç de la població de la diòcesi de Barcelona

Si bé és cert que per a una part majoritària de la població la pandèmia no ha suposat canvis rellevants pel que fa a la seva actitud davant la vida, cal remarcar que, per a determinades persones que conformen un nombre gens menyspreable, aquesta situació sí que ha comportat un empitjorament del seu estat d'ànim. Concretament, les dades disponibles per a la diòcesi de Barcelona posen en relleu que una mica més d'un terç de la població (36,8%) considera que el seu estat d'ànim després de la pandèmia és pitjor que abans del confinament del març del 2020. Aquestes dades són, en tot cas, una mica millors que les que es registren tant a Catalunya com a Espanya en el seu conjunt, on la proporció de persones que reporten un empitjorament en el seu estat d'ànim supera el 40% de la població.

GRÀFIC 24. Distribució de la població d'Espanya, Catalunya i de la diòcesi de Barcelona segons l'impacte de la pandèmia per COVID-19 en el seu estat d'ànim (2021)

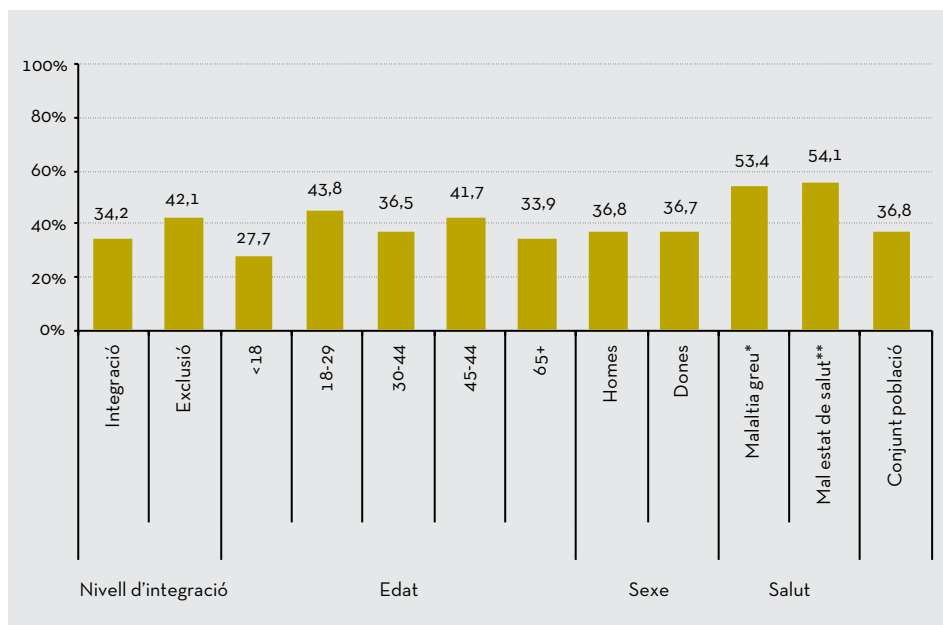

Font: EINSFOESSA 2021

La irrupció de la pandèmia el 2020, el confinament domiciliari que es va produir entre el març i el maig del 2020 i la situació anòmala que des d'aleshores vivim no ha tingut el mateix impacte en tota la població. En aquest sentit, l'anàlisi de les diferències pel que fa al percentatge de població amb un estat d'ànim que ha empitjorat després de la pandèmia presenta alguns resultats d'interès. Des de la perspectiva de la seva situació en l'escala integració/exclusió, la informació disponible per a la diòcesi de Barcelona apunta que entre les persones en situació d'exclusió social el deteriorament de la seva actitud davant la vida s'ha estès més (el 42,1% transmet un empitjorament del seu estat d'ànim) que entre les persones

en situació d'integració social (34,2%). No s'observen diferències, al contrari, pel que fa al sexe, però sí pel que fa a l'edat. Homes i dones reporten un empitjorament del seu estat d'ànim similar, amb tot, les persones menors d'edat conformen el grup on menys esteses es troben aquestes situacions i les persones joves, entre 18 i 29 anys, serien el grup d'edat que més hauria acusat, des d'un punt de vista emocional, aquesta situació de pandèmia.

GRÀFIC 25. Percentatge de la població de la diòcesi de Barcelona entre la qual la pandèmia per COVID-19 ha suposat un empitjorament del seu estat d'ànim, per diverses variables sociodemogràfiques (2021)

*Té diagnosticada alguna malaltia greu o problema de salut crònic, deficiència o discapacitat.

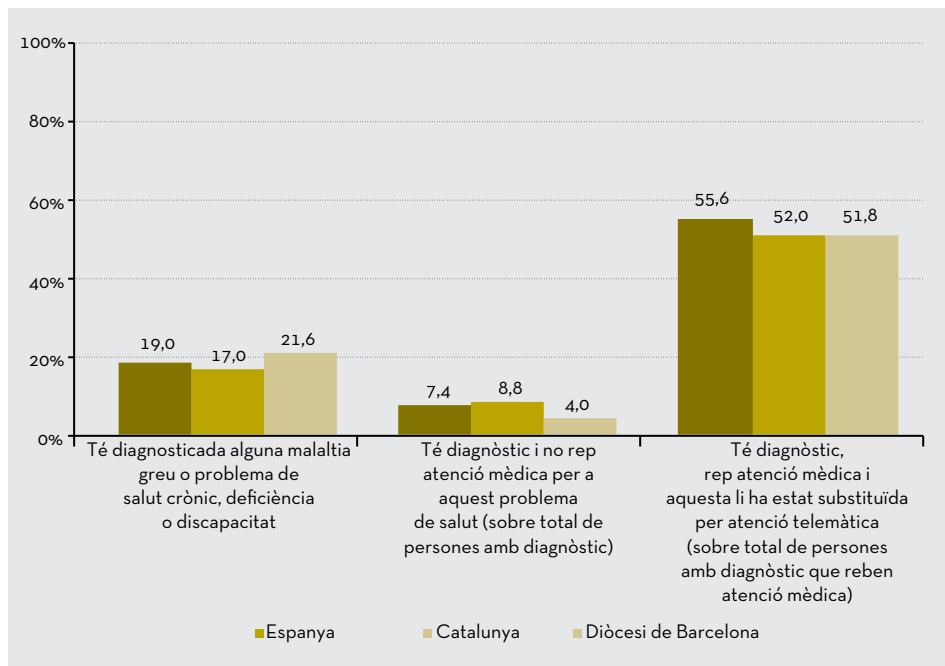
**Salut autopercebuda regular, dolenta o molt dolenta.

Font: EINSFOESSA 2021

D'altra banda, s'observa que les persones que tenen diagnosticada alguna malaltia greu o problema de salut crònic, una deficiència o una discapacitat, i entre les que tenen un estat de salut deteriorat presenten un abast molt més gran pel que fa a l'empitjorament de l'estat d'ànim com a conseqüència de la pandèmia. Des d'aquesta perspectiva, cal remarcar que entre aquelles persones que més han vist empitjorar el seu estat d'ànim hi ha les que ja tenien la salut prèviament afectada i sobre les quals la COVID-19 ha tingut efectes pitjors.

Una altra perspectiva per a l'anàlisi de l'impacte de la COVID-19 en la salut de la població es relaciona amb aquelles persones que, tenint diagnosticada alguna malaltia greu o problema de salut crònic, deficiència o discapacitat, i havent rebut habitualment atenció mèdica presencial per fer front a la seva malaltia, han hagut d'accedir a sistemes d'atenció de tipus telemàtic, o no han pogut percebre cap tipus d'atenció. Les dades del gràfic 26 posen de manifest que una mica més del 20% de la població de la diòcesi de Barcelona té diagnosticada alguna malaltia greu o problema de salut crònic. D'elles, només el 4% –el 8,8% a Catalunya en el seu conjunt– no rep atenció mèdica per al seu problema de salut. Entre les que sí que en reben, el 51,8% –el 52% a Espanya– assenyala que l'atenció mèdica presencial que rebien durant la pandèmia va ser substituïda per una atenció per via telemàtica.

GRÀFIC 26. Percentatge de la població d'Espanya, Catalunya i de la diòcesi de Barcelona que té diagnosticada alguna malaltia greu o problema de salut crònic, deficiència o discapacitat i assistència mèdica (2021)

Font: EINSFOESSA 2021

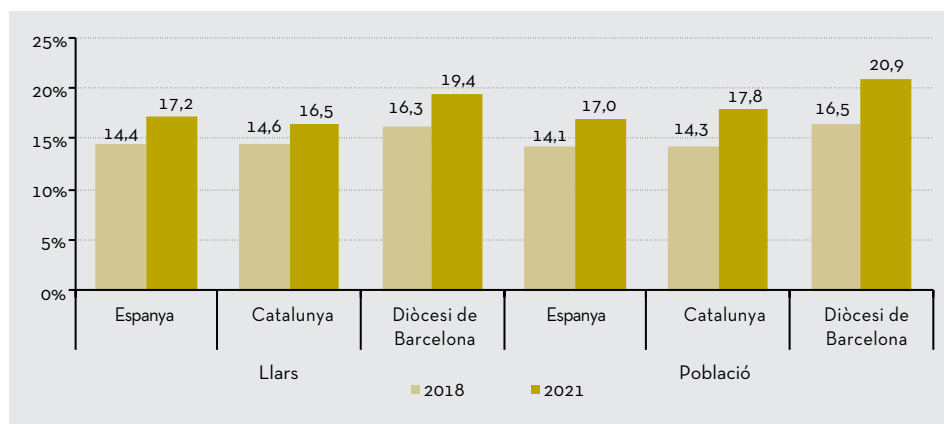
5.4. Augmenten les llars i la població amb problemes d'exclusió social en la dimensió de la salut

Més enllà de l'impacte precís de la COVID-19 en la població de la diòcesi de Barcelona, el cert és que durant aquests darrers tres anys ha augmentat la proporció de llars i de persones que estan afectades per problemes d'exclusió social en la dimensió de la salut. En relació amb aquesta qüestió, el que s'observa és que el deteriorament en aquesta dimensió que ha patit la diòcesi de Barcelona és similar al que han experimentat Catalunya en el seu conjunt o bé a tot el territori estatal, comptant que la diòcesi de Barcelona, que presentava ja l'any 2018 uns nivells d'exclusió en aquesta dimensió més elevats, els continua mantenint el 2021.

Com es desprèn dels últims resultats de l'EINSFOESSA 2021, la proporció de llars i persones amb problemes d'exclusió social en la dimensió de la salut és molt propera al 20% (són el 19,4% de les llars i un 20,9% de la població de la diòcesi de Barcelona), percentatge superior al que en el conjunt de Catalunya presenten les llars (16,5%) i la població (17,8%) afectades per l'exclusió social en la dimensió de la salut.

En parlar de problemes d'exclusió social en la dimensió de la salut ens referim a l'existència d'alguna situació vinculada als sis indicadors que la metodologia EINSFOESSA hi inclou i que es recullen a la taula 16.

GRÀFIC 27. Evolució del percentatge de la població i les llars d'Espanya, Catalunya i de la diòcesi de Barcelona amb problemes d'exclusió social en la dimensió de la salut (2018-2021)

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

Considerant, des d'aquesta perspectiva, el conjunt de llars de la diòcesi de Barcelona, podem assenyalar que, amb diferència, els dos problemes més esmentats en la dimensió de la salut són la manca d'accés a medicaments per problemes econòmics (el 13% de les llars de la diòcesi de Barcelona ha deixat de comprar medicaments o pròtesis, han deixat de seguir tractaments o dietes, per problemes econòmics (37)) i la presència d'una discapacitat, malaltia crònica o problemes greus de salut que afecten totes les persones adultes de la llar (5,8%). Tots dos problemes són també els més prevalents a Catalunya i a Espanya, on afecten una proporció de llars no gaire més diferent de la de la diòcesi de Barcelona.

Pel que fa a la resta de problemes, cal destacar també, per una incidència una mica més elevada que les altres, el relatiu a les situacions vinculades a haver passat gana de manera relativament freqüent en l'actualitat o en un passat recent (el 3,1% de les llars). Els tres problemes restants, amb un abast menor —afecten menys del 2% de les llars a la diòcesi de Barcelona— i tenen a veure amb aquelles llars amb algun malalt greu o crònic que no rep assistència mèdica (1,8%), amb alguna persona dependent que no rep ajuda (1,7%) i amb algú a la llar sense cobertura sanitària (0,6%).

Si bé la incidència en general dels sis problemes esmentats no difereix substancialment de la que s'observa a Catalunya o, fins i tot, al conjunt de l'Estat, la major prevalença que presenta a la diòcesi, davant de la resta de territori, l'existència de llars en què tots els integrants tenen alguna limitació per a les activitats de la vida diària podria vincular-se a la major presència a la diòcesi de Barcelona de persones d'edat molt avançada. Segons la informació que proporciona l'Estadística del Padró Continu de l'INE, amb dades de l'1 de gener del 2021, els municipis que integren la diòcesi de Barcelona tenen en el seu conjunt una proporció de persones de 80 anys i més (6,6%) superior a la de Catalunya (5,7%) i Espanya (6%).

(37) Aquesta situació, sense cap mena de dubte, compromet la salut de les persones que la pateixen i implica un impediment seriós en el procés d'integració a curt o mitjà termini ja que pot dificultar la realització d'activitats de la vida quotidiana (treballar, formar-se, etc.). En trobem, doncs, davant d'un curiós cercle viciós que formen la crisi sanitària i la social i que acaben retroalimentant-se: la crisi d'origen sanitari genera una crisi social que afecta amb intensitat la salut de les persones que viuen en les llars més desfavorides, fet que, en darrera instància, els redueix les possibilitats d'integració social.

TAULA 16. Evolució dels nivells d'afectació d'indicadors en la dimensió de la salut a Espanya, Catalunya i a la diòcesi de Barcelona per al conjunt de llars, llars en exclusió i llars en exclusió severa (2018-2021)

(%)	Total llars			Llars en exclusió			Llars en exclusió severa		
	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.
Espanya									
I22. Llar amb alguna persona sense cobertura sanitària	0,6	0,8	0,2	1,4	1,3	0,0	2,2	1,5	-0,7
I23. Llar en què algú ha passat gana en els darrers 10 anys amb freqüència o en passen ara	2,2	2,6	0,4	13,0	12,1	-0,8	23,3	19,3	-4,1
I24. Llar en què tots els adults pateixen discapacitat, malaltia crònica o problemes greus de salut que els generen limitacions per a les activitats de la vida diària	4,6	4,3	-0,3	6,8	4,8	-1,9	7,2	4,5	-2,7
I25. Llar amb alguna persona dependent que necessita ajuda o la cura d'una altra persona (per realitzar les activitats de la vida diària) i que no en rep	1,0	1,2	0,2	2,3	2,7	0,4	2,3	3,9	1,6
I26. Llar amb algú malalt greu o crònic que no ha rebut assistència mèdica per a aquella malaltia en un any	2,1	2,2	0,1	2,7	3,2	0,5	2,0	2,5	0,5
I27. Llar que ha deixat de comprar medicaments o pròtesis, de seguir tractaments o dietes, per problemes econòmics (sota el llindar de pobresa moderada del 60%)	7,5	13,1	5,5	38,7	48,4	9,7	58,1	66,8	8,8
Catalunya									
I22. Llar amb alguna persona sense cobertura sanitària	0,9	0,5	-0,4	1,4	1,6	0,3	1,2	2,8	1,6
I23. Llar en què algú ha passat gana en els darrers 10 anys amb freqüència o en passen ara	3,0	3,0	-0,1	19,5	11,7	-7,8	34,0	20,7	-13,2
I24. Llar en què tots els adults pateixen discapacitat, malaltia crònica o problemes greus de salut que els generen limitacions per a les activitats de la vida diària	4,0	3,3	-0,8	7,0	4,5	-2,5	9,5	5,4	-4,1

(%)	Total llars			Llars en exclusió			Llars en exclusió severa		
	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.
I25. Llar amb alguna persona dependent que necessita ajuda o la cura d'una altra persona (per realitzar les activitats de la vida diària) i que no en rep	1,1	0,7	-0,4	3,0	2,2	-0,8	2,2	2,5	0,3
I26. Llar amb algú malalt greu o crònic que no ha rebut assistència mèdica per a aquella malaltia en un any	3,4	2,8	-0,6	1,2	4,2	3,0	0,8	3,9	3,1
I27. Llar que ha deixat de comprar medicaments o pròtesis, de seguir tractaments o dietes, per problemes econòmics (sota el llindar de pobresa moderada del 60%)	5,6	13,3	7,7	35,7	45,7	10,0	41,4	70,1	28,6
Diòcesi de Barcelona									
I22. Llar amb alguna persona sense cobertura sanitària	1,7	0,6	-1,1	3,0	1,8	-1,1	2,5	2,7	0,2
I23. Llar en què algú ha passat gana en els darrers 10 anys amb freqüència o en passen ara	2,6	3,1	0,4	14,5	12,0	-2,6	24,7	20,5	-4,2
I24. Llar en què tots els adults pateixen discapacitat, malaltia crònica o problemes greus de salut que els generen limitacions per a les activitats de la vida diària	6,0	5,8	-0,2	7,3	5,0	-2,2	6,8	3,1	-3,7
I25. Llar amb alguna persona dependent que necessita ajuda o la cura d'una altra persona (per realitzar les activitats de la vida diària) i que no en rep	2,1	1,7	-0,3	4,5	4,6	0,1	1,0	4,4	3,5
I26. Llar amb algú malalt greu o crònic que no ha rebut assistència mèdica per a aquella malaltia en un any	1,3	1,8	0,5	1,7	0,8	-0,9	1,6	1,7	0,1
I27. Llar que ha deixat de comprar medicaments o pròtesis, de seguir tractaments o dietes, per problemes econòmics (sota el llindar de pobresa moderada del 60%)	7,5	13,0	5,4	37,5	42,8	5,3	49,3	63,7	14,5

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

La prevalença d'aquestes problemàtiques és superior entre les llars en situació d'exclusió social: dins d'aquest grup, el 42,8% ha deixat de comprar medicaments o de seguir tractaments o dietes per problemes econòmics i el 12% compta amb algú que ha experimentat situacions freqüents de gana. El caràcter extremada-

ment exclusogen de totes dues situacions també pot observar-se en les llars en situació d'exclusió severa, en què aquestes situacions són compartides pel 63,7% i 20,5%, respectivament, de totes elles.

5.5. Els problemes de malaltia o trastorn mental es tradueixen en una major presència de situacions d'exclusió en pràcticament totes les dimensions

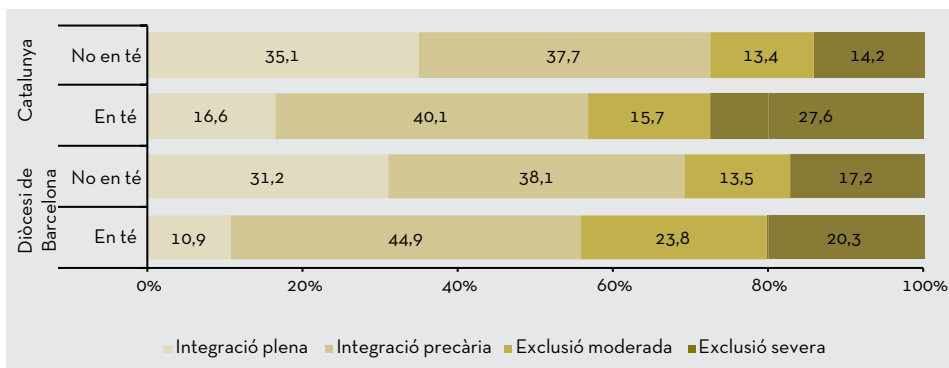
L'enquesta d'EINSFOESSA 2021 no està dissenyada per diagnosticar trastorns mentals o malalties psiquiàtriques, però sí que permet identificar les persones a les quals els ha estat diagnosticada, en el passat o fa poc, algun tipus de malaltia mental o trastorn de l'estat d'ànim (38). Les dades de l'enquesta posen de manifest que aquestes persones representen el 10,5% de la població de la diòcesi de Barcelona i el 10,3% de la de Catalunya en el seu conjunt.

Les dades corresponents al 2021 ens indiquen que les persones amb diagnòstic de malaltia o trastorn mental a la diòcesi de Barcelona experimenten en un grau més alt que la població que no té aquests problemes situacions d'exclusió social. La taxa d'exclusió social entre les persones que no declaren un diagnòstic d'aquest tipus és del 30,7% a la diòcesi de Barcelona, mentre que arriba a un 44,1% entre les persones que tenen un diagnòstic de malaltia o trastorn mental.

Des de la perspectiva comparada, les dades corresponents al conjunt de Catalunya també suggereixen que les situacions d'exclusió social es troben més esteses entre les persones diagnosticades amb alguna malaltia o trastorn mental, si bé en aquest cas Catalunya presenta una proporció una mica més elevada que la de la diòcesi de Barcelona de persones que tenen un diagnòstic de malaltia o trastorn mental i es troben en una situació d'integració plena (el 16,6% a Catalunya, davant d'un a penes 10,9% a la diòcesi de Barcelona).

(38) S'hi inclouen totes aquelles persones que han respost afirmativament alguna d'aquestes dues preguntes: «Ha estat diagnosticat d'esquizofrènia i altres trastorns psicòtics (per exemple, brots psicòtics, paranoia...)?» i «Ha estat diagnosticat de trastorns de l'estat d'ànim (per exemple, depressió, ansietat, TOC...)?» En tots dos casos s'agrupen les respostes dels qui hi responen afirmativament, independentment que el diagnòstic correspongui als darrers 12 mesos o s'hagi dictat anteriorment.

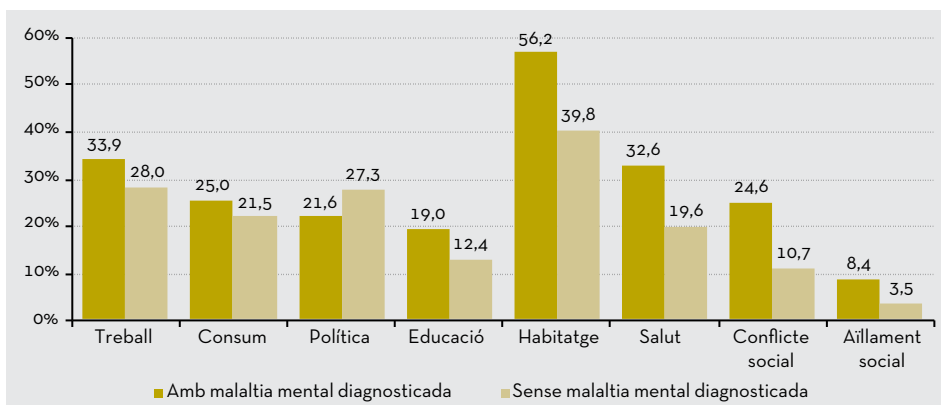
GRÀFIC 28. Distribució de la població de la diòcesi de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona en funció de l'existència d'una malaltia o trastorn mental, segons nivells d'integració social (2021)

Font: EINSFOESSA 2021

També pot observar-se clarament fins a quin punt el deteriorament o afectació de la salut mental està relacionat amb l'exclusió –i no únicament en la dimensió de la salut–, quan s'analiza la presència d'algun problema d'exclusió social en les diverses dimensions que preveu la metodologia de l'EINSFOESSA. Com es pot apreciar en el gràfic 29, en totes les dimensions –llevat de la relativa a la de la participació política– les persones amb un diagnòstic de malaltia o trastorn mental presenten una incidència més elevada de l'exclusió social que aquelles que no ho refereixen. Les diferències més grans entre tots dos grups s'observen, a més de

GRÀFIC 29. Percentatge de la població de la diòcesi de Barcelona amb problemes d'exclusió en diverses dimensions, segons l'existència d'una malaltia o trastorn mental (2021)

Font: EINSFOESSA 2021

en la mateixa dimensió de la salut, en les dimensions de l'habitatge i del conflicte social, on les persones diagnosticades tenen una prevalença d'exclusió social entorn dels 16 i 14 punts percentuals, respectivament, més elevada en aquelles altres que no refereixen problemes de salut mental.

Capítol 6

La pandèmia i la crisi associada no han malmès les relacions socials ni han debilitat les xarxes de suport familiar

6.1. Introducció

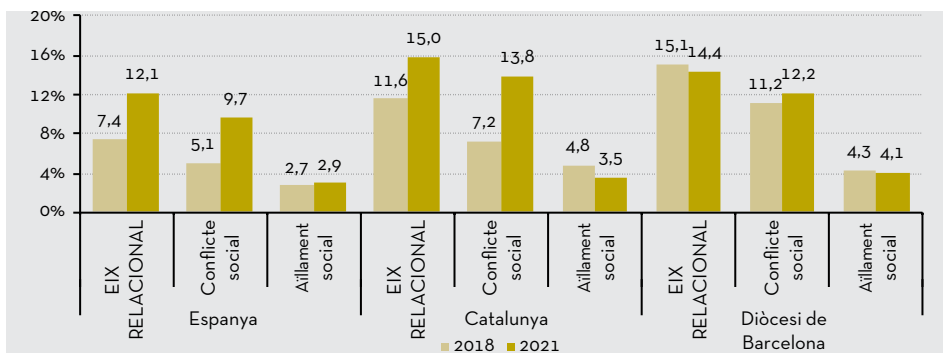
Tal com s'esmentava al capítol dos, a propòsit de l'abast de l'exclusió en els tres grans eixos en què la metodologia de l'EINSFOESSA l'analitza (econòmic, polític i relacional), les situacions d'exclusió social en l'eix relacional s'han incrementat de manera important en el conjunt d'Espanya amb la crisi de la COVID-19, i han passat d'afectar un 7,4% de la població el 2018 a un 12,1% el 2021. A diferència del que ha passat en el conjunt de l'Estat, la diòcesi de Barcelona presenta una evolució molt diferent. El 2018, el seu nivell d'exclusió social en l'eix relacional se situava molt per damunt del registrat per a Espanya i fins i tot Catalunya i el 2021, a diferència del que ha passat en aquests dos territoris —on l'exclusió en l'eix relacional ha augmentat—, la diòcesi de Barcelona ha reduït lleugerament el percentatge d'exclusió registrat tres anys abans: el 2018 la proporció de la població que presentava algun problema d'exclusió social en l'eix relacional era d'un 15,1%, mentre que el 2021 aquesta proporció ha estat del 14,4%.

Aquest capítol ofereix una oportunitat d'examinar fins a quin punt s'han reforçat o debilitat en aquests tres darrers anys les relacions i xarxes socials que s'estableixen a diversos nivells. Amb aquest objectiu, aquest capítol s'organitza en dues parts. En la primera d'elles s'analitza la incidència i evolució de les situacions d'exclusió social vinculades a les dimensions de conflicte i aïllament social que integren l'eix relacional de l'exclusió i, en la segona, les xarxes de suport que es teixeixen entre llars, que poden arribar a suposar no només autèntics recursos socials (capital social), sinó també generar processos de pertinença i d'identitat comunitària.

6.2. La incidència dels problemes d'exclusió social vinculats a les relacions socials, que era molt alta el 2018, aconseguix reduir-se

Si bé el 2018 parlàvem del fet que les bones relacions existents entre les persones que formaven la llar i amb el seu entorn suposaven una de les millors notícies del nostre informe anterior, avui cal dir que la crisi de la COVID-19 està tensant i erosionant amb força la qualitat d'aquestes relacions. De fet, tant a Catalunya com en el conjunt de l'Estat, el que s'observa és un creixement gens menyspreable en els percentatges d'exclusió de la població en l'eix relacional. El cas de la diòcesi de Barcelona és, com ja hem comentat, singular. Presentava ja el 2018 un nivell d'exclusió en aquest eix superior al de Catalunya i el conjunt de l'Estat i el 2021, lluny d'augmentar, ha aconseguit reduir lleugerament i equiparar pràcticament el nivell d'exclusió actual en aquest eix al de Catalunya.

GRÀFIC 30. Evolució del percentatge de la població d'Espanya, Catalunya i de la diòcesi de Barcelona afectada per l'eix relacional i les seves dimensions (2018-2021)

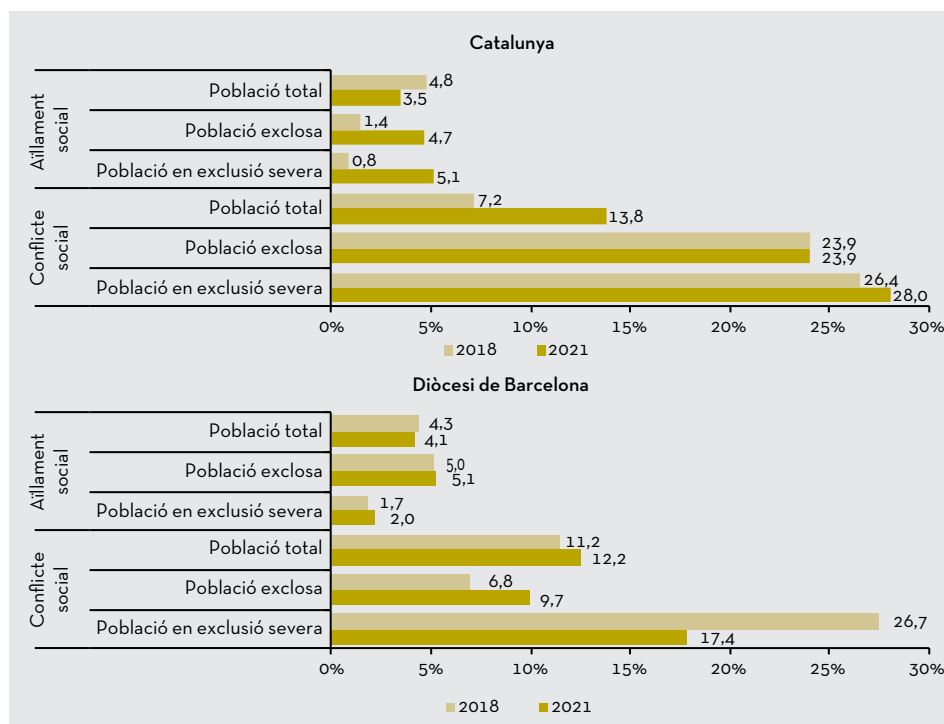

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

Els problemes d'exclusió en l'eix relacional –contemplats a partir de les dimensions del conflicte i de l'aïllament social– experimenten en el conjunt de Catalunya un creixement relativament elevat que, amb tot, no es dona a la diòcesi de Barcelona. Entre els anys 2018 i 2021, la prevalença de problemes d'exclusió en l'eix relacional passa a Catalunya de l'11,6% de la població a un 15,9%, cosa que, si més no en termes relatius, situa aquest eix com el de creixement més gran en aquesta comunitat autònoma. En el cas de la diòcesi de Barcelona, el creixement

més gran en termes relatius es dona en l'exclusió en l'eix econòmic (39), mentre que en l'eix relacional la incidència de l'exclusió arriba a reduir-se una mica menys d'un punt percentual.

GRÀFIC 31. Evolució del percentatge de la població de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona afectada per cadascuna de les dimensions de l'eix relacional, segons nivell d'integració social (2018-2021)

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

Pel que fa a les dues dimensions que s'analitzen en aquest eix relacional –la dimensió de conflicte i la d'aïllament social, que inclouen d'una banda les relacions socials adverses i altres situacions de conflictivitat social i/o familiar i, d'altra banda, l'absència de llaços i suports socials–, cal assenyalar un fet similar al ja apuntat. En aquest sentit, des d'una perspectiva evolutiva, la diòcesi de Barcelona mostra

(39) Com hem analitzat al capítol 1, la prevalença de l'exclusió social en l'eix econòmic ha passat a la diòcesi de Barcelona del 22,4% el 2018 a un 37,9% el 2021.

una gran estabilitat en tots dos indicadors pel que fa a la presència en cadascun d'ells de problemes d'exclusió social. Tant la proporció de persones afectades per l'exclusió social en la dimensió del conflicte, com la d'aquelles altres amb problemes d'exclusió en la dimensió de l'aïllament social s'han mantingut pràcticament estables a la diòcesi de Barcelona al voltant d'un 12% i un 4%, respectivament. Aquests resultats contrasten àmpliament amb la situació observada a Catalunya, on les dades d'evolució apunten a un important deteriorament en la dimensió del conflicte social, en què els problemes d'exclusió passen de representar un 7,2% el 2018 a suposar el 13,8% de la població total el 2021.

Al marge de l'evolució desigual d'aquests problemes durant els darrers tres anys, un dels aspectes que més clarament pot observar-se tant a Catalunya, com a la diòcesi de Barcelona és la naturalesa molt desigual de les dues dimensions que s'examinen aquí. Si bé és cert que els problemes en la dimensió de l'aïllament i el conflicte social tenen un abast desigual (afecten a la diòcesi de Barcelona el 4,1% i 12,2% de la població, respectivament), ho és també que els problemes vinculats a la primera de les problemàtiques presenten un caràcter molt menys exclusogen que els associats al conflicte social. Si en el primer cas, tot just hi ha diferències entre la població integrada i l'exclusa, la població en situació d'exclusió es troba molt més afectada per problemes de conflicte socials que la població integrada socialment.

La taula que es mostra a continuació ofereix per a cadascuna de les dimensions analitzades en aquest apartat (conflicte i aïllament social), els problemes d'exclusió social que la metodologia de l'EINSFOESSA assigna a cadascuna d'elles.

TAULA 17. Evolució dels nivells d'afectació d'indicadors de l'eix relacional a Espanya, Catalunya i a la diòcesi de Barcelona per al conjunt de llars, llars en exclusió i llars en exclusió social severa (2018-2021)

Indicadors de l'eix relacional (%)	Total llars			Llars en exclusió			Llars en exclusió severa		
	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.
Espanya									
I28. Llar en què algú ha rebut o rep maltractament físic o psicològic en els darrers 10 anys	2,4	3,5	1,0	7,8	9,7	1,9	9,3	10,9	1,6

La pandèmia i la crisi associada no han socavat les relacions socials ni han debilitat les xarxes de suport familiar

Indicadors de l'eix relacional (%)	Total llars			Llars en exclusió			Llars en exclusió severa		
	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.
I29. Llar amb relacions molt dolentes, dolentes o més aviat dolentes entre els seus membres	0,5	1,5	1,0	1,4	2,2	0,8	1,8	2,1	0,3
I30. Llar amb persones que tenen o han tingut problemes amb l'alcohol, amb altres drogues o amb el joc en els darrers 10 anys	2,2	2,2	0,0	6,6	5,6	-0,9	9,1	6,4	-2,7
I31. Llar en què algú ha estat o està a punt de ser mare o pare adolescent en els darrers 10 anys	0,6	1,6	1,0	2,9	5,4	2,5	2,9	6,2	3,3
I32. Llar amb persones que tenen o han tingut problemes amb la justícia (antecedents penals) en els darrers 10 anys	0,6	1,1	0,5	3,1	4,0	0,9	3,6	5,3	1,6
I33. Llar amb persones sense relacions i que no compten amb cap suport per a situacions de malaltia o dificultat	5,4	5,4	0,0	5,6	5,1	-0,5	5,1	5,2	0,2
I34. Llar amb relacions dolentes o molt dolentes amb els veïns del barri	0,5	0,6	0,1	0,4	1,3	0,9	0,4	1,4	1,0
I35. Llar amb persones que han estat en institucions durant l'últim any (hospitals i pisos psiquiàtrics, centres de drogodependents, menors, penitenciaris...)	0,2	0,3	0,1	0,8	0,9	0,0	0,8	1,4	0,6
Catalunya									
I28. Llar en què algú ha rebut o rep maltractament físic o psicològic en els darrers 10 anys	3,4	6,6	3,2	12,8	15,1	2,2	13,3	14,6	1,3
I29. Llar amb relacions molt dolentes, dolentes o més aviat dolentes entre els seus membres	0,6	3,8	3,3	1,5	5,2	3,7	1,3	8,5	7,2
I30. Llar amb persones que tenen o han tingut problemes amb l'alcohol, amb altres drogues o amb el joc en els darrers 10 anys	2,8	2,8	0,0	10,0	7,2	-2,7	18,2	9,3	-8,9
I31. Llar en què algú ha estat o està a punt de ser mare o pare adolescent en els darrers 10 anys	1,1	1,8	0,8	5,2	7,0	1,7	7,7	5,7	-2,0
I32. Llar amb persones que tenen o han tingut problemes amb la justícia (antecedents penals) en els darrers 10 anys	0,9	2,3	1,5	5,5	6,9	1,4	5,6	8,9	3,3

Indicadors de l'eix relacional (%)	Total llars			Llars en exclusió			Llars en exclusió severa		
	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.	2018	2021	Dif.
I33. Llar amb persones sense relacions i que no compten amb cap suport per a situacions de malaltia o dificultat	10,5	3,4	-7,1	3,7	3,0	-0,8	2,8	3,8	1,1
I34. Llar amb relacions dolentes o molt dolentes amb els veïns del barri	0,7	1,4	0,7	0,5	3,8	3,2	0,0	3,7	3,7
I35. Llar amb persones que han estat en institucions durant l'últim any (hospitals i pisos psiquiàtrics, centres de drogodependents, menors, penitenciaris...)	0,0	1,0	1,0	0,0	1,7	1,7	0,0	3,0	3,0
Diòcesi de Barcelona									
I28. Llar en què algú ha rebut o rep maltractament físic o psicològic en els darrers 10 anys	3,7	5,1	1,4	15,6	13,9	-1,8	14,7	11,0	-3,7
I29. Llar amb relacions molt dolentes, dolentes o més aviat dolentes entre els seus membres	1,5	4,2	2,7	2,3	2,7	0,4	1,3	1,5	0,2
I30. Llar amb persones que tenen o han tingut problemes amb l'alcohol, amb altres drogues o amb el joc en els darrers 10 anys	3,8	1,2	-2,6	7,4	0,5	-6,9	12,1	1,0	-11,0
I31. Llar en què algú ha estat o està a punt de ser mare o pare adolescent en els darrers 10 anys	1,7	1,4	-0,3	6,1	5,0	-1,1	6,0	5,7	-0,4
I32. Llar amb persones que tenen o han tingut problemes amb la justícia (antecedents penals) en els darrers 10 anys	1,4	0,7	-0,7	6,6	1,0	-5,6	1,8	1,4	-0,4
I33. Llar amb persones sense relacions i que no compten amb cap suport per a situacions de malaltia o dificultat	7,1	6,1	-1,0	3,7	3,4	-0,3	3,1	3,5	0,4
I34. Llar amb relacions dolentes o molt dolentes amb els veïns del barri	1,6	0,5	-1,1	1,1	0,0	-1,1	0,0	0,0	0,0
I35. Llar amb persones que han estat en institucions durant l'últim any (hospitals i pisos psiquiàtrics, centres de drogodependents, menors, penitenciaris...)	0,0	0,9	0,9	0,0	1,2	1,2	0,0	1,5	1,5

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

D'acord amb les dades de la taula 17 i considerant el conjunt de les llars de la diò-

cesi de Barcelona, les situacions de mancança més freqüents en aquest eix són, en la dimensió de l'aïllament social, les relacionades amb la presència de persones sense relacions i que no compten amb suport per a situacions de necessitat (el 6,1%) i en la dimensió del conflicte social, les vinculades a aquelles llars en què alguna persona ha estat víctima de maltractament físic o psicològic durant l'última dècada (el 5,1% de les llars de la diòcesi de Barcelona). En tots dos casos, la prevalença de les situacions esmentades que presenta la diòcesi de Barcelona són superiors a les que es registren en el conjunt de l'Estat, on el 5,4% i el 3,5%, respectivament, de les llars n'estan afectades.

Encara que en termes generals els problemes en l'eix relacional s'han reduït a la diòcesi de Barcelona –en cinc dels vuit indicadors que es recullen l'evolució ha estat negativa–, cal assenyalar per la seva evolució creixent el cas de les llars amb males relacions entre els seus membres, el pes específic de les quals ha augmentat tant en les llars espanyoles, com en les catalanes, com, de manera específica, a les de la diòcesi de Barcelona, que han passat de suposar un 1,5% el 2019 a representar el 4,2% el 2021.

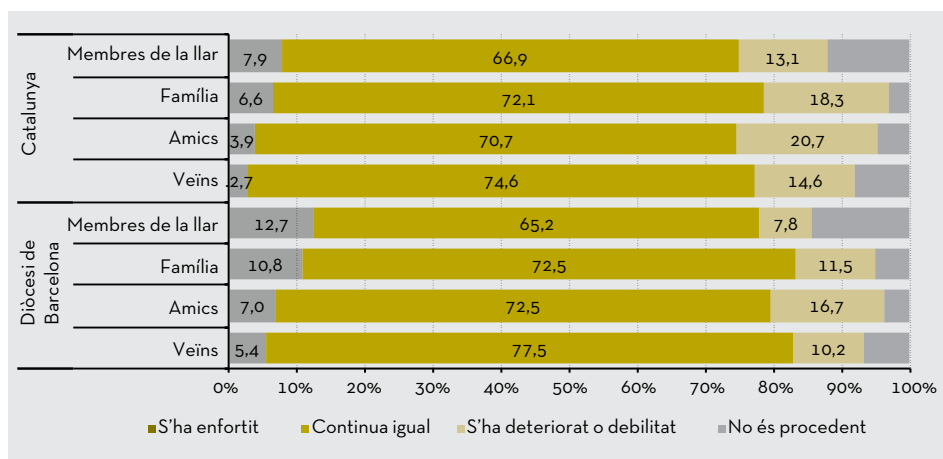
6.3. Les xarxes d'ajuda mútua entre llars han sobreviscut, i fins i tot s'han incrementat, a la irrupció de la pandèmia

Sembla obvi, d'altra banda, que la pandèmia i les dificultats que hi estan associades han tingut com a conseqüència canvis de relatiu calat en les relacions socials, si bé no en tots els casos han estat negatius. Preguntades les llars pels canvis experimentats respecte de la situació prèvia a la pandèmia en les seves relacions amb els mateixos membres de la llar, la família, amistats i veïns el que s'observa és, tant a la diòcesi de Barcelona com en el conjunt de Catalunya, un gradient segons el qual, com més estreta és la proximitat, més gran és el percentatge de població que assenyala que les relacions amb aquest grup de persones s'han incrementat o reforçat.

En efecte, el gràfic 32 posa de manifest en el cas de la diòcesi de Barcelona que només per a un 7,8% de les llars les relacions entre els membres de la llar s'han debilitat, mentre que aquesta proporció arriba a un 11,5% i fins a un 16,7% quan es tracta de les relacions familiars i d'amistat. Malgrat aquests canvis relatius –on, el deteriorament més gran de les relacions correspondria a les amistats– el que en tot cas posa de manifest la informació recopilada és que per a una proporció molt important de les llars –que en el cas de la diòcesi representen al voltant d'un

75% de totes elles— no s'han produït canvis substancials en les seves relacions respecte de la situació prèvia a la irrupció de la pandèmia.

GRÀFIC 32. Distribució de les llars de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona segons la intensitat de les relacions socials abans de la pandèmia i en el moment actual (2021)

Font EINSFOESSA 2021

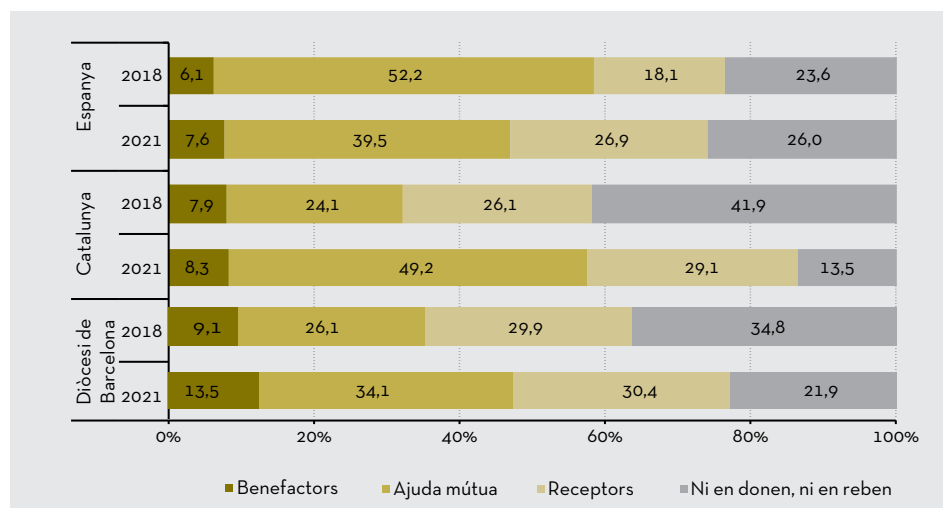
Des d'una perspectiva comparada, les dades de la diòcesi de Barcelona posen també de manifest una situació relativament millor que la que s'observa per al conjunt de Catalunya, on la proporció de llars en què les relacions entre els seus membres i amb altres xarxes socials s'ha deteriorat és, en tots els casos, superior a les que s'observen a la diòcesi de Barcelona. Caldria interpretar, per tant, que a la diòcesi de Barcelona les relacions socials prèvies a la pandèmia haurien "suportat" una mica més bé que a Catalunya en el seu conjunt la pressió a la qual les ha sotmès aquesta pandèmia en el darrer any i mig.

També s'han produït canvis importants, tant a Catalunya com, de manera específica, a la diòcesi de Barcelona, pel que fa a la distribució de les llars en relació amb la prestació i la percepció d'ajuda per part d'altres persones (40). En aquest cas, la tendència evolutiva observada ha estat favorable i, en tot cas, més positiva

(40) La variable sintètica que s'analiza en aquest apartat és el resultat de combinar les dues preguntes següents: «Té alguna persona que pugui ajudar-la quan té problemes (que li deixi diners, la cuidi a vostè o a alguna persona dependent al seu càrrec, suport emocional, gestions o papers)?» i «Hi ha cap persona a la qual vostè ajuda des que va començar la pandèmia, quan ella té problemes?».

que la que registra Espanya en el seu conjunt. Mentre a la diòcesi de Barcelona i Catalunya la proporció de llar que s'ajuden mútuament ha augmentat, a Espanya la tendència ha estat justament la contrària.

GRÀFIC 33. Distribució de les llars d'Espanya, Catalunya i de la diòcesi de Barcelona segons l'ajuda que reben i/o ofereixen les llars (2018-2021)

Font: EINSFOESSA 2018 i 2021

En efecte, com posa de manifest la informació recollida el 2021, les llars que s'ajuden mútuament han passat de representar a la diòcesi de Barcelona el 26,1% el 2018 a suposar el 34,1% de totes les llars el 2021. En el conjunt d'Espanya, al contrari, el pes relatiu d'aquestes llars, que suposaven una mica més del 50% el 2018, s'ha reduït en gairebé 13 punts percentuals.

Capítol 7

La bretxa digital, un nou element exclusogen

7.1. Introducció

Les mesures adoptades per reduir el risc de contagi i combatre així la pandèmia de la COVID-19 s'han basat en la distància social i la limitació dels moviments i contactes entre persones. En aquest context de confinaments domiciliaris i absència de viatges i visites, tant de feina com relacionals, l'entorn digital s'ha convertit en un aliat clau. D'aquesta manera, el fet de treballar des de casa, per a aquells llocs de treball que ho permetien, o mantenir la relació amb els nostres éssers estimats mitjançant videotrucades, es va convertir en una pràctica habitual. També, durant moltes setmanes, nombroses administracions públiques i entitats privades es van enfilear a l'onada de la digitalització considerant la via digital com l'únic canal obert (educació primària i secundària, tramitació de gestions, formació laboral, entrevistes de feina, etc.) per a comunicacions des de i cap a elles.

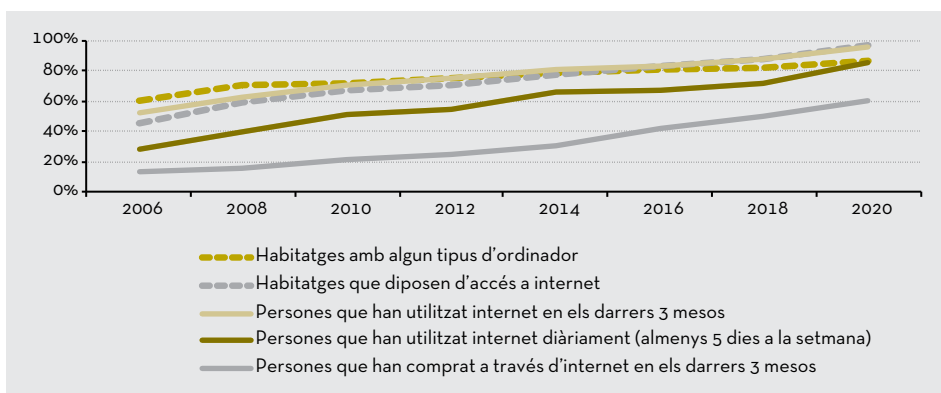
En aquest epígraf s'analitza en quina mesura la disponibilitat de les habilitats i els equipaments que donen accés a la inclusió en la societat digital ha evolucionat a la diòcesi de Barcelona i, molt especialment, en quina mesura la mancança d'aquestes habilitats i equipaments es relacionen amb taxes més elevades d'exclusió social.

7.2. La bretxa digital afecta a la diòcesi de Barcelona una de cada tres llars en situació d'exclusió

Des que es registra de manera sistemàtica el nombre i la proporció de llars que disposen d'ordinador, tenen accés a internet, fan servir la xarxa de manera freqüent

i/o fan compres a través d'internet, el nombre no ha deixat de créixer (gràfic 34). Si es té en compte el conjunt de llars de Catalunya (41), aquests percentatges oscil·len entre el 60,2% pel que fa a les compres per internet i el 95,7% pel que fa a la utilització de la xarxa en els darrers tres mesos. També ha crescut molt notablement el percentatge de llars catalanes que es connecten a internet de forma diària o gairebé diària. No es pot dir, d'altra banda, que existeixin grans diferències entre l'extensió d'aquests equipaments i activitats a Catalunya i en el conjunt d'Espanya, ja que les dades són gairebé idèntiques en els dos territoris, si bé en alguns indicadors, com el de la compra en línia, en el conjunt d'Espanya es registren xifres una mica més baixes (53,2% en aquest cas, enfront el ja esmentat 60,2%).

GRÀFIC 34. Evolució de diversos indicadors sobre equipaments i ús de tecnologies d'informació i comunicació a les llars i la població de Catalunya (2006-2020)

Font: INE. Enquesta sobre equipament i ús de tecnologies d'informació i comunicació a les llars

Les dades relatives al conjunt de la població no reflecteixen adequadament, però, l'exclusió del món digital que es manifesta en les situacions de bretxa digital i el seu impacte específic en l'espai social de l'exclusió. Efectivament, comptar amb connexió il·limitada de dades (42), un dispositiu amb connexió a internet i habilitats suficients per desenvolupar-se en l'entorn digital són tres elements que poden marcar la diferència en la societat actual. L'absència d'algun d'ells a la llar implica caure en situació de bretxa digital.

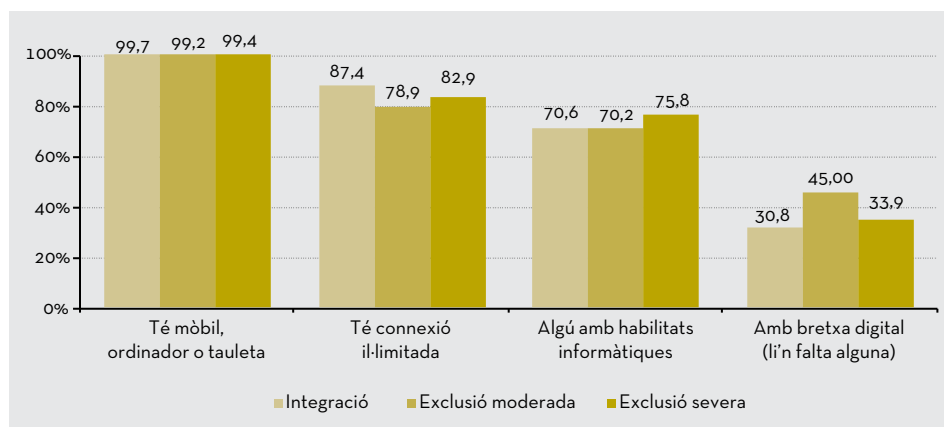
(41) Les dades fan referència a Catalunya en el seu conjunt, atès que l'Enquesta sobre equipament i ús de tecnologies d'informació i comunicació a les llars de l'INE no desagrega la informació per províncies.

(42) Inclou les llars que disposen d'una connexió il·limitada a internet per cable wifi propi.

Tenint en compte aquests tres elements, el gràfic 35 recull el tant per cent de llars afectades a la diòcesi de Barcelona per la bretxa digital, definida com la manca d'algun d'aquests elements per al cas de les llars en situació d'integració, d'exclusió moderada i d'exclusió severa. La informació disponible posa clarament de manifest una extensió més gran d'aquestes situacions entre les llars en situació d'exclusió (moderada i severa) en comparació amb les llars en situació d'integració. En efecte, si la bretxa digital arriba al 31,6% del conjunt de les llars a la diòcesi de Barcelona, aquest percentatge és del 30,8% entre les llars en situació d'integració, arriba fins al 45,0% en el cas de les llars en situació d'exclusió moderada i al 33,9% en situació d'exclusió severa.

La informació recollida també posa en relleu, però, que la bretxa digital no es deriva, específicament, de la disponibilitat dels equipaments necessaris per a l'accés a la societat digital, ja que el percentatge de llars en situació d'exclusió que compten amb mòbil, ordinador o tauleta és molt similar al del conjunt de les llars. Les diferències s'observen, principalment, pel que fa a la disponibilitat d'un connexió il·limitada a la xarxa i la presència a la llar d'alguna persona amb habilitats informàtiques bàsiques.

GRÀFIC 35. Percentatge de llars de la diòcesi de Barcelona que es troben en una situació de bretxa digital, segons nivells d'integració social de les llars (2021)

Font: EINSFOESSA 2021

En termes comparatius amb el conjunt de Catalunya i Espanya, el percentatge de llars en situació de bretxa digital és lleugerament inferior a la diòcesi de Barcelona (31,6%), que a Catalunya (32,,0%) i Espanya (35,5%). Així mateix, entre la població

en situació d'exclusió, la bretxa també està menys estesa a la diòcesi de Barcelona (23,1%) que en el conjunt de Catalunya (33,9%) i Espanya (45,8%).

TAULA 18. Percentatge de llars d'Espanya, Catalunya i de la diòcesi de Barcelona que es troben en una situació de bretxa digital, segons nivells d'integració social de les llars (2021)

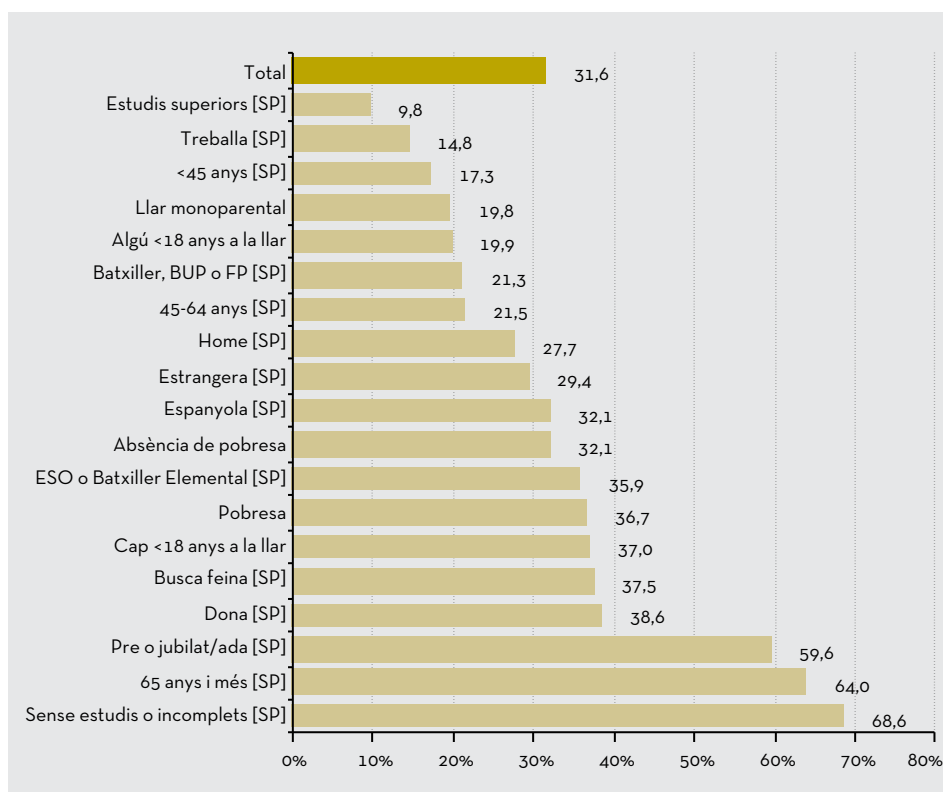
(%)	Integració	Exclusió moderada	Exclusió severa	Exclusió	Total
Espanya					
Té mòbil, ordinador o tauleta	97,3	98,7	97,4	98,0	97,5
Té connexió il·limitada	81,1	74,5	64,2	69,2	78,6
Algú amb habilitats informàtiques	71,9	73,0	66,3	69,6	71,4
Amb bretxa digital	32,4	40,1	51,2	45,8	35,2
Sense bretxa digital	67,6	59,9	48,8	54,2	64,8
Catalunya					
Té mòbil, ordinador o tauleta	98,2	99,8	99,2	99,5	98,5
Té connexió il·limitada	87,9	89,3	78,9	83,9	86,9
Algú amb habilitats informàtiques	70,0	77,6	71,5	74,4	71,1
Amb bretxa digital	31,4	24,7	42,4	33,9	32,0
Sense bretxa digital	68,6	75,3	57,6	66,1	68,0
Diòcesi de Barcelona					
Té mòbil, ordinador o tauleta	99,7	99,2	99,4	99,6	99,6
Té connexió il·limitada	87,4	78,9	82,9	86,8	86,2
Algú amb habilitats informàtiques	70,6	70,2	75,8	81,3	72,0
Amb bretxa digital	30,8	45,0	33,9	23,1	31,6
Sense bretxa digital	69,2	55,0	66,1	76,9	68,4

Font: EINSFOESSA 2021

Com s'observa en el gràfic següent, **tres perfils o grups socials registren a la diòcesi de Barcelona un percentatge de bretxa digital superior al 60%**; al capdavant hi tenim les llars amb una persona sustentadora principal sense estudis o amb estudis incomplets (68,6%), llars sustentades per persones de 65 anys o més (64,0%) i encapçalades per persones jubilades o prejubilades (59,6%). Amb un

percentatge de bretxa digital una mica menor se situen les llars encapçalades per dones (38,6%), per persones que busquen feina (37,5%) i llars en què no hi ha cap persona menor de 18 anys (37,0%). Al contrari, els cinc perfils o grups socials amb un tant per cent de bretxa digital més baix són aquelles llars en què la persona sustentadora principal compta amb estudis superiors (9,8%), treballa (14,6%), té menys de 45 anys (17,3%) i es tracta d'una llar monoparental (19,8%).

GRÀFIC 36. Percentatge de llars de la diòcesi de Barcelona que es troben en una situació de bretxa digital, segons diverses característiques (2021)

Font: EINSFOESSA 2021

7.3. El 7,3% de les llars en exclusió ha perdut oportunitats a causa de la bretxa digital

En una societat amb un nivell de digitalització com l'actual, la bretxa digital pot arribar a ser un motor d'exclusió que pot limitar o reduir de forma important les

oportunitats de participació. La taula 19 reflecteix la pèrdua d'oportunitats en diversos àmbits. Entre altres, el formatiu, laboral, d'ajudes de l'administració pública o de manteniment de relacions socials i suport mutu. Tots ells imputables a la bretxa digital.

D'acord amb aquests resultats, és molt minoritari el percentatge de llars en situació d'integració que assenyalen haver perdut oportunitats de participació social pel fet de no comptar amb dispositius, connexions o habilitats per desenvolupar-se a internet (inferior a l'1%). Amb tot, aquest percentatge és del 7,3% en el cas de les llars en situació d'exclusió a la diòcesi de Barcelona. Aquest percentatge és molt similar al registrat en el conjunt de Catalunya (7%) i lleugerament inferior al registrat en el conjunt d'Espanya (13,4%). Des d'un altre enfocament, cal tenir en compte que, **representant el 26,5% del total de llars, aquelles en situació d'exclusió suposen vuit de cada deu llars que consideren haver perdut possibilitats de participació social per culpa de la bretxa digital (82%)**. En concret, representant ben just el 13,1% de llars, aquelles en situació d'exclusió social severa representen el 34,5% de totes les llars perjudicades pel que fa a oportunitats vitals per la bretxa digital. Aquest fet indica una sobrerrepresentació de les llars en exclusió, dintre del total de llars en situació de bretxa digital.

TAULA 19. Distribució de les llars de la diòcesi de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona en funció de si han perdut alguna oportunitat per culpa de la bretxa digital (percentatges horitzontals i verticals) (2021)

	Integració plena	Integració precària	Exclusió moderada	Exclusió severa	Integració	Exclusió	Total
Catalunya							
% horitzontals							
No	36,3	39,9	11,4	12,4	76,2	23,8	100,0
Sí	0,0	37,1	34,6	28,3	37,1	62,9	100,0
Total	35,3	39,8	12,0	12,8	75,1	24,9	100,0
% verticals							
No	100,0	97,4	92,0	93,9	98,6	93,0	97,2
Sí	0,0	2,6	8,0	6,1	1,4	7,0	2,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Diòcesi de Barcelona							
% horitzontals							
No	31,4	43,4	12,7	12,5	74,8	25,2	100,0
Sí	0,0	18,0	47,5	34,5	18,0	82,0	100,0
Total	30,7	42,8	13,5	13,1	73,5	26,5	100,0
% verticals							
No	100,0	99,0	91,7	93,8	99,4	92,7	97,6
Sí	0,0	1,0	8,3	6,2	0,6	7,3	2,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Font: EINSFOESSA 2021

Capítol 8

Pobresa i garantia d'ingressos: l'impacte de l'IMV sobre situacions de pobresa i d'exclusió

8.1. Introducció

Juntament amb la implementació dels Expedients de Regulació Temporal d'Ocupació (ERTO), una de les principals respostes que en l'àmbit socioeconòmic s'ha donat a Espanya a la crisi provocada per la COVID-19 es refereix a la creació i posada en marxa de l'Ingrés Mínim Vital (IMV), una prestació social no contributiva de la Seguretat Social dissenyada com a dret subjectiu per donar una resposta comuna a les situacions de pobresa estructural i per tancar el sistema de garantia d'ingressos estatal. Des del començament, aquesta prestació va ser rebuda amb satisfacció per totes les entitats socials, i va rebre un suport social altíssim. Efectivament, segons el Baròmetre del CIS de maig del 2020, el 83% de la població donava suport a l'Ingrés Mínim Vital (43). Malgrat això, des de la seva implantació es van assenyalar unes quantes llacunes que impedièen l'accés a aquesta prestació de moltes persones en situació de pobresa i exclusió social, així com els problemes per a un desplegament adequat i per a la seva articulació amb la resta de prestacions de garantia d'ingressos.

En aquest últim capítol s'analitza, d'una banda, l'impacte de la COVID-19 i de la crisi econòmica consegüent sobre les taxes de pobresa i privació de material, així com sobre els nivells de despesa de la població catalana (44). A més, s'analitza el

(43) Segons el Baròmetre de maig del 2020 (Estudi n. 3281), només un 12,4% de les persones enquestades estava en contra que el Govern concedís un ingrés mínim vital a aquelles persones i sectors més necessitats, i l'1,7% considerava que caldria recórrer a altres mesures.

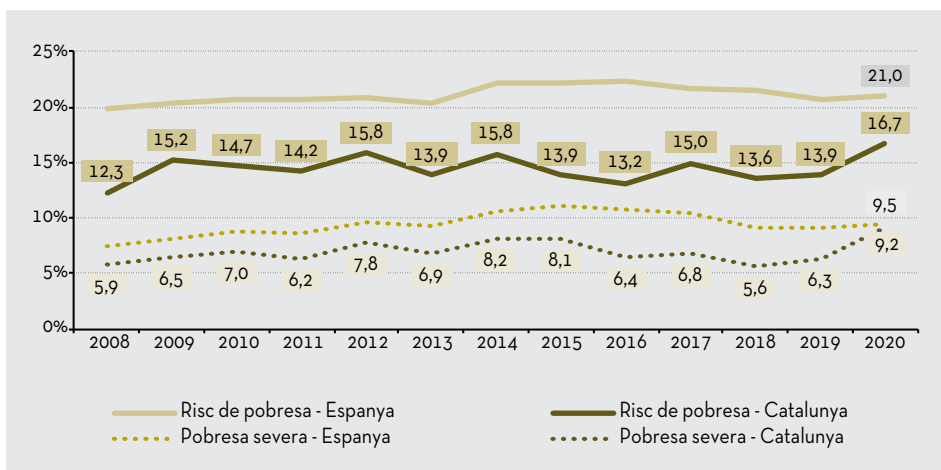
(44) En la primera part d'aquest capítol es fa servir la informació disponible per a Catalunya ja que les operacions estadístiques que s'empren (Enquesta de Condicions de Vida i Enquesta

desplegament de l'Ingrés Mínim Vital a la diòcesi de Barcelona i la cobertura que ofereix a les persones que viuen en situació d'exclusió social o de pobresa.

8.2. Cau la despesa de les llars, mentre creixen la pobresa i la desigualtat

Les dades disponibles sobre les situacions de pobresa a Catalunya no permeten analitzar adequadament l'impacte de la crisi sociosanitària sobre les taxes de pobresa de la població, ja que l'operació estadística que millor aborda aquesta qüestió –l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV)– ofereix informació sobre els ingressos mitjans de les llars referits a l'any anterior a l'entrevista. En el moment de redactar aquest informe les últimes dades publicades de l'ECV són les corresponents al 2020 i, per tant, la informació econòmica que aquesta operació aporta és la relativa a l'any anterior a l'inici de la pandèmia.

GRÀFIC 37. Evolució de les taxes de risc de pobresa i de pobresa severa de la població d'Espanya i Catalunya (2008-2020)

Font: INE. Encuesta de Condiciones de Vida (ECV)

Al marge d'aquestes consideracions, el que en qualsevol cas posa de manifest l'Enquesta de Condicions de Vida és que Catalunya registra un deteriorament important en els darrers anys pel que fa a l'augment de les situacions de pobresa.

de Pressupostos Familiars) no desagreguen la informació per unitats territorials inferiors a la comunitat autònoma.

De manera específica, les dades corresponents a l'any 2020 (amb les dades de renda del 2019) ofereixen per a Catalunya els nivells més alts de pobresa de tota la sèrie temporal. D'acord amb la informació que proporciona l'ECV, Catalunya va registrar el 2020 una taxa de risc de pobresa del 16,7% i una taxa de pobresa severa del 9,2%, superant en tots dos casos les taxes que es van registrar en els anys més difícils de l'anterior crisi econòmica iniciada el 2008. Si bé és cert que malgrat aquest augment la taxa de risc de pobresa continua mantenint-se per sota de la que resulta per al conjunt de l'Estat (el 16,7%, enfront del 21% a Espanya), també el que és la taxa de pobresa severa ha crescut de manera molt acusada, i s'ha equiparat pràcticament a la del conjunt d'Espanya (el 9,2% a Catalunya, enfront d'un 9,5% arreu de l'Estat).

És possible observar també el recent deteriorament de la situació econòmica a Catalunya en analitzar l'evolució que ha experimentat la renda de les llars en els darrers anys. En efecte, si considerem el període posterior a la crisi econòmica del 2008 i més específicament, el comprès entre els anys 2018 i 2020, podem observar com mentre a Espanya la renda mitjana augmenta en un 8,5%, a Catalunya només ho fa en un 3,5%. Les diferències són una mica menors si s'observa, per exemple, el període més ampli que va des del 2015 al 2020: la renda mitjana d'Espanya augmenta un 20,2%, mentre que la de Catalunya ho fa en un 17,6%.

La menor recuperació de la renda a les llars a Catalunya ve acompanyada també per un repunt important de la desigualtat a Catalunya. En aquest sentit, els resultats evolutius que mostren els indicadors principals que s'empren per mesurar la desigualtat en els ingressos posen clarament de manifest aquesta situació. Entre els anys 2018 i 2020, a Catalunya el coeficient de Gini (45) ha passat de 30,3 el 2018 a 31,7 el 2020 i la Relació S80/S20 (46) de 5,2 a 6.

Si bé és cert que els nivells de desigualtat actuals a Catalunya són molt similars als del conjunt d'Espanya, l'evolució que ha registrat Espanya al llarg dels darrers anys ha estat de disminució progressiva.

(45) Es tracta d'un valor comprès entre 0 i 100, on el 0 expressaria la igualtat perfecta (totes les persones tenen els mateixos ingressos) i el 100 la desigualtat absoluta (una persona té tots els ingressos i la resta, cap). Al glossari d'aquest informe pot consultar-se informació addicional sobre aquest indicador.

(46) Expressa el quocient entre els ingressos totals percebuts pel 20% de persones amb uns ingressos equivalents més alts i els percebuts pel 20% amb els ingressos equivalents més baixos.

TAULA 20. Evolució de la renda mitjana equivalent (euros/any), de la relació S80/S20 i del coeficient de Gini a Espanya i Catalunya (2008-2020)

	Renda mitjana equivalent (euros/any)		Relació S80/S20		Coeficient Gini	
	Espanya	Catalunya	Espanya	Catalunya	Espanya	Catalunya
2008	13.966	16.188	5,6	5,2	32,4	31,1
2009	14.795	16.818	5,9	5,8	32,9	32,3
2010	14.605	16.481	6,2	6,1	33,5	33,6
2011	13.929	15.792	6,3	5,6	34,0	32,1
2012	13.868	15.870	6,5	6,1	34,2	32,6
2013	13.524	15.704	6,3	5,7	33,7	31,9
2014	13.269	16.279	6,8	6,4	34,7	33,0
2015	13.352	16.112	6,9	6,1	34,6	32,3
2016	13.681	16.757	6,6	5,5	34,5	31,4
2017	14.203	16.828	6,6	5,7	34,1	31,8
2018	14.785	18.302	6,0	5,2	33,2	30,3
2019	15.015	17.790	5,9	5,4	33,0	31,2
2020	16.043	18.943	5,8	6,0	32,1	31,7
2018-2020 (%)	8,5%	3,5%	-4,3%	15,7%	-3,3%	4,3%

Font: EINSFOESSA 2021

Com s'esmentava prèviament, les dades relatives als ingressos que proporciona l'ECV només arriben fins a l'any 2019 per la qual cosa, si no n'hi ha, l'Enquesta de Pressupostos Familiars (EPF) de l'INE ofereix una magnífica oportunitat per valorar l'impacte de la crisi de la COVID-19 sobre la situació econòmica de les famílies i, més concretament, sobre els seus patrons de despesa, ja que les darreres dades publicades es refereixen a la despesa de les famílies durant l'any 2020.

La taula 21 recull la despesa familiar mitjana corresponent al 2019 i al 2020, així com la variació percentual, per a diversos perfils, tant a Espanya com a Catalunya. D'acord amb les dades d'aquesta enquesta, la despesa mitjana de les llars per unitat de consum (47) es va reduir entre el 2019 i el 2020 en un 11,3% en el cas de Catalunya i en un 10,7% en el cas del conjunt d'Espanya. A Catalunya, les reduc-

(47) El nombre d'unitats de consum de la llar, segons l'escala de l'OCDE corregida, es calcula mitjançant la suma dels membres de la llar ponderada segons els coeficients següents: primer adult de la llar, 1; següents adults (més de 13 anys), 0,5; i menors de 13 anys i menys, 0,3. El concepte d'«unitat de consum» s'aplica per tenir en compte les economies d'escala que es

cions de la despesa van ser més importants en el cas de les llars encapçalades per persones actives (12,8%), enfront de persones inactives (7,6%) i, en general, també entre les llars en què la principal font d'ingressos és el treball per compte propi (16,6%). S'observa també que les llars amb ingressos més alts van reduir força la despesa familiar mitjana.

TAULA 21. Despesa mitjana per unitat de consum i per tipus de llar a Espanya i Catalunya (2019-2020)

		Espanya			Catalunya		
		2019	2020	Variació	2019	2020	Variació
Nivell d'ingressos mensuals de la llar	Fins a 999	11.643	10.819	-7,1%	13.106	12.668	-3,3%
	De 1.000 a 1.999	15.264	14.294	-6,4%	16.981	15.761	-7,2%
	De 2.000 a 2.999	18.596	16.355	-12,0%	19.112	17.191	-10,1%
	3.000 o més	24.943	20.631	-17,3%	25.857	21.077	-18,5%
Principal font d'ingressos de la llar	Treball per compte propi i rendes del capital	19.665	16.218	-17,5%	20.995	17.517	-16,6%
	Treball per compte d'altri	18.525	16.516	-10,8%	19.898	17.423	-12,4%
	Pensions, subsidis i altres prestacions	16.719	15.439	-7,7%	19.254	18.002	-6,5%
Activitat SP	Persones actives	18.159	15.965	-12,1%	19.564	17.065	-12,8%
	Persones inactives	17.658	16.282	-7,8%	20.562	18.991	-7,6%
Grup de despesa	Aliments i begudes no alcohòliques	2.552	2.724	6,7%	2.758	2.895	5,0%
	Begudes alcohòliques i tabac	307	304	-1,3%	295	267	-9,6%
	Vestit i calçat	844	600	-28,9%	846	617	-27,1%

produeixen segons el nombre i les edats de les persones que comparteixen les despeses de la llar.

		Espanya			Catalunya		
		2019	2020	Variació	2019	2020	Variació
Grup de despesa	Habitatge, aigua, electricitat, gas i altres	5.621	5.723	1,8%	6.546	6.678	2,0%
	Mobles i articles de la llar	792	696	-12,1%	819	719	-12,1%
	Sanitat	624	595	-4,5%	673	621	-7,7%
	Transport	2.315	1.631	-29,6%	2.471	1.660	-32,8%
	Comunicacions	563	559	-0,8%	625	624	-0,1%
	Oci i cultura	985	670	-32,0%	1.102	680	-38,3%
	Ensenyament	286	260	-9,1%	422	356	-15,7%
	Restaurants i hotels	1.753	1.042	-40,5%	1.702	982	-42,3%
	Altres béns i serveis	1.364	1.254	-8,1%	1.574	1.448	-7,9%
Total	18.047	16.113	-10,7%	19.842	17.604	-11,3%	

SP: persona sustentadora principal de la llar.

Font: INE. Enquesta de Pressupostos Familiars

Les dades del 2020 posen de manifest una contracció de la despesa important de les llars causada per la pandèmia, una contracció, d'altra banda, sense precedents en l'anterior crisi econòmica del 2008. Tal com pot observar-se, aquesta reducció de la despesa va afectar, sobretot, les activitats d'hostaleria, oci, cultura, transport i, fins i tot, vestit i calçat a causa, fonamentalment, del confinament domiciliari i les mesures de limitació de la mobilitat que es van imposar durant la primera fase de la pandèmia. No es van reduir, però, ni la despesa en alimentació –que va créixer a Catalunya un 5%–, ni la despesa en habitatge i subministraments energètics –que van augmentar un 2%–, despeses bàsiques que expliquen, en part, per què les llars de menys ingressos van reduir en molt menor grau les despeses que no pas les més adinerades.

8.3. El difícil desplegament de l'IMV i el creixement de la Renda Garantida de Ciutadania

Des de la posada en marxa de l'Ingrés Mínim Vital, el juny del 2020, l'evolució de les prestacions tramitades des d'aleshores mostra una eficàcia molt relativa si prenem com a referència la provisió inicial de potencials persones perceptores.

Quan se'n va fer la presentació oficial al Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions, la xifra de persones potencialment beneficiàries ascendia per al conjunt d'Espanya a 2,3 milions de persones, procedents de 850.000 llars, que es preveia que complien amb els requisits d'accés preestablerts. Des d'aquell moment i gairebé un any després, aquesta cobertura prevista està encara lluny d'acomplir-se.

TAULA 22. Nombre i situació dels expedients de sol·licitud de l'Ingrés Mínim Vital tramitats per la Seguretat Social a Espanya, Catalunya i a la província de Barcelona (dades de setembre 2021)

	Espanya		Catalunya		Província de Barcelona	
	Nombre	% sobre tramitades	Nombre	% sobre tramitades	Nombre	% sobre tramitades
Total de sol·licituds rebudes	1.453.652	–	164.199	–	116.212	–
Sol·licituds no vàlides	130.748	–	14.090	–	10.327	–
Sol·licituds vàlides	1.322.904	–	150.109	–	105.885	–
– Tramitades	1.244.029	100,0%	137.080	100,0%	96.969	100,0%
– Aprovades	336.933	27,1%	28.285	20,6%	19.283	19,9%
– Denegades	888.458	71,4%	107.108	78,1%	77.319	79,7%
– Esmena	18.638	1,5%	1.687	1,2%	367	0,4%

Font: Secretaria d'Estat de Seguretat Social i Pensions. Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions

Pel que fa a tot l'Estat, les últimes dades oficials disponibles (48), relatives a setembre del 2021, posen de manifest que s'han rebut un total d'1.322.904 sol·licituds vàlides, de les quals 1.244.029 han estat tramitades (el 94,0%). Del total d'expedients tramitats, només el 27,1% de les sol·licituds han estat aprovades (336.933), enfront d'un 71,4% que han estat denegades (888.458). L'1,5% restant està en procés d'esmena pendent de completar-ne alguna informació (18.638).

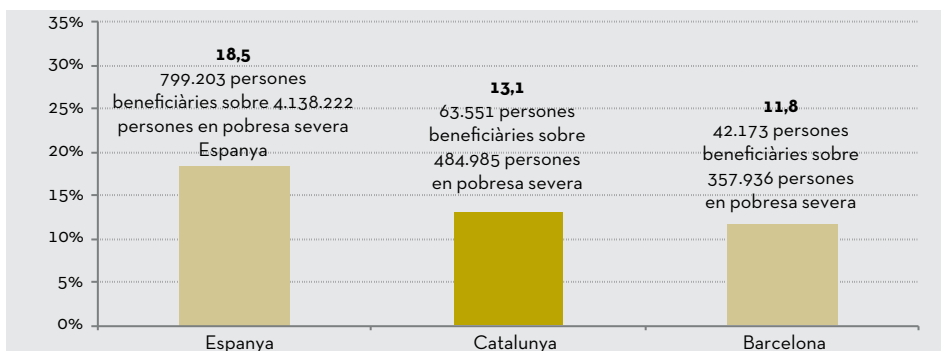
Les xifres concretes de les quals es disposa per a la província de Barcelona mostren que a aquesta província pertanyen el 71% de totes les sol·licituds rebudes a Catalunya, cosa que denota una molt lleugera infrarepresentació considerant que el pes poblacional sobre la comunitat autònoma és de gairebé un 74%. En to-

(48) Nòmina de setembre del 2021, Secretaria d'Estat de Seguretat Social i Pensions.

tal, a la província de Barcelona pertanyen 105.885 sol·licituds vàlides, de les quals se n'han tramitat 96.969 i se n'han aprovat el 19,9%, una proporció similar a la de Catalunya en el seu conjunt (el 20,6%) però inferior a la de tot l'Estat, on han estat aprovades el 27,1% de les sol·licituds tramitades. D'acord amb la informació subministrada per la Secretaria d'Estat de Seguretat Social i Pensions, a la província de Barcelona, les 19.283 sol·licituds aprovades equivalen a un total de 42.173 persones beneficiàries.

Des d'una perspectiva comparada, en considerar el nombre de persones beneficiàries que ofereix la Secretaria d'Estat de Seguretat Social sobre el total de persones en situació de pobresa severa el 2019 i que proporciona l'ECV, el resultat és una cobertura de l'IMV tant a la província de Barcelona com en el conjunt de Catalunya inferior a la que s'observa per al conjunt d'Espanya. Amb data de setembre del 2021, mentre que a Catalunya i a la província de Barcelona s'estarien beneficiant de l'IMV un 13,1% i un 11,8%, respectivament, de les persones en pobresa severa, en el conjunt d'Espanya aquesta proporció arribaria a un 18,5% (49).

GRÀFIC 38. Percentatge de persones beneficiàries de l'Ingrés Mínim Vital sobre la població en pobresa severa* d'Espanya, Catalunya i de la província de Barcelona

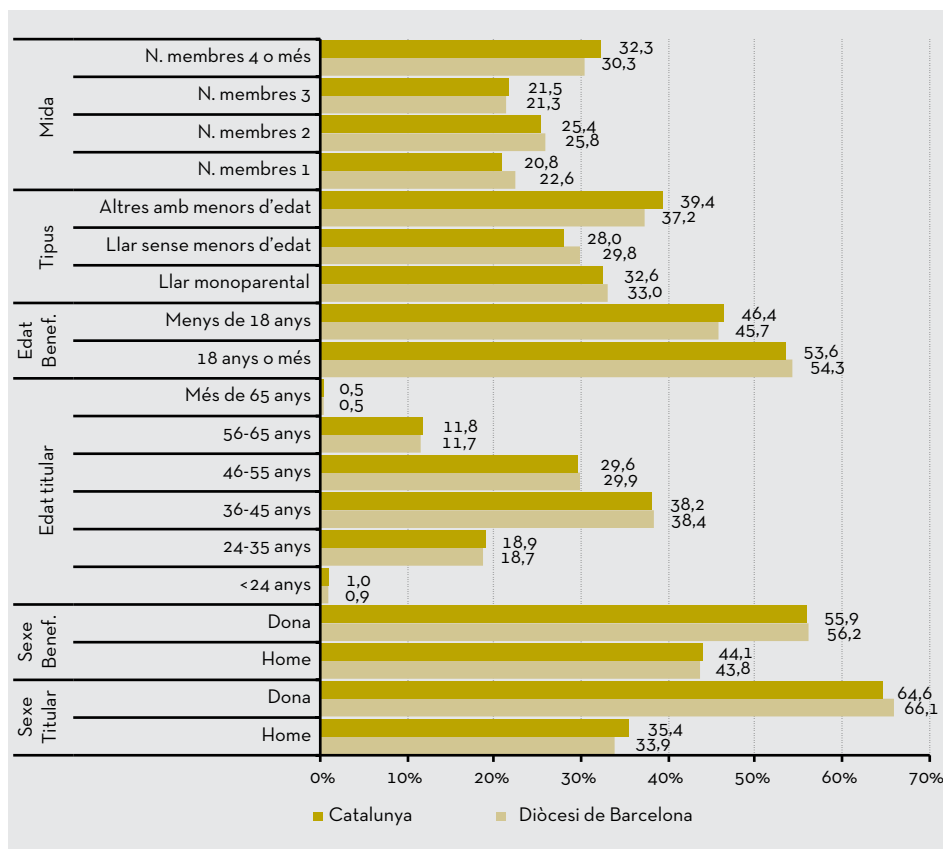

*La taxa de pobresa severa d'Espanya i Catalunya procedeixen de l'ECV del 2019. Eren de 9,2% i 6,3%, respectivament. De manera estimativa, a la província de Barcelona se li ha aplicat la mateixa taxa de pobresa severa que a Catalunya amb l'objectiu d'estimar el nombre de persones en aquesta situació.

Fons: elaboració pròpia a partir de nòmina de setembre del 2021, Secretaria d'Estat de la Seguretat Social i Pensions; INE. Enquesta de Condicions de Vida 2019 i Padró Continu Provisional d'1 de gener del 2019

(49) Des d'una perspectiva molt general, si es considera la grandària de la població de cada territori s'obtidria que amb data de setembre del 2021 es beneficien de l'IMV l'1,69% de la població del conjunt de l'Estat i només un 0,82% i 0,74% de la població de Catalunya i la província de Barcelona, respectivament.

GRÀFIC 39. Percentatge de llars beneficiàries de l'Ingrés Mínim Vital a Catalunya i a la diòcesi de Barcelona, segons tipus de llar (dades del maig del 2021)

Font: elaboració pròpia a partir de la nòmina del maig del 2020, Secretaria d'Estat de la Seguretat i Pensions

A més de l'abast territorial, les dades que fins a ara ha proporcionat la Secretaria d'Estat de la Seguretat Social i Pensions, corresponents al maig del 2021 (50), permeten conèixer quines són les principals característiques de la població beneficiària de l'IMV. En el cas de la província de Barcelona, entre les persones titulars d'aquesta prestació destaca la presència majoritària de les dones (són el 66,1%)

(50) En el moment de l'elaboració d'aquest informe les dades més actuals, per comunitats autònomes, sobre les característiques de les llars beneficiàries de l'IMV corresponen a la nòmina del maig del 2021.

i, per damunt d'altres grups d'edat, el de les persones de 36 a 45 anys (38,4%). En tots dos casos, les proporcions recollides per a província de Barcelona i per a Catalunya en el seu conjunt són molt similars.

Així mateix, també entre les persones beneficiàries hi ha un nombre més gran de dones (són el 56,2% de totes les persones que es beneficien de l'IMV a la província de Barcelona), cosa que sens dubte denota una sobrerrepresentació de llars monoparentals encapçalades per una dona, molt més vulnerables que altres davant les situacions de pobresa. Les dades proporcionades suggereixen també que la prestació beneficia de manera especial famílies amb fills i filles a càrrec i llars monoparentals. A la província de Barcelona, el 45,7% de les persones beneficiàries d'aquesta prestació són nens, nenes i adolescents de menys de 18 anys, quan el seu pes poblacional és d'un 17,9% ben just (51). D'altra banda, les llars monoparentals, que representen a Catalunya el 10,8% (52), són el 32,6% de les llars beneficiàries de l'IMV en aquest territori.

Pel que fa a la quantitat mitjana de la prestació, les dades proporcionades per la Secretaria d'Estat de la Seguretat Social i Pensions a data de maig del 2021 assenyalen que a la província de Barcelona ascendeix a 424,19 euros mensuals, quantitat que se situa una mica per sota de la que tenen Catalunya (430,43 euros) i el conjunt de l'Estat (448,67 euros). La dimensió d'aquesta quantitat queda ben reflectida en el fet que, per exemple, en el cas de la província de Barcelona representa un 14,5% ben just de la renda mitjana per llar i només el 24,2% de la quantitat equivalent al llindar de risc de pobresa per a una persona sola a Catalunya (53).

No podem oblidar, en qualsevol cas, que el desplegament de l'IMV és compatible amb el manteniment de les rendes mínimes autonòmiques i, en aquest cas, amb la Renda Garantida de Ciutadania (RGC) (54), que gestiona la Generalitat de Ca-

(51) Calculat a partir d'Estadística del Padró Continu, d'1 de gener del 2020, de l'INE.

(52) Calculat a partir de l'Estadística Contínua de Llars del 2020 per a Catalunya, en no haver-hi dades disponibles per a la província de Barcelona.

(53) Segons l'Enquesta de Condicions de Vida de l'INE corresponent al 2020, la renda mitjana per llar a Catalunya era de 35.030 euros i el llindar de risc de pobresa (60% dels ingressos mitjans) per a una llar formada per una única persona era de 21.018 euros.

(54) En el cas de combinar-se totes dues prestacions, la quantitat màxima prevista és la de la RGC.

talunya i el nombre de beneficiaris de la qual s'ha incrementat de manera gradual des que va començar a implantar-se, el setembre del 2017. Catalunya figura també entre les comunitats que ofereixen la seva renda mínima a perfils més amplis que els establerts per l'IMV.

TAULA 23. Evolució del nombre de titulars i persones beneficiàries de la Renda Garantida de Ciutadania (RGC) i dels complements de prestacions i pensions estatals i taxa per cada 1.000 habitants (dades de 31 de desembre de cada any) (Província de Barcelona i Catalunya) (2018-2020)

	Nombre de persones				Taxa per cada 1.000 habitants			
	Titulars de RGC (1)	Beneficiàries de RGC (2)	Titulars de complements per a persones no actives (3)	Destinatàries de RGC (4)	Titulars de RGC (1)	Beneficiàries de RGC (2)	Titulars de complements per a persones no actives (3)	Destinatàries de RGC (4)
Catalunya								
2018	28.572	71.111	46.881	117.992	3,80	9,46	6,24	15,70
2019	32.166	75.835	47.672	123.507	4,23	9,96	6,26	16,23
2020	44.020	101.820	48.395	150.215	5,75	13,30	6,32	19,62
Província de Barcelona								
2018	19.778	48.580	–	–	3,53	8,66	–	–
2019	22.498	52.456	–	–	3,97	9,26	–	–
2020	30.382	69.401	–	–	5,29	12,08	–	–

(1) Inclou titulars de complements per a persones activables.

(2) Inclou beneficiàries de complements per a persones activables.

(3) Perceptores de complements de pensions no contributives d'altres prestacions estatals unipersonals.

(4) Inclou el total de persones beneficiàries de la RGC o complements per a persones activables i el total de persones titulars dels complements per a persones no activables.

Font: Direcció General d'Economia Social, Tercer Sector i Cooperatives i Direcció General de Prestacions Socials. Generalitat de Catalunya

La Renda Garantida de Ciutadania és un dret subjectiu que consta de dues prestacions econòmiques: una prestació garantida, no condicionada i una prestació complementària d'activació i inserció, condicionada al compromís d'elaborar i seguir un pla d'inclusió o inserció laboral. Així mateix, la Generalitat de Catalunya

ofereix també un complement a persones no activables des del punt de vista de l'ocupació que malgrat que reben una prestació estatal no disposen d'uns mínims recursos econòmics.

Com es veu a la taula 21, el 2020 la RGC (amb complement d'activació o sense) registrava el desembre del 2020 i per al conjunt de Catalunya, 44.020 titulars i el complement per a persones no activables un total de 48.295 titulars. En conjunt, la Renda Garantida de Ciutadania beneficiava el desembre del 2020 un total de 150.215 persones a Catalunya (incloent titulars i altres membres de la llar), fet que suposava una taxa del 19,62 persones beneficiàries per cada 1.000 habitants. A la província de Barcelona les persones beneficiàries de la Renda Garantida de Ciutadania, amb prestació complementària d'activació o sense eren, el desembre del 2020, 69.401, cosa que suposava una taxa de 12,08 beneficiàries per cada 1.000 habitants, valor una mica inferior al que resultava per al mateix període en el conjunt de Catalunya (13,30%). D'altra banda, la quantitat mitjana de la prestació (inclòs el complement per a persones activables) el desembre del 2020 era de 764,71 euros mensuals a Catalunya i de 774,48 a la província de Barcelona (55), superior per tant, a la quantitat mitjana de l'Ingrés Mínim Vital tant per a Catalunya (430,43 euros) com per a Barcelona (424,19 euros).

Les anàlisis realitzades fins avui en relació amb el desplegament de l'IMV a les diferents comunitats autònomes amb sistemes automàtics de rendes mínimes que estan, des del punt de vista del nombre de persones beneficiàries, molt per damunt de l'IMV. En aquests casos, «l'IMV sembla que s'ha desenvolupat amb certa lentitud, per raons per a les quals no disposem de dades. Cal pensar que hi ha pogut haver problemes d'agilitat en l'accés de perceptors de la renda mínima a l'IMV, però també és possible que disposar ja d'una prestació de quantitat superior a l'IMV hagi fet dissuadir algunes persones de realitzar un tràmit que suposa duplicar esforços per rebre, en el millor dels casos, el mateix import final» (56). Un informe recent publicat per EAPN Espanya (57) insistia en aquestes dificultats d'implementació de l'IMV a Catalunya, en assenyalar, d'una banda, demores de

(55) Observatori del Treball i Model Productiu. Renda Garantida de Ciutadania i complements de prestacions i pensions estatals. Ajuts a la contractació i autoocupació de persones destinàries de la RGC. Any 2020.

(56) AGUILAR, M. i ARRIBA, A (2021): El IMV y las rentas mínimas, un año después. Llei d'Engel.

(57) Secretaría Técnica EAPN España, (2021) El Ingreso Mínimo Vital un año después. La perspectiva autonómica, Madrid, EAPN Espanya.

sis o vuit mesos en la resolució, així com una «gran descoordinació», causada per la manca de gestió unificada i les diferències pel que fa als requisits per sol·licitar una ajuda o altra (58).

8.4. Dificultats d'accés a l'IMV de la població en situació de pobresa severa

L'eficàcia d'aquest dret subjectiu, l'Ingrés Mínim Vital, està en constant revisió d'ençà que es va posar en marxa. En aquest sentit, aprofundint en la seva capacitat de resposta per millorar les condicions materials de la població en situació de pobresa severa, presentem tot seguit alguns dels resultats de l'EINSFOESSA 2021 sobre el nivell de penetració i cobertura de l'IMV, juntament amb les rendes mínimes d'inserció social o equivalents autonòmics, així com d'altres ajudes econòmiques (ajudes d'emergència, subsidi per desocupació, pensions no contributives) per garantir un nivell mínim de renda a aquells que es trobin en situació de vulnerabilitat econòmica.

La primera dada d'interès que val la pena destacar està relacionada amb el desconeixement de la població respecte de la prestació, fins i tot la que està en situació de pobresa severa i, per tant, n'és beneficiària potencial. En aquest sentit, les dades que proporciona l'EINSFOESSA posen de manifest que una mica més d'un any després de ser aprovada, encara un percentatge altíssim de les llars, en particular en situació de pobresa severa, declara no comptar amb prou informació per sol·licitar o tramitar l'IMV, cosa que explicaria, en part, que la mesura no està tenint la cobertura desitjada entre el col·lectiu per al qual estava pensada, perquè el primer obstacle es produeix abans ni tan sols d'arribar a iniciar els tràmits per sol·licitar-la.

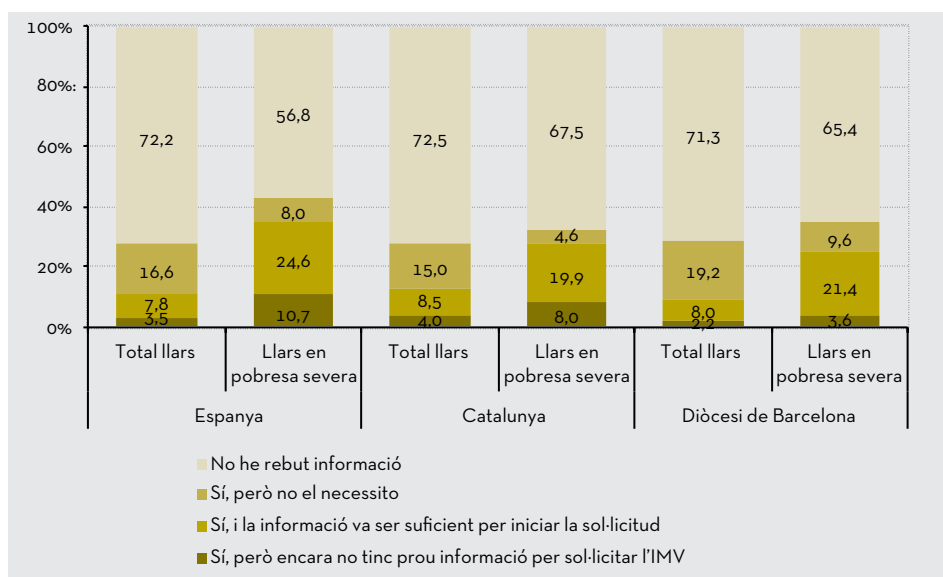
Les dades disponibles per a la diòcesi de Barcelona suggereixen que les dues tercers parts de les llars en situació de pobresa severa (el 65,4%) no han rebut cap tipus d'informació sobre aquesta prestació (59), mentre que un 3,6% assenyalava que la coneix, però no prou com per haver-ne fet la sol·licitud. Així mateix, el 31% de les llars en situació de pobresa assenyalava que l'ha sol·licitat.

(58) Aquests motius, explica EAPN, han portat la Generalitat de Catalunya a sol·licitar la gestió directa de l'IMV.

(59) L'anàlisi que es mostra a continuació pel que fa a l'IMV a la diòcesi de Barcelona ha de ser considerat amb les degudes cauteles ja que es disposa d'una base mostral reduïda.

Finalment, un 9,6% assenyalava a més que la coneix, però que no la necessita. Les diferències entre Catalunya i la diòcesi de Barcelona són reduïdes, però són més grans quan es consideren els resultats per al conjunt de l'Estat. Aquestes diferències no afectarien tant el conjunt de les llars, com específicament les llars en situació de pobresa severa. Tant a la diòcesi de Barcelona (65,4%), com a Catalunya (67,5%), la proporció de llars en situació de pobresa severa que no ha sentit parlar de la prestació és sensiblement superior a la corresponent al conjunt d'Espanya (56,8%). No passa el mateix, com s'ha comentat, quan s'observen les dades per al conjunt de les llars, ja que en aquest cas els percentatges de desconeixement són pràcticament iguals als tres àmbits territorials.

GRÀFIC 40. Distribució del total de llars i de les llars en pobresa severa (l'Indicar ECV 2020) d'Espanya, Catalunya i de la diòcesi de Barcelona segons informació rebuda sobre l'Ingrés Mínim Vital (2021)

Font: EINSFOESSA 2021

La via telemàtica sembla que és el mitjà pel qual han optat majoritàriament aquelles persones que han decidit sol·licitar la prestació. Entre les llars en situació de pobresa severa, gairebé una quarta part (24,9%) ha sol·licitat l'Ingrés Mínim Vital de manera telemàtica, mentre que només un 5,2% ho ha fet de manera presencial.

TAULA 24. Distribució del total de llars i de les llars en pobresa severa (lindar ECV 2020) de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona segons estat actual de la sol·licitud de l'Ingrés Mínim Vital (2021)

(%)	Catalunya		Diòcesi de Barcelona	
	Total	Llars en pobresa severa	Total	Llars en pobresa severa
No l'he sol·licitat	92,3	73,6	91,6	69,4
Ho he intentat presencialment però encara no l'he pogut tramitar (no tinc cita o la cita és en les properes setmanes/dies)	0,5	1,4	0,4	0,0
Ho he intentat telemàticament però encara no l'he aconseguit tramitar	0,4	0,5	0,2	0,5
Sí, l'he sol·licitat de forma presencial	1,2	3,1	1,0	5,2
Sí, l'he sol·licitat telemàticament	5,6	21,4	6,8	24,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0

Font: EINSFOESSA 2021

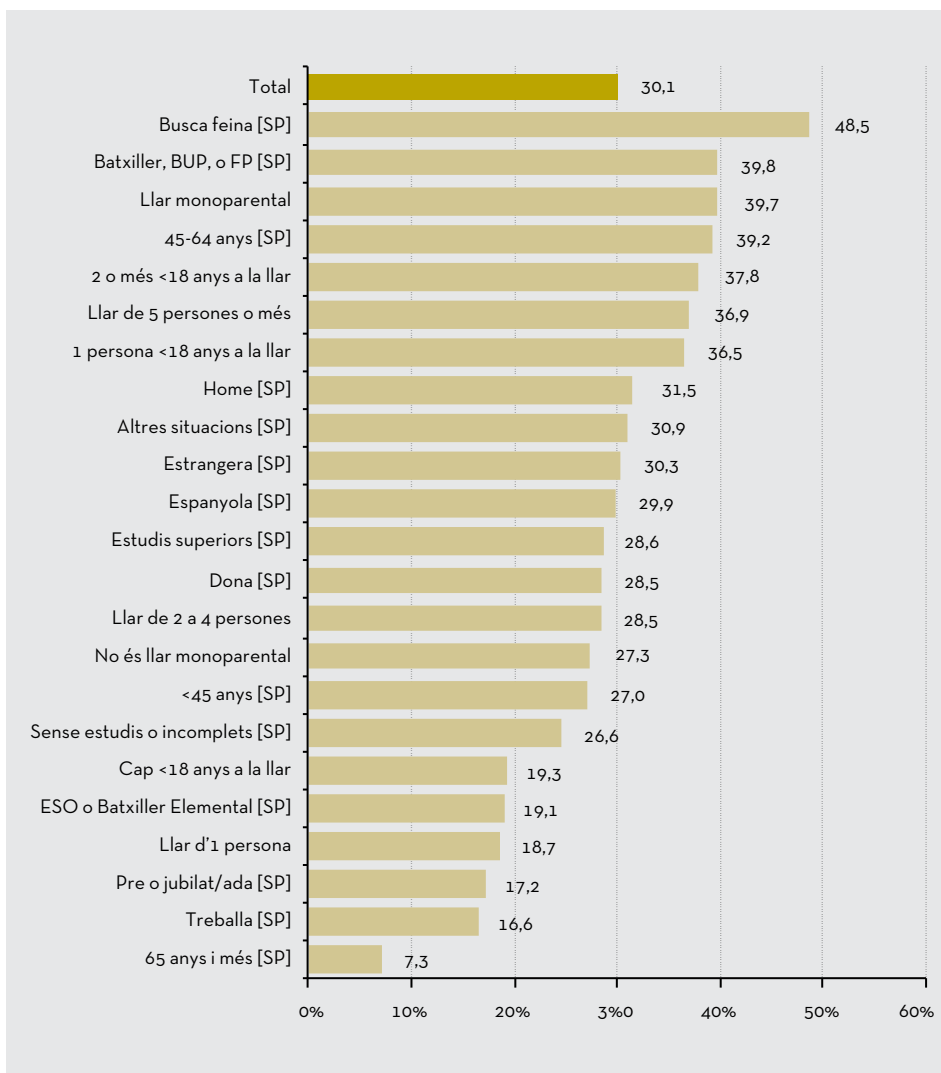
El percentatge de llars que ha sol·licitat l'IMV varia considerablement quan es tenen en compte les diferents característiques de les llars. Així veiem que és molt més gran la proporció de persones sol·licitants de la prestació entre les llars amb característiques associades freqüentment a una vulnerabilitat econòmica i social més gran.

Dins de cada perfil, a la diòcesi de Barcelona les taxes de sol·licitud més elevades es produeixen en el cas de les llars en què la persona sustentadora principal està a l'atur (48,5%), té estudis secundaris (39,8%) o bé constitueix una llar monoparental (39,7%). També superen la taxa mitjana de sol·licitud (el 30,1%) les llars la persona sustentadora de les quals té entre 45 i 64 anys i, en general, aquelles llars més grans com són les llars amb dues o més persones menors d'edat (37,8%) o les que tenen més de 4 integrants.

Pel que fa a la situació de les famílies que han sol·licitat l'IMV, les dades de l'EINSFOESSA 2021 posen de manifest que, després d'haver presentat la sol·licitud, només una de cada deu llars a la diòcesi de Barcelona l'estaria percebent –davant del 14,8% en el conjunt de Catalunya–. En gairebé sis de cada deu casos (57,2%),

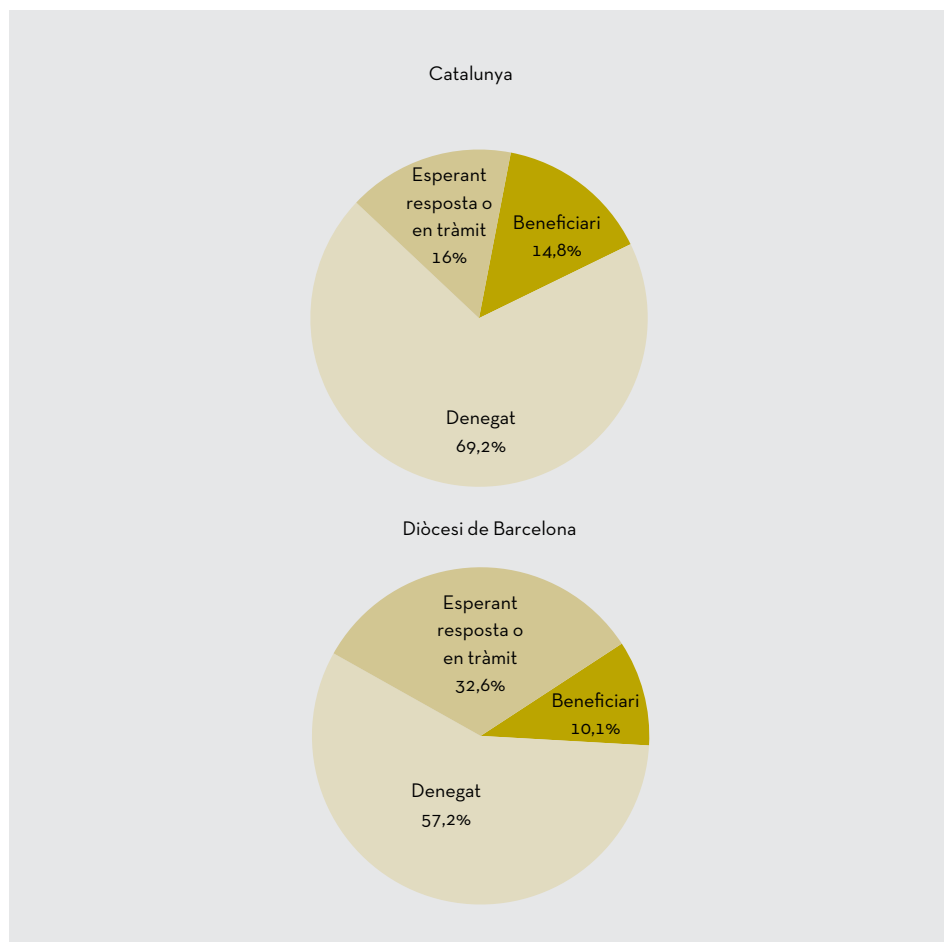
la sol·licitud feta hauria estat denegada, mentre que un terç de les llars en situació de pobresa severa que han sol·licitat l'IMV estarien esperant resposta o en espera de la finalització dels tràmits administratius.

GRÀFIC 41. Percentatge de llars en pobresa severa (lindar ECV 2020) sol·licitants de l'Ingrés Mínim Vital a Catalunya, segons diverses característiques de les llars i/o de la persona sustentadora principal (SP) (2021)

Font: EINSFOESSA 2021

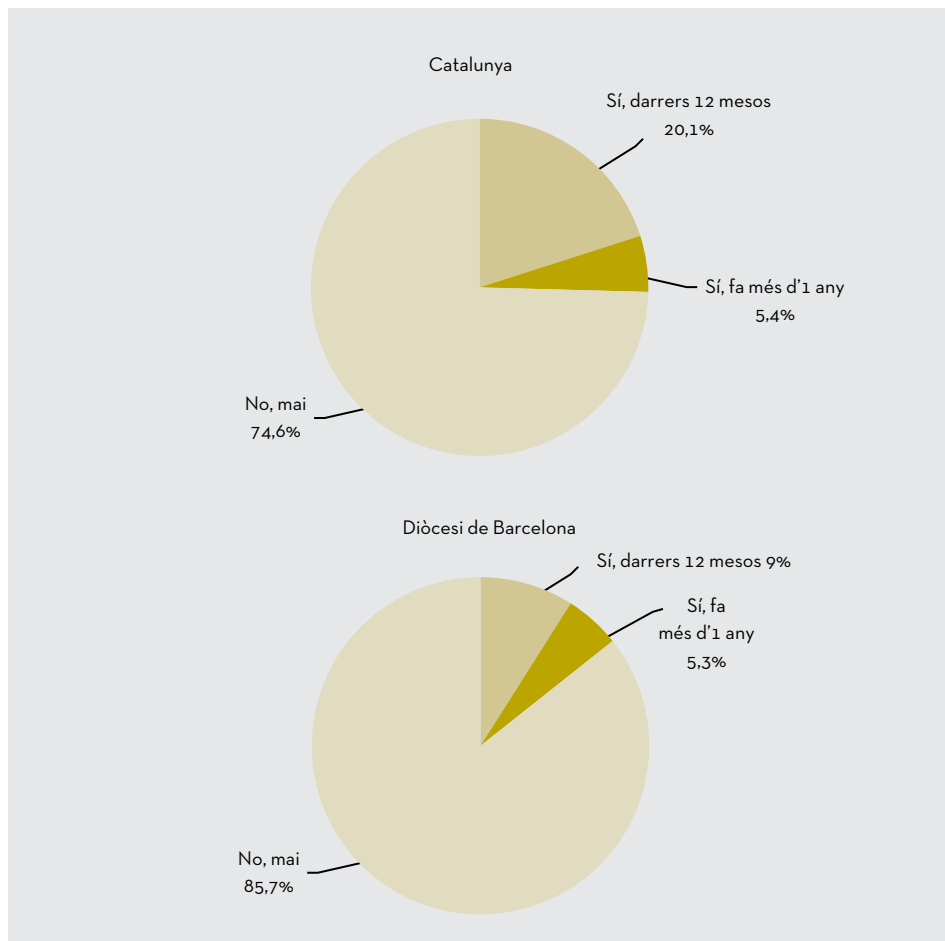
GRÀFIC 42. Percentatge de llars en pobresa severa (llindar ECV 2020) de la diòcesi Catalunya i de la diòcesi de Barcelona, segons la seva situació actual després d'haver realitzat la sol·licitud de l'Ingrés Mínim Vital (2021)

Font: EINSFOESSA 2021

Les dades d'EINSFOESSA 2021 també ofereixen algunes pistes sobre l'accés a la Renda Garantida de Ciutadania, que complementen les dades obtingudes de fonts administratives que s'han assenyalat prèviament. D'acord amb la informació recollida, una part molt reduïda de les llars en pobresa severa de la diòcesi de Barcelona (14,3%) haurien sol·licitat en algun moment la Renda Garantida de Ciutadania, davant d'un 25,5% a Catalunya i un 19,8% en el conjunt de l'Estat.

GRÀFIC 43. Percentatge de llars en pobresa severa (llindar ECL 2020) de Catalunya i de la diòcesi de Barcelona que han sol·licitat la Renda Garantida de Ciutadania (2021)

Font: EINSFOESSA 2021

Metodologia

Univers, mostra i marge d'error

L'EINSFOESSA és una enquesta adreçada a les llars d'Espanya, en la qual es recull informació de totes les persones que resideixen en cadascuna de les llars. Per tant, existeixen dos nivells d'anàlisi principal, el de les llars i el de la població. L'univers de l'estudi el formen el conjunt de totes les llars i el conjunt de totes les persones residents en llars a la diòcesi de Barcelona, Catalunya i Espanya.

	Diòcesi de Barcelona	Catalunya	Espanya
Univers població	2.743.508	7.780.479	47.450.795
Univers llars	1.067.512	3.031.100	18.754.800
Mostra població	1.758	2.954	18.546
Mostra llars	616	1.030	7.013
Marge d'error població	2,4	2,5	1,2
Marge d'error llars	3,9	3,1	0,7

*L'univers de llars ha estat estimat prenent com a referència la ràtio de persones per llar del conjunt de Catalunya, establert en 2,57

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'EINSFOESSA 2021 (60)

La mostra de llars de la diòcesi de Barcelona està conformada per 616 enquestes, que han aportat informació sobre 1.758 persones, fet que torna uns marges d'error del $\pm 2,5\%$ per a la informació de la població i del $\pm 3,9\%$ per a la informació de les llars. En tots dos casos, el marge d'error és òptim, la informació és estadís-

(60) Les dades de població s'han extret del Padró Municipal actualitzat a 1 de gener de 2020 publicades per l'INE. La dada de llars d'Espanya s'ha extret de la Encuesta Continua de Hogares (ECH) del 2020.

ticament representativa del conjunt de l'univers, i els intervals de confiança permeten una anàlisi detallada dels nivells d'integració i exclusió social. La mostra d'Espanya està conformada per 7.013 llars i 18.546 persones, i registra marges d'error del $\pm 1,2\%$ i del $\pm 0,7\%$, respectivament. Pel que fa a Catalunya, la mostra està formada per 1.030 llars i 2.954 persones, amb uns marges d'error del $\pm 3,1\%$ i del $\pm 2,5\%$, respectivament.

Període de referència

El procés de realització de les enquestes ha transcorregut entre l'11 de març i el 31 de maig del 2021. La informació relativa a les activitats econòmiques, així com la de pensions i prestacions econòmiques està referida al que es va esdevenir l'any 2020.

Administració de l'enquesta

L'enquesta ha estat realitzada de manera presencial, mitjançant una entrevista personal, i les respostes s'han recollit en un qüestionari estructurat i precodificat en el 99% de les variables. L'enquesta ha estat administrada per entrevistadors prèviament formats per a la realització de la tasca, que han treballat en 27 rutes, repartides per 9 municipis de la diòcesi de Barcelona, 69 rutes i 33 municipis de Catalunya i en un total de 400 rutes repartides en 262 municipis d'Espanya. Les enquestes s'han realitzat seguint una selecció prèvia de seccions censals, dins de les quals s'ha establert un sistema de rutes aleatòries des d'una adreça de partida i dins de la llista de carrers que formen l'esmentada secció censal, per la qual cosa s'ha recorregut la llista de carrers en tota la seva extensió fins a completar 3 voltes senceres o fins a completar el nombre de qüestionaris.

Modificació metodològica

Incorporació de dos indicadors nous

Atès el caràcter dinàmic de la nostra concepció de l'exclusió, s'han incorporat dos nous indicadors a l'ISES. Tots dos compleixen amb dues premisses fonamentals.

D'una banda, que amb la informació recollida en l'enquesta del 2018 sigui possible reconstruir els indicadors i el mateix ISES per a aquesta onada. De l'altra, que ens ajudin a millorar la identificació de situacions que poden desembocar en casos d'exclusió. Així, s'ha optat per integrar dos indicadors que responen a: llars amb acumulació de deutes **(61)** i llars el sustentador principal de les quals es troba en inestabilitat laboral greu **(62)**.

Modificació en el càlcul dels pesos de cada indicador

El segon canvi metodològic té a veure amb els pesos que s'atorguen a cadascun dels indicadors en el còmput global de l'ISES. Amb el propòsit de destacar l'acumulació d'indicadors afectats com un clar desavantatge que condueix a l'exclusió, la nova ponderació té en compte precisament això, és a dir, atorga un pes més gran a aquells indicadors que tenen tendència a associar-se amb altres i redueix el pes d'aquells altres que solen aparèixer sols.

Si bé totes dues modificacions metodològiques fan que canviï lleugerament la sèrie i que es faci necessari un recàlcul dels resultats que es van publicar el 2018, els avantatges superen amb escreix les modificacions necessàries per mantenir la comparabilitat. Així, els canvis en les sèries un cop recalculades són, en la majoria dels casos, mínims i, a més, amb ells ens acostem de forma més exacta als processos d'exclusió i ens ajuda a conèixer molt millor les seves dinàmiques.

En qualsevol cas, per conèixer amb un nivell de profunditat més gran les modificacions aquí descrites es pot acudir al capítol de metodologia de l'informe global d'aquesta sèrie titulat «Evolución de la cohesión social y consecuencias de la COVID-19 en España» de la Fundació FOESSA.

(61) Indicador 36. Llar amb acumulació de deutes: amb endarreriments en els pagaments de subministraments, habitatge, pagaments a l'administració o préstecs que no podran posar-se al dia en els propers 12 mesos.

(62) Indicador 37. Llar amb sustentador principal actiu en inestabilitat laboral greu: haver comptat en un any amb 3 contractes o més, 3 empreses o més o 3 mesos aturat o més.

Glossari

Bretxa digital

Es considera que es troben en aquesta situació aquelles persones que no tenen algun d'aquests tres elements: comptar amb connexió il·limitada de dades (per cable o wifi –propi–), disposar d'un dispositiu de connexió a internet (telèfon mòbil, tauleta o ordinador) i comptar amb alguna persona a la llar amb les habilitats informàtiques necessàries per realitzar tràmits administratius a través d'internet.

Coefficient Gini

El coeficient Gini mesura la desigualtat de la distribució de l'ingrés entre els individus d'una regió en un període de temps determinat. Com que és un coeficient, pren valors entre 0 i 1, on 0 correspondria amb una economia amb equitat perfecta (tots els individus tenen el mateix ingrés), i és més desigual a mesura que es va acostant a 1.

Privació material severa

La taxa de privació material severa al·ludeix a la situació d'aquelles persones que viuen en condicions de manca d'accés a determinats recursos. Concretament, es tracta de persones en llars que no poden permetre's almenys 4 dels 9 ítems seleccionats a nivell europeu: pagar el lloguer o una lletra; mantenir la casa adequadament calenta; fer front a despeses imprevistes; un àpat de carn, pollastre o peix (o els seus equivalents vegetarians) almenys 3 cops per setmana; pagar unes vacances almenys una setmana a l'any; un cotxe; una rentadora; un televisor en color; un telèfon (fix o mòbil).

Encara que el 2021 aquest indicador va ser modificat i reorientat en el marc dels objectius Europa 2030, en aquest estudi s'ha emprat la definició vigent fins aquell any. En la nova definició en lloc de 9 elements de privació són 13, i es configura l'indicador a partir d'aquelles persones que almenys no en tenen set. Entre els nous elements que introdueix aquest indicador hi ha: poder substituir els mobles fets malbé o vells; substituir la roba gastada per roba nova (que no sigui de segona mà); tenir dos parells de sabates (o un parell adequat per a qualsevol època de l'any); poder reunir-se amb amistats i/o familiars per menjar o prendre alguna cosa almenys un cop al mes; participar regularment en activitats d'oci com esport, cinema, concerts, etc.; gastar una petita quantitat de diners per a un mateix cada setmana; i disposar de connexió a internet. Al seu torn, desapareixen de la nova definició els següents tres elements: disposar d'una rentadora, televisor en color i telèfon (fix o mòbil).

Relació S80/S20

Aquest indicador de desigualtat expressa el quocient entre els ingressos totals percebuts pel 20% de persones amb uns ingressos equivalents més alts i els percebuts pel 20% amb els ingressos equivalents més baixos.

Renda mediana equivalent

La renda mediana equivalent és el valor que, ordenant la renda de les unitats de consum de menor a major, deixa la renda obtinguda pel 50% de les unitats per sota d'aquest valor i l'altre 50% per sobre. La renda mediana representa millor el nivell de vida que la renda mitjana, perquè la distribució de la renda sol caracteritzar-se per ser asimètrica, amb uns valors molt elevats en els grups de rendes altes, cosa que es manifesta en l'obtenció d'elevats valors mitjans.

Risc de pobresa

La taxa de risc de pobresa, també anomenada de baixos ingressos o de pobresa relativa, expressa la proporció de persones que viuen en llars amb uns ingressos anuals nets inferiors al 60% de la mitjana per persona equivalent. La mitjana és aquell valor que, ordenant tots els individus de menor a major ingrés, deixa la meitat dels individus per sota de l'esmentat valor. La conversió dels ingressos nets

d'una llar en ingressos per persona equivalent es realitza fent servir l'escala de l'OCDE corregida que pondera la primera persona adulta de la llar amb un 1, la resta de persones adultes amb un 0,5 i les menors de 14 anys amb un 0,3.

Aquest és un indicador relatiu de pobresa i, per tant, es considera que una persona és pobra quan es troba en situació de desavantatge econòmic respecte de la resta de persones del seu entorn.

Pobresa severa

Aquesta taxa expressa el percentatge de persones que viuen en llars amb uns ingressos anuals nets inferiors al 40% de la mitjana per persona equivalent.

Sustentador principal

A efectes conceptuals s'ha considerat com a sustentador/a principal la persona més gran de 16 anys que aporta la font principal d'ingressos a la llar, independentment que sigui mitjançant la retribució del seu treball o que sigui titular d'una prestació o altre tipus de protecció social. Si la persona que és aporta per sufragar les despeses comunes de la llar no n'és membre, es considera sustentador principal el membre de la llar que rep les aportacions econòmiques destinades a sufragar les despeses de la llar. En cap cas, el sustentador principal pot ser servei domèstic, convidat o hoste.

Taxa d'atur

La taxa d'atur (o desocupació) expressa el percentatge de persones que es troben en situació de desocupació respecte del total de la població activa (persones ocupades o en cerca activa de feina). Per aturades s'entén aquelles persones de 16 anys o més que durant la setmana de referència per a la realització de l'Enquesta de Població Activa (EPA) han estat sense feina, disponibles per treballar i buscant-ne activament. L'EPA també considera aturades les persones que ja han trobat feina però que encara no s'hi han incorporat.

Taxa d'atur de llarga durada

La taxa d'atur (o desocupació) expressa el percentatge de persones que fa com a mínim 12 mesos que busquen feina i no han treballat en aquest període respecte del total de la població activa (persones ocupades o en cerca activa de feina).

Llindar de pobresa estatal i llindar autonòmic

Les taxes de risc de pobresa que procedeixen de l'Enquesta de Condicions de Vida han estat calculades de dues maneres: a partir del llindar estatal i a partir del llindar de cada comunitat autònoma. El llindar estatal és el que s'obté considerant la mitjana de la distribució dels ingressos equivalents de tota la mostra, mentre que per al càlcul dels diferents llindars autonòmics únicament es considera la distribució dels ingressos en cada comunitat autònoma.

La taula següent resumeix amb les dades de l'ECV del 2020 (si bé les dades fan referència al 2019) les taxes de risc de pobresa de les diferents comunitats autònomes segons els dos llindars.

Les diferències que s'hi poden observar han de ser enteses en el sentit que al llindar estatal es poden establir comparacions entre comunitats autònomes, mentre que en la columna referida als llindars autonòmics, cadascun d'ells ha de ser interpretat solament en funció de la realitat de la pròpia comunitat autònoma, atès que, com s'ha dit anteriorment, aquest només ha estat calculat sobre la base dels ingressos de la població que viu en aquella comunitat autònoma.

	Llindar estatal	Llindar autonòmic
Andalusia	28,5	18,9
Aragó	16,0	18,8
Astúries	22,2	22,1
Balears	14,1	20,7
Canàries	29,9	22,0
Cantàbria	18,0	18,0
Castella i Lleó	15,1	16,1
Castella-la Manxa	25,1	18,9
Catalunya	16,7	21,7
Com. Valenciana	24,6	21,7
Extremadura	31,4	15,9
Galícia	22,1	20,3
Madrid	15,4	19,1
Múrcia, Regió de	25,0	15,3
Navarra	9,9	17,6
País Basc	10,0	19,3
La Rioja	15,0	17,7
Espanya	21,0	–